This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

PT
9201
S3
v.2

Digitized by Google

Digitized by Google

SKRIFTER UTGIFNA AF SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPET

SAMLAREN

TIDSKRIFT

T+I in V.2:2

UTGIFVEN AF SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPETS ARBETSUTSKOTT

ANDRA ÅRGÅNGEN 1881

FÖRSTA HÄFTET

LIBRARY
JUL 1954
UNIVERSITY OF CALIFORNIA

Innehåll:

Redogörelse för Svenska Literatursällskapets årsmöte.
En literär strid i Sverige år 1738. Af *E. Lewenhaupt.*
Armfelt och Leopold. Af *Elof Tegnér.*
Bellmaniana. Om Bellmans melodier. Af *Julius Bagge.*
Ur Lidénska brefsamlingen å Ups. Univers. bibliotek. Af *L. Bygdén.*
Smärre meddelanden; frågor.
Bihang: Ur en antecknares samlingar. [Af *G. E. Klemming*]. Sid. 65—128.
Dagboks-anteckningar af J. G. Oxenstierna 1769—71. II. Utg. af *Gust. Stjernström.*
En Svensk Ordeskötsel af Samuel Columbus. Utg. af *Gust. Stjernström* och *Adolf Noreen.*

UPSALA 1881
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET.
EDV. BERLING.

Pris i bokhandeln 3 kr.

Digitized by Google

Digitized by Google

SAMLAREN

TIDSKRIFT

UTGIFVEN

AF

SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPETS ARBETSUTSKOTT

ANDRA ÅRGÅNGEN

1881

UPSALA
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BERLING.

Digitized by Google

Digitized by Google

PT9201
S3
v.2

Innehåll.

Sid.
Redogörelse för Svenska Literatursällskapets årsmöte . . . . . 1.
En literär strid i Sverige år 1738. Af E. Lewenhaupt . . . . . 4.
Armfelt och Leopold. Af Elof Tegnér . . . . . 24.
Bellmaniana. Om Bellmans melodier. I. Af Julius Bagge . . . . 44.
Ur Lidénska brefsamlingen å Upsala Universitets Bibliotek. 4. 5.
Bref till J. H. Lidén från C. C. Gjörwell. Af L. Bygdén . 55.
Smärre meddelanden: Till Olof von Dalins biografi. Af K. F. Werner 59.
Johann Georg Rydling. Af K. F. Werner . . . . . 62.
Klas Flemmings dödsdag. Af K. F. Werner . . . . . 62.
Tillägg till Klemming, Sveriges Dramatiska literatur. Af H. S. 63.
Om Samlarens Årsbibliografi. Af Gust. Stjernström . . . 63.
Frågor: 8. Om en handskrift af Rudbeck: Den mägtige Kong Orres manhaftiga och tappra bedrifter, etc. Af G. E. K. 64.
Ett bidrag till Israel Holmströms monografi. Af G. Frunck . . . . 65.
Bellmaniana. Om Bellmans melodier. II. Af Julius Bagge . . . . 107.
Smärre meddelanden: Beriktigande af en uppgift i Bellmaniana. Af X. 111.
Svar på detta beriktigande. Af Julius Bagge . . . . . 111.
Frågor: 9. Om de literära förhållandena i Åbo i slutet af adertonde och början af nittonde seklet. Af A. H. . . . . 112.
Tillkännagifvande. Af H. Schück . . . . . 112.
Literaturhistorisk bibliografi för 1881. Af Gust. Stjernström . . 113.

Härjemte medfölja såsom särskilt bihang för år 1881:

Förteckning öfver Sällskapets ledamöter.
Ur en antecknares samlingar. [Af G. E. Klemming]. Ny uppl. 65—192.
Dagboksanteckningar af J. G. Oxenstierna åren 1769—1771.
Utg. af Gust. Stjernström. II.
En Svensk Ordeskötsel af Samuel Columbus. Utg. af Gust. Stjernström och Adolf Noréen.

M703638

Digitized by Google

Digitized by Google

(List of members)

Förteckning

öfver

Svenska Literatursällskapets medlemmar.

Hedersledamöter:

Estlander, C. G., Fil. D:r, Professor, Helsingfors.
Klemming, G. E., Fil. D:r, Kongl. Öfverbibliotekarie, Stockholm.
Ljunggren, G. H. J., Fil. D:r, Professor, Lund.

Ledamöter:

Abrahamsson, A., Godsägare, Nääs.
Abramson, A., Grosshandlare, Stockholm.
Abramson, L., Grosshandlare, Göteborg.
Afzelius, Fr., Apotekare, Söderhamn.
Afzelius, J. A., Fil. Kandidat, Upsala.
Agardh, J. N., Bibl.-Amanuens, Lund.
Ahlén, A., Fil. D:r, Lektor, Kristianstad.
Ahnfelt, A., Fil. D:r, Stockholm.
Akademiska Föreningen, Lund.
Alin, O. J., Fil. D:r, Professor, Upsala.
Almqvist, R. M., Fil. Kandidat, Upsala.
Alvin, A. R., Fil, D:r, Läroverksadjunkt, Linköping.
Andersén, A., Handelsbokh., Stockholm.
Andersson, G., Antiqv. Bokhandl., Upsala.
Andersson, L. A., Fil. Kandidat, Upsala.
Andréen, P., Stadskamrer, Göteborg.
Annerstedt, Cl., Fil. D:r, Docent, Upsala.
Arsenius, J. G., Öfverstelöjtnant, Upsala.
Arpi, R. M., Fil. Kandidat, Upsala.

Bagge, A. J. P., Fil. Kand.. Läroverksadjunkt, Nyköping.
Bagge, J., Musikhandlare, Stockholm.
Bagge, A. H., Landssekreterare, Jönköping.
Barthelson, Fr., Aktuarie, Stockholm.
Becker, B. P. A. W. N., Protokollssekreterare, Stockholm.
Beckman, A., Jernvägskassör, Östersund.
Beer, G., Musikhandlare, Stockholm.
Bellinder, A., Fil. D:r, Lektor, Örebro.
Berg, E., Bryggeriidkare, Östersund.
Berg, F. W., Skogsinspektor, Umeå.
Berg, Josefine, Fru, Östersund.
Berg, N., Grosshandlare, Stockholm.
Bergelmer, A. M., Fil. Kand., Läroverksadjunkt, Jönköping.
Berggren, G. A., Fil. Kandidat, Upsala.
Bergh, G. E., Amiralitetskassör, Karlskrona.
Berglöf, F., Borgmästare, Söderhamn.
Bergman, R., Handelsbokh., Stockholm.
Berghman, G., Med. Doktor, Stockholm.
Bergner, A., Östersund.
Bergstrand, W., Juris. Kand, Stockholm.
Bergström, D., Fil. Kand., Upsala.
Bergström, L., Provincialläk., Hernösand.
Bergström, P. A. Landshöfding, Örebro.
Bergvall, A., Landtbrukare, Stockholm.
Bergvall, J. E., Provincialläkare, Gefle.
Berlin, C. W., Apotekare, Gefle.
Berling, E. W., Fil. D:r, Akad. Bibliotekarie, Lund.
Berling, Edv., Boktryckare, Upsala.
Berwald, M., Tjensteman i Bolaget Freja, Stockholm.
Bjurström, P. G., Handlande, Stockholm.
Björkén, J., Med. D:r, Akad. Adj., Upsala,
Björkman, B. A., Fil. Kand. Läroverksadj., Gefle.
Björnberg, C. H. Th., Fil. Kand. Kollega, Uddevalla.
Blomberg, C. J., Fil. D:r, Lektor, Hernösand.

Digitized by Google

Blomqvist, J. W., Musikdirekt., Östersund.
Bodman, C. E. C., Tullförvaltare, Gefle.
Boëthius, S. J., Fil. D:r, Docent, Lektor, Upsala.
Boheman, C. R. H., v. Häradshöfding, Registrator, Stockholm.
Boheman, E. H. G., Kapten, Stockholm.
Bohlin, A., Bokförläggare, Stockholm.
Bohm, J. A., Handelsbokh., Uddevalla.
Bohm, K., Kamrer, Sundsvall.
Bolin, E., Landssekreterare, Falun.
Bomansson, K. A., Fil. D:r, Statsarkivarie, Helsingfors.
Bonde, C., Grefve, Lund.
Bonde, G. Trolle, Grefve, Öfv.-Kammarjunkare, Stockholm.
Bonde, J., Friherre, Öfv.-Kammarherre, Stockholm.
Bonggren, J., Literatör, Mora.
Bonnier, A., Förlagsbokhandl., Stockholm.
Boqvist, E. G., Provincialläk., Östersund.
Borggren, E., Disponent, Östersund.
Borgh, P. O., Kronolänsman, Östersund.
Borgström, J. A., Apotekare, Karlskrona.
Bowallius, R. M., e. o. Hofrättsnotarie, Stockholm.
Branting, K. Hj., Fil. Stud., Upsala.
Bratt, A. W., Assessor, Jönköping.
Braune, F. E., Fil. D:r, Bibl.-Amanuens, Lund.
Broberg, C., E. o. Kammarskr., Stockholm.
Broberg, F., Postdirektör, Göteborg.
Broberg, J. W, Med. o. Fil. D:r, Bibliotekarie vid Carol. Instit., Stockholm.
Brolén, C. A., Fil. D:r, Lektor, Gefle.
Brummer, Helsingfors.
Brunström, I., Notarie, Stockholm.
Bucht, G. W., Fil. D:r, Rektor, Hernösand.
Bygdén, A. L., Fil. D:r, Bibl.-Amanuens, Docent, Upsala.
Bylund, K. J. N., Med. D:r, Wennersborg.
Börjeson, A., Fil. Kand., Extra Lärare, Karlskrona.

Cadier, R., Hotellegare, Stockholm.
Callmeyer, E., Boktryckare, Stockholm.
Cantzler, H. G., Stockholm.
Carlson, K. G., v. Häradshöfding, Jönköping.
Carlson, M., Fil. Studerande, Upsala.
Carpenter, W. H. F. D., Esq, Baltimore.
Cederlund, J, Grosshandlare, Hernösand.
Cederström, E., Friherre, Krusenberg.
Cervin, C., Bankir, Stockholm.
Clason, E. C. H., Med. D:r, Profes., Upsala.
Cygnæus, C. J., Lanessekreterare, Umeå.
Cöster, J. L., Kansliråd, Stockholm.

Dahlerus, G. E., Notarie, Stockholm.
Dahlgren, C., Notarie, Stockholm.
Dahlgren, E. W., Bibl.-Aman., Stockholm.
Dahlgren, F. A., Fil. Doktor, Kansliråd, Stockholm.
Dalsjö, M., Fil. D:r, Lektor, Kristianstad.
Davidson, D., Jur. Kand., Docent, Upsala.
Davidson, E., Stockholm.
Dittmar, W., Fältkamrerare, Helsingfors.
Djurklou, N. G., Frih., Fil. D:r, Kammarherre, Örebro.
Dumrath, J. E., Hofkamrerare, Stockholm.

Ehrensvärd, C. A., Grefve, Landshöfding, Göteborg.
Ekelund, Th., Literatör, Stockholm.
Ekholm, E. U., Bibl.-Amanuens, Upsala.
Ekstrand, A. G., Fil. D:r, Docent, Upsala.
Ekwall, A., Kamrerare, Stockholm.
Elfstrand, P. G., Grosshandlare, Gefle.
Englund, P., Kronofogde, Östersund.
Engeström, J. v., Possessionat, Kipplingeberg.
Enlund, E. H., Fil. Kand., Läroverksadj., Gefle.
Ericsson, C. M., Handlande, Stockholm.
Eskilsson, N., Bokhandlare, Stockholm.
Essen, C. v., Frih., Löjtnant, Upsala, Wijk.
Ewerlöf, G., Bokhandlare, Gefle.

Fahlcrantz, C. A., Fil. D:r, Lektor, Upsala.
Fagerlund, L. W., Med. Kand., Helsingfors.
Fehr, I. N., Fil. Licentiat, Upsala.
Feron, L. C., Juvelerare, Stockholm.
Festin, R., Fanjunkare, Östersund.
Fjellner, J., Kammarskrifvare, Karlskrona.
Fleetwood, E. L. M., Friherre, Wexiö.
Flodin, S., Förlagsbokhandl., Stockholm.
Flodmark, J., Kammarskrifv., Stockholm.
Florin, J. A., Medicinalråd, Helsingfors.
Follin, F., Notarie, Stockholm.
Foutell, A. G., Fil. Kand., Helsingfors.
Frese, C. O. de, v. Häradshöfding, Umeå.
Frick, E. A., Lasarettsläkare, Hernösand.
Fris, C. G., Grosshandlare, Stockholm.
Fris, Gösta, Stockholm.
Frunck, F. G. D., Fil. Kand., Upsala.
Fägersten, A., Fil. Kandidat, Lund.

Gartz, Cl., Bokaukt:skommiss., Stockholm.
Geete, S. J., Häradshöfding, Östersund.
Gegerfelt, H. G. v., President, Jönköping.
Geijer, P. A., Fil. D:r, Akad.-Adj., Upsala, *Sällskapets skattmästare.*
Georgi, K. G., v. Läroverksadj., Linköping.
Gilljam, G. F., Fil. D:r, Rekt., Stockholm.
Granholm, E., Blecksagare, Stockholm.
Grape, A., Med. Doktor, Gefle.
Grape, E. O., Fil. D:r, Lektor, Umeå.
Gumpert, M., Grosshandlare, Stockholm.
Gyldenstolpe, N. M. G., Grefve, Kammarherre, Stockholm.
Gyllander, Ad., Fil. Licentiat, Upsala.
Gynther, W., Revisor, Karlskrona.

Digitized by Google

Göransson, H., v. Konsul, Gefle.
Göteborgs Musei Bibliotek, Göteborg.
Göthe, A. G., Fil. D:r, Museiamanuens, Stockholm.
Göttingen Universitets-Bibliothek, Göttin en.

Hægerstrand, V., Skeppsklarerare, Gefle.
Hagberg, J. Th., Fil. D:r, Professor, Upsala.
Hagdahl, J., Fabrikör, Karlskrona.
Hagson, K. A., v. Adjunkt, Linköping.
Hallbeck, C. S., Artist, Stockholm.
Hallbäck, H. H., Fil. D:r, Docent, Bibl.-Amanuens, Lund.
Hallman, K., Redaktör, Luleå.
Hallström, S. G., Tullvaktmäst., Östersund.
Hamilton, H. E. G., Grefve, Jur. Kand., e. o. Hofrättsnotarie, Stockholm.
Hammarsten, O., Med. D:r, e. o. Professor, Upsala.
Hazelius, A. I., Fil. Doktor, Stockholm.
Hedlund, E., Telegrafassistent, Uddevalla.
Hedlund, H., Literatör, Göteborg.
Hedlund, S. A., Fil. Kand.. Redaktör, Göteborg.
Hellstenius, J. A. C., Fil. D:r. Aktuarie, Stockholm.
Hellström, N. P., Handlande, Östersund.
Helsingfors' Studentbibliotek, Helsingfors.
Hernblom, K. A., Lasarettsläk., Östersund.
Hernlund, C. H., Fil. Kand., e. o. Amanuens, Stockholm.
Hertzberg, R., Mag., Redaktör, Helsingfors.
Herzog, P., Bokbindare, Stockholm.
Hildebrand, E., Lektor, Stockholm.
Hildebrand, H. O. H., Fil. D:r, Riksantiqvarie, Stockholm.
Hillman, A. F., Grosshandl., Söderhamn.
Hillman, J:r, A., v. Konsul, Söderhamn.
Hillman, R., Grosshandlare, Söderhamn.
Hirsch, I., Musikhandlare, Stockholm.
Hjelt, A., Studerande, Helsingfors.
Hjertberg, E. G., Protok:ssekr., Stockholm.
Hodell, F.. Redaktör, Stockholm.
Hofsten, K. E. v., Justitieråd, Stockholm.
Hohenhausen, L. H. v., Öfverstelöjtnant och Chef, Östersund.
Holm, A. F., Jur. Kand., Upsala.
Holm, C. Th., Handelsbokh., Stockholm.
Holm, G. B. A., v. Häradsh., Stockholm.
Holm, P., Länsman, Ström.
Holmgren, A. F., Med. D:r, Professor, Upsala.
Holmqvist, A. L., E. o. Kammarskrifvare, Karskrona.
Hoppe, E. O. L., Fil. Kandidat, Upsala.
Huldt, Chr., Auditör, Umeå.
Hult, H. F., Fil. D:r, Rektor, Halmstad.
Hultin, A., Mag. Biblioteksamanuens, Helsingfors.
Huselius, C., Tandläkare, Stockholm.
Hussénius, N., Bataljonspred., Karskrona.
Hyckerström, M., Bokhandlare, Upsala.
Hålén, J., v. Häradshöfding, Gefle.
Hård af Segerstad, G. M., Grosshandlare, Konsul, Gefle.
Häggström, F. W., Fil. Doktor, Professor, Upsala.
Högberg, C., Antiqv. Bokhandlare, Upsala.
Höök, C. E., Kongl. Hofpred., Stockholm.

Ingelman, G., Löjtnant, Östersund.

Jacobi, A., Grosshandlare, Uddevalla.
Jacobsson, G., Fil. D:r, Teol. Kand., Docent, Upsala.
Jacobsson, H., Fil. D:r, v. Lektor, Örebro.
Johansson, J., Fil. D:r, Rektor, Umeå.
Johnsson, A., Fil. D:r, Läroverks-Adj., Jönköping.
Johnstone, A. v., Bankbokhål., Halmstad.
Jungbeck, K., Revisor, Stockholm.

Kallenberg, B. S., Fil. D:r, Lärov.,Adj., Kristianstad.
Karlson, K. Fr., Fil. D:r, Lektor, Örebro.
Karlsson, K. H., Fil. Kandidat, Upsala.
Keijser, E. J., Fil. D:r, Teol. Kandidat, Kyrkoherde, Örebro.
Kempe, B., Grosshandlare, Hernösand.
Kempe, F., Konsul, Hernösand.
Kempe, W., Grosshaudlare, Hernösand.
Kempff, Hj., Fil. D:r, Lektor, Gefle.
Kjellerstedt, N. J., Grosshandlare, Gefle.
Kjellerstedt, P. A., Förste Landtmätare, Umeå.
Klintberf, F. W., Handelsbokh., Stockholm.
Klintberg, G., Fil. D:r, Rektor, Gefle.
Klockhoff, O., Fil. D:r, Docent, Linköping.
Knös, O. V., Fil. Doktor, Docent, Lektor, Upsala.
Kock, A., Fil. D:r, Docent, Lund.
Kongelige Bibliotek, Det store, Kjöbenhavn.
Krook, A., Literatör, Göteborg.
Krusenstjerna, E. von, Expeditionschef, Stockholm.
Kullander, P. E., Fil. D:r, Lektor, Nyköping.
Kullberg, K., Fil. D:r, En af de aderton, Sköfde.

Lagerberg, M., Kammarherre, Göteborg.
Lagerholm, O. V., Fil. Kandidat, Upsala.
Lamm, H., Grosshandlare, Stockholm.
Lancken, C. E. v. der, Fil. D:r, Jur. Kand., Borgmästare, Kristianstad.
Landtmanson, C. J. G., Fil. D:r, Lektor, Skara.
Landtmanson, I. S., Fil. och Jur. D:r, Professor, Upsala.
Larson, L., Fil. Kandidat, Lund.
Laurent, Th., Bankkassör, Upsala.

Digitized by Google

Leffler, L. F., Fil. D:r, e. o. Professor, Upsala.
Leijonhufvud, S., Friherre, Åkerö, Bettna.
Lehnberg, G. C., Handelsbokh., Stockholm.
Leman, E., Grosshandlare, Stockholm.
Leman, O., Med. Kandidat, Stockholm.
Lennman, O., Regementsskr., Karlskrona.
Leuenhaupt, C. H. E., Grefve, Fil. Kand. Bibl.-Amanuens, Upsala.
Liebisch, B., Leipzig.
Lidforss, V. E, Fil. D:r, Profess., Lund.
Lignell, C. A., Apotekare, Österstund.
Lilljecrona, P. G., Häradsh., Kristianstad.
Lilljesköld, J. C., Öfverstelöjtn., Östersund.
Lindahl, W., Ingeniör, Gefle.
Lindbæck, K. A. R., Underlöjtn., Stockholm.
Lindberg, G. E., Kontorsskrifv., Stockholm.
Lindegren, E, v. Häradshöfd., Jönköping.
Lindencrona, C. J., Hofrättsråd, Kristianstad.
Linder, N., Fil. D:r, Lektor, Stockholm.
Lindh, A., Lasarettsläkare, Halmstad.
Lindqvist, F., Stadskamrer, Karlskrona.
Lindskog, C.. Boktryckare, Göteborg.
Lindskog, E. V., Fil. D:r, Lärov.-Adj., Skara.
Lindström, A. F., Geolog, Stockholm.
Linköpings Stiftsbibliotek. Linköping.
Linnström, Hj., Bokförläggare, Stockholm.
Lithander, L., Handlande, Östersund.
Ljungh, Hj., Trafikchef, Söderhamn.
Ljunggren, C. F., Pastorsadj., Uddevalla.
Ljungholm, G. A., Bokhandl., Stockholm.
Lund, G., Fil. Kand., Lärov.-Adj., Stiftsbibliotekarie, Göteborg.
Lund, M., Handelsbokhållare, Stockholm.
Lundberg, A., Fil. D:r, Lärov.-Adj., Upsala.
Lundberg, K., Fil. Doktor, Umeå.
Lundell, J. A., Fil. Kand., Docent, Bibl.-Amanuens, Upsala.
Lundgren, C. A., Bokhandlare, Göteborg.
Lundgren, M. F., Fil. Doktor, Lektor, Stockholm.
Lundh, N., Redaktör, Kristianstad.
Lundholm, O., Hofqvartermäst., Stockholm.
Lundin, C., Literatör, Stockholm.
Lundqvist, C. W., Torpare, Östersund, Lugnvik.
Lundström, C. J., Bokhandlare, Upsala.
Lundstedt, B. W., Fil. D:r, Bibl.-Amanuens, Stockholm.
Lundwall, C. L., Hofrättsassessor, Kristianstad.
Läse- och Schack-sällskapet, Sundsvall
Löfström, L. A., Fil. Doktor, Stockholm.
Löfvander, J. V., Rådman, Gefle.

Magnus, A., Grosshandlare, Göteborg.
Malm, T. W., Protokollssekr., Stockholm.
Malmsten, G. H. G., Auditör, Stockholm.
Mannheimer, O., Juris Stud., Upsala.
Matthiesen, R. M, Konsistorie-Notarie, Hernösand.
Meyer, E. L. P., Fil. Lic., Upsala.
Michaëlson, K. G., Brukspatron, Schebo Bruk.
Moback, R., Bokhandlare, Stockholm.
Modin, J. E., Fil. D:r, Lektor, Vesterås.
Molander, A., Kassör, Stockholm.
Montan, E. W., Fil. D:r, Profess., Stockholm.
Montelius, G. O. A., Fil. D:r, Amanuens, Stockholm.
Månsson, L., f. d. Riksdagsman, Tranemåla, Hofmansby.
Möbius, Th., Professor, Kiel.
Mörsius Lånbibliotek (G. Eriksson), Östersund.

Nattsén, A L. Th, Fil. Studer, Upsala.
Naumann, Th., v. Häradshöfd., Stockholm.
Neander, A., Teol. Kandidat, Upsala.
Nerman, E., Kammarskrifv., Karlskrona.
Nerman, J. H. J., Rådman, Polismästare, Karlskrona.
Nilsson i Kälen, L., Landtbr., Östersund.
Nordbeck, J. F., Amt:s Proviantmästare, Karlskrona.
Nordenfalk, J., Frih., Godseg., Stockholm.
Nordling, E. V., Jur. D:r, Prof., Upssla.
Nordström, S. E. T, Fil. D:r, Kanslisekreterare, Stockholm.
Noreen, A. G., Fil. D:r, Docent, Upsala.
Norling, T. B., Fil. Studerande, Upsala.
Norrby, C., Teol.-Assistent, Upsala.
Norrlands Nations Bibliotek, Upsala.
Nyberg, E, v. Häradshöfding, Uddevalla.
Nyblom, C. R., Fil. D:r, Professor, Upsala, *Sällskapets Ordförande.*
Nyström, J. G., Kapten, Gefle.

Odhner, C. T, Fil. D:r, Professor, Lund.
Ohlson, O., Folkskolelärare, Sätra, Sandviken.
Olbers, M.. Kamrer, Göteborg.
Olivecrona, S. R. D. K., Fil. och Jur. D:r, Justitieråd, Stockholm.
Olséni, N., Fil. Kandidaat. Lund.
Ossbahr, C. A., Fil. Studerande, Upsala.

Palm, A. J. Th., v. Bibliotekarie, Lund.
Palmgren, J. Fr., Fil. Kand., Göteborg.
Petersén, C., Kansliråd, Stockholm.
Petersens, C. af, Fil. D:r, Docent, Lund.
Peterson, C. H., Fil. Kandidat, Lärov.-Adj., Jönköping.
Peterson, C. E, Amiralitetssekreterare, Karlskrona.
Petre, E. R., v. Häradshöfding. Gefle.
Petre, J. W., Borgmästare, Gefle.
Philipson, J., Literatör, Göteborg.

Digitized by Google

Phragmén, L., Fil. Doktor, Rektor, Örebro.
Platen, C. B. E. v, Grefve, Öfverste-Kammarjunkare, Stockholm.
Pontén, J. O., Fil. och Med. D:r, Lektor, Strengnäs.

Quiding, N., Bokhandlare, Lund.

Rabenius, O. M. Th., Fil. o. Jur. Doktor, Professor, Upsala.
Regnell, K. V., Kamrerare Helsingfors.
Rissler, P. G., Landssekret., Östersund.
Roos, V., Bokförläggare, Upsala.
Rosell, A., Fil. D:r, Domprost, Göteborg.
Rosén, J., Literatör, Stockholm.
Rosén, J. J., Häradshöfding, Östersund.
Rothoff, J. G., Borgmästare, Umeå.
Rouget de S:t Hermine, W. M., Kapten, Uddevalla.
Rubenson, L. E., Fil. Stud., Upsala.
Rubenson, L., Grosshandlare, Stockholm.
Rubenson, M., Literatör, Göteborg.
Rudbeck, R., Frih., Edsberg, Tureberg.
Rudberg, F. A., Lasarettsläk., Söderhamn.
Rudelius, A. E., Byråingeniör, Östersund.
Rundberg, A. R., Kammarskr., Göteborg.
Rådberg, K. F., Fil. D:r, Lekt., Vennersborg.

Sahlin, C. Y., Fil. D:r, Professor, Upsala.
Sandahl, D. M., Fil. Doktor, Riksdagens Bibliotekarie, Stockholm.
Sandels, L. G., Generalmajor, Stockholm.
Sander, N. F., Fil. Doktor, Kanslisekreterare, Stockholm.
Santesson, G. H., Fil. Doktor, Stockholm.
Schauman, A., Magister, Redaktör, Helsingfors.
Schéele, F. A. v., Fil. Kand., Upsala.
Schéele, K. H. G. v., Fil. och Teol. D:r, Professor, Upsala.
Schlegel, B., Literatör, Stockholm.
Schlyter, G. R, Fil. D:r, Lekt., Karlskrona.
Schram, A. Th, Provincialläkare, Örebro.
Schröder, A., v. Häradshöfding, Gefle
Schultén, H. af, Frih., Magist., Helsingfors.
Schück, J. H. E., Fil. Licentiat, Docent, Upsala, *Sällskapets Sekreterare.*
Schützerkranz, J. W., Revisor, Stockholm.
Schwerin, H. H. v., Frih., Fil. Kandidat, Bibl.-Amanuens, Lund.
Schybergson, M. G., D:r, Doc., Helsingfors.
Schöning, G., Konsular-agent, Söderhamn.
Sehlberg, C. J., Grosshandlare, Gefle.
Sehlberg, N. J., Med. Licentiat, Gefle.
Selggren, J., Fil. D:r, f. d. Rektor, Gefle.
Seligmann, Jos. & C:o, Bokförläggarefirma, Stockholm.
Settervall, N. Ph. F., v. Häradshöfding, Stockholm.
Silfverstolpe, C. G. U., Kammarherre, Amanuens, Stockholm.
Siljeström, J G., v. Häradsh., Göteborg.
Sinclair, Elise, Fru, Göteborg.
Sjöbeck, P., Fil. Kandidat, Lund.
Sjöberg, A., Bokhandlare, Westerås.
Skara Stiftsbibliotek.
Smerling, G. W., Jur.-Fil. Kandidat, Upsala.
Smith, J. J., Länsnotarie, Jönköping.
Smith, L. O:son, Grosshandl., Stockholm.
Sodenstjerna, E., Postinspekt., Östersund.
Solander, I. H., Fil. D:r, Lektor, Umeå.
Sparre, G. A., Grefve, Excellens, Stockholm.
Spilhammar, J. R., Fil. Kand., Redaktör, Stockholm.
Staaff, P. G., Fil. Kandidat, Stockholm.
Starck, W., Löjtnant, Stockholm.
Stedt, H., Jur. Fil. Kandidat, Upsala.
Stenbeck, C. W., Grosshandlare, Gefle.
Stenbeck, J. F., Grosshandlare, Gefle.
Steinnordh, J. H. W., Fil. och Teol. D:r, Lektor, Linköping.
Stenberg, C, Häradshöfding, Örebro.
Sternmark, C. A., Östersund.
Stjernström, C. G., Fil. Kandidat, Bibl.-Amanuens, Upsala.
Studentkåren i Upsala.
Stråle, G. H., Brukspatron, Rörstrand, Stockholm.
Sundén, D. A., Fil. D:r, Lektor, Westerås.
Sundhammar, G. Fr., extra Lärare, Upsala.
Sundström, C. J., Fil. D:r, Lekt., Göteborg.
Sundvallson, A., Fil. Stud., Upsala.
Svahn, C. A, Fabrikör, Karlskrona.
Svedelius, A. E., Öfverste, Umeå.
Svedlund, P. A., Lärov.-Adj., Gefle.
Svensson, J., Bokhandlare. Helsingborg.
Swahn, C., Fil. D:r, Lektor, Stockholm.
Swedbom, P. J. F. W., Fil Doktor, Sekreterare, Stockholm.
Swedborg, J., Fil. D:r, Lektor, Wennersborg.
Sydow, C. v., Fil. D:r, Lektor, Kristianstsd.
Sydow, I. E. v., Stadsläkare, Gefle.
Söderbaum, P. Hj., Fil. Doktor, Rektor, Sundsvall.
Söderwall, K. F., Fil. Doktor, Akad.-Adjunkt, Lund.

Tamm, F. A., Fil. D:r, Docent, Upsala.
Taube, C B, Frih., Amanuens, Stockholm.
Tegnér, E., Fil. Doktor, Bibl.-Amanuens, Stockholm.
Telander, E., Verkmästare, Lindholmen, Göteborg.
Tersmeden, E. B. v., Häradshöfd., Örebro.
Thestrup, G., Rådman, Auditör, Landskrona.
Thomson, J., v. Häradshöfding, Östersund.
Thorburn, R., Grosshandlare, Uddevalla.
Thorsén, A., Fil. Stud., Upsala.

Digitized by Google

Thorssell, E. B. T., Sjökapten, Stockholm.
Thunström, A. J., v. Konsul, Stockholm.
Thuresson, A., Östersund.
Thyselius, E., Fil Kand., Bibl.-Amanuens, Stockholm.
Tigerschiöld, H. E., Fil. Kand., Upsala.
Tigerstedt, R., Med. o. Fil. D:r, Stockholm.
Torin, K. J. L., Lärov.-Adj., Bibliotekarie, Skara.
Trana, E. A., Fil. Doktor, v. Häradshöfding, Göteborg.
Tullstorp, G. L., Antiqv.-Bokhandl., Lund.
Törnstrand, K., Fil. Doktor, Örebro.

Uddenberg, E., v. Häradshöfding, Generalkonsul, Stockholm.
Ugglas, C. G. af, Frih., Jur. Stud., Upsala.
Uhrberg, A. V., Fil. Kandidat, Kollega, Uddevalla.
Ullman, Hj., Kassör, Stockholm.
Unge, G. U., Öfverstelöjtnant, Gefle.
Uplands Nation, Upsala.

Victorin, H. A., Jur. Stud., Upsala.
Victorin, J. M., Handelsbokh., Stockholm.
Vikström, K. A., Boktryckare, Stockholm.
Vougt, C. F., Jur. Fil. Kand., Upsala.

Wærn, Cecilia, Fröken, Göteborg.
Wahlstedt, E. M. A., Lärov.-Adj., Gefle.
Wahlund, C. W., Fil. D:r, Docent, Upsala.
Wahlund, J., Borgmästare, Östhammar.
Wallensteen, J. A., Krigshofrättsråd, Stockholm
Wallinder, M., Fil. Doktor, Lärov.-Adj., Linköping.
Wallström, S. G., Lärov.-Adj., Örebro.
Wannberg, D. E., Kyrkoh., Tegneby, Orust.
Warburg, K J., Fil. Doktor, Bibliotekarie, Göteborg.
Warburg, S. E., Generalkonsul, Göteborg.
Wedberg, J. O., Justitieråd, Stockholm.
Wendell, J. G. H., Fil. Doktor, Lärov.-Adj., Strengnäs.
Wendell, Helsingfors.
Wennerström, C., Handlande, Östersund.
Wennström, Henriette, Fru, Söderhamn.
Wenster, C. F. J., Fil. Doktor, Lärov.-Adj., Kristianstad.
Werner, K. F., Kamrerare, Stockholm.
Werner, H., Lärare vid Motala priv. Elementarläroverk, Motala.
Westdahl, C., Fil. D:r, Konsistorienotarie, Lund.
Westling, E. W., Fil. Kandidat, Stockholm.
Wibom, A., Bokhandlare, Gefle.
Wickberg, R. M., Fil. D:r, Docent, Lund.
Widmark. P. F., Walla, Bie.
Wieselgren, H. O., Fil. D:r, Bibliotekarie, Stockholm.
Wieselgren, P. S., Fil. D:r, Sekreterare, Göteborg.
Wikström, P. O. O., Rådman, Söderhamn.
Wisén, Th., Fil. Doktor, Professor, Lund.
Wrangel, A. M. H., Grefve, Jur. Stud., Upsala.
Wulff, F. A., Fil. Doktor, Docent, Lektor, Lund.
Wästfelt, A. G., Landshöfding, Umeå.

Zachan, A. P., Grosshandlare, Uddevalla.
Zachrison, M., Landssekret., Venersborg.
Zetterberg, H., Reg:skommiss., Uddevalla.
Zetterströmska biblioteket (genom Lektor S. J. Kardell), Östersund.

Åberg, F., Disponent, Direkt., Norrköping.
Åberg, G. A., Stud., Helsingfors.
Åberg, L. Heap, Fil. D:r, Docent, Upsala.
Åstrand, J. O. G., Fil. Stud., Upsala.

Ödberg, J. F., Fil. D:r, Rektor, Skara.
Ödman, N. P., Fil. D:r, Lektor, Gefle.
Ödman, S., Hospitalsöfverläk., Hernösand.
Öhrling, K. G. Z., Landskansl., Östersund.
Öman, V. E., Fil. Doktor, Örebro.

Rättelser af otydliga eller felaktiga uppgifter torde insändas till

HENRIK SCHÜCK.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Redogörelse för Svenska Literatursällskapets årsmöte.

Den 29 Mars 1881 sammanträdde Svenska Literatursällskapet å Stadshotellet i Upsala till sitt första allmänna årsmöte, vid hvilket ordet fördes af Professor *C. R. Nyblom.*

Sammankomsten började därmed att sekreteraren uppläste följande årsberättelse.

Årsberättelse.

Med hänvisande till den uppsats, som inleder Samlarens första häfte har jag därtill endast att tillägga, att medlemmarnas antal ökats till 541. Arbetsutskottet, som under året haft 7 sammanträden, har därvid ombestyrt utgifvandet af 19 $^3/_4$ tryckark, fördelade på följande sätt: 11 på de tvänne häftena af Sällskapets tidskrift, 4 på arbetet »Ur en Antecknares Samlingar», samt 4 $^3/_4$ på J. G. Oxenstjernas dagboksanteckningar. Vid bestämmande af författarhonorar har utskottet i allmänhet följt den principen att för originaluppsats betala 50 kronor per ark, 32 kronor för uppsats, som antingen helt och hållet eller till största delen består af afskrift. För Oxenstjernas dagboksanteckningar har betalats 20 kronor per ark och för arbetet »Ur en Antecknares Samlingar» har författaren förklarat sig ej önska något honorar. För nästa år har utskottet beslutat utgifva utom fortsättning af redan började arbeten äfven Columbi »Svensk Ordaskötsel». Utskottet, som under sin verksamhet haft att glädja sig åt ett stort tillmötesgående från de sällskapsmedlemmars sida, med hvilka utskottet satt sig i beröring, beder att till dem få aflägga sin tacksägelse.

Upsala den 29 Mars 1881.

Henrik Schück.

Digitized by Google

Sedan årsberättelsen blifvit godkänd, föredrogs följande revisionsberättelse.

Undertecknade, utsedde till revisorer i Svenska Literatursällskapet för räkenskapsåret 1880—1881 få nu efter fullgjordt uppdrag afgifva följande

Revisions-Berättelse.

Literatursällskapets *inkomster* under första arbetsåret, 1 Apr. 1880—31 Mars 1881:

Årsafgifter å 5 kr. af 538 medlemmar	kr.	2,690,00.
Fem tilläggs-afgifter för tryck å dyrare papper . .	„	15,00.
Ränte-vinst	„	9,63.
Summa		2,714,63.

Literatursällskapets *utgifter* under första arbetsåret:

Expedition genom posten	kr.	124,50.
Distribution i Upsala	„	15,81.
Författarehonorar	„	453,00.
Boktryckar-räkningar	„	1,577,07.
Bokbindar-räkning	„	82,84.
Stämpel-afgift å en vexel	„	1,00.
Annonskostnader	„	8,52.
Tillståndsbevis	„	5,00.
Renskrifvare, Matrikel, Räkenskapsbok, papper, lack, etc.	„	30,78.
Summa utgifter		2,298,52.

Behållningen för året utgöres af dels i penningar 416,11, hvaraf *fyra hundra* kronor insatta i bank, dels i tryck tvåhundrasextionio ex. af sällskapets samtliga utgifna skrifter och dessutom tvåhundra ex. af Oxenstjernas Dagbok.

På grund deraf, att — såsom af ofvanstående synes — penningbehållningen för året *icke* uppgår till en sjettedel af de influtna årsbidragen, få revisorerna föreslå den ändring i § 2 af sällskapets stadgar, att bestämmelsen: »att $^1/_6$ af årsbidragen skall afsättas

Digitized by Google

att bilda en fond för oförutsedda behof» ändras till: »att *om möjligt* $^1/_6$ af årsbidragen etc. etc.

På grund vidare deraf, att sällskapets skrifter delvis säljas i bokhandeln och bokhandlarnes redovisningar ej kunna infordras förrän i April, föreslå revisorerna, att stadgandet i § 3 om årsmötets hållande »*under Mars månad*» ändras till: »*under April månad*».

Slutligen tillstyrka revisorerna full ansvarsfrihet för skattmästaren.

Upsala, Mars 1881.

Carl Wahlund. *Victor Roos.*

Till följd häraf meddelades full ansvarsfrihet åt skattmästaren, och beslöt sällskapet dessutom antaga de af revisorerna föreslagna förändringarna i §§ 2 och 3 af sällskapets stadgar.

På grund af § 4 i sällskapets stadgar afgick Prof. *Nyblom*, efter verkställd lottning ur arbetsutskottet, dit han dock åter enhälligt invaldes.

Slutligen utsågos Doc. *A. Noreen* och Doc. *C. Wahlund* till revisorer.

Efter sammanträdets slut redogjorde Prof. *Nyblom* för en hittills okänd libretto, Den blåa fanan, af *C. J. L. Almqvist.*

Vid utskottets därpå följande sammanträde omvaldes Professor *Nyblom* till ordförande, Adj. *Geijer* till skattmästare och Kand. *Schück* till sekreterare.

H. S.

Digitized by Google

En literär strid i Sverige år 1738,

några bilder ur den svenska literära kritikens äldsta historia.

Först vid 1700-talets början röjes såsom bekant hos oss de första spåren af literär kritik och literära tidskrifter. Den vägbrytande anden därvidlag var Olof von Dalin, författaren till »Tankar om kritiker» och utgifvaren af »Den Swenske Argus». Den oerhörda framgång, som kom denna den svenska tidskriftsliteraturens egentliga förstling [1]) till del, lockade snart andra att på samma förut obeträdda fält söka vinna rykte oeh ära. Nyheten i förtaget, den aldrig förr hörda skönheten och böjligheten af prosaspråket, det satiriska i stilen och kanske ej minst utgifvarens väl bevarade anonymitet bidrogo till den lyckliga utgången af den 25-årige författarens djärfva försök.

En bland Argi störste beundrare var, att dömma af hans egna ord i hans 30 år senare hållna inträdestal i Vetenskaps-Akademien, en ung Upsala-student, en yngling med ett fräjdadt namn och lysande anlag, bägge ärfda från fadern polyhistorn Olof Celsius d. ä.

Olof Celsius d. y., hvilken 1764 som mogen man i sitt ofvan nämnda minnestal öfver Dalin i vältaliga ordalag skildrade samtidens hänryckning öfver Argus och dess sorg vid dess upphörande, hade själf i sin ungdom gjort ett försök att spela Dalins roll i denna rigtning. Det stora bifall Argus väckte och den tomhet, som kändes vid dess upphörande, hade visserligen förmått den nära 60-årige skalden

1) Carlesons 1730—31 utgifna »Den sedolärande Mercurius» var visserligen Sveriges första moraliserande tidskrift, men hade aldrig den spridning och det inflytande som Argus sedan vann.

Digitized by Google

Olof Gyllenborg att 1735 utgifva »Skuggan af den döda Argus», men denna månadsskrift, som, enligt Hammarskjölds yttrande, »också i sjelfva verket blott var skuggan af den afdöda» blef ej långlifvad.

För att tillfredsställa det allmänna behofvet af en satirisktmoralisk tidskrift företogo sig tvänne unge män i Upsala Olof Celsius och Anders Hesselius att 1738 utgifva en sådan under namn af »Thet Swenska Nitet». Den unge Olof Celsius idkade då studier för filosofiska graden i Upsala, där han redan gjort sig känd ej blott för goda kunskaper utan äfven för vittert författarskap. Redan vid 17 års ålder hade han den 17 April 1734 offentligen tolkat universitetets känslor på konungens födelsedag i ett tal på vers [1]) och tre år senare skref han tragedien Ingeborg.

Anders Hesselius hade från Amerika, där fadern var kyrkoherde i svenska församlingen, 1724 kommit till Upsala, där han verkade som engelsk språklärare och strödde kring sig en oerhörd massa af tillfällighetsverser.

I första »arket» af den nya veckoskriften framlades dess program, för att begagna ett modernt uttryck, med följande ord:

»Här är ett manifest i hvilket jag förklarar
På dygdens wägnar krig mot alla lastens skarar.
En hjelm mitt papper är, en wärja blir min fjär,
Med den odygdens folck jag modigt tuckta lär.»

---

1) Finnes i författarens handskrift å Ups. Univ. Bibl. och bär titeln: »Almen Frögd| betygad| Tå| Then etc Konung| Friedrich| Then 1ste| Swerges Giöthes och Wendes Konung| etc.| etc.| firade| Sin högstwälsignade Födslofest| d. 17 April 1734| Och på stora Lärosalen uti Upsala| framförd| af| Olof Olofson Celsius.

Enl. en anteckning på manuskriptet voro desse verser »skrefne ifrån d 26 Jan. 1734 till den 16 Febr. sama åhr.»

I det program, hvari rektor Andreas Grönvall inbjuder till högtidstalets åhörande, yttrar han sig om den unge talaren sålunda: »Proinde ad pietatem, qua in Optimum Regem ferimur, ardentissimam et communem omnium nostrum, eo quo decet, verborum reverentiæque cultu, restandam declarandamque lætitiam non potuit non Senatus Academicus suffragium suum addere Juveni, literis, virtute moribusque maxime conspicuo, Dn. Olavo Celsio, filio, qui ad paternas avitasque laudes olim adscensurus, hasce oratorias partes in se derivandas esse, ipse voluit et submisse petiit.»

Digitized by Google

Ännu mer framträder dock den moraliska afsigten med företaget i dessa rader:

»Ett *Swänskt* och redligt *Nit* för dygd och goda seder
Min hand till detta wärk regerar och bereder;
Ja tro mig det är swårt för den som redlig är,
Att tiga när man ser hur laster hålles kär.»

Men svårt var det att tala till allmänhetens behag nu,

»— — sen Swänska Argi fjäder
Har folcket lärt så wäl att skilja ord från wäder;
Han gjorde allas smak med sina skrifter fin,
Han lärde hwar och en at skilja drägg från win».

Ett fel hade dock äfven Argus haft, nämligen att hafva skrifvit »så väl och käckt», att ingen sedan vågat beträda samma bana.

»Det har ju ingen sen sig wågat stad att skrifwa
Och någon dylik skrift igenom trycket gifwa:
Jo jo förlåt mig då, jag kommer nu ihog,
Man litet efter åt af dig en *skugga* såg.
En *skugga* war det wisst, hon war så blek och mager
Som du förr än du dog war liflig frisk och fager;
Hwad under, att hon då ej dwaldes länger qvar,
Betänk min läsare, det blått en skugga war.»

Nu skulle Svenska Nitet försöka sin lycka, till hvars ernående det anropar först Argus, sedan konungaparet och sist den myndighet, som då var mägtigare än detta, näml. Riksens Ständer. Desses bevågenhet hade ju öfverhöljt Argus-författaren med belöningar och ära; hvarför skulle ej samma lott kunna vederfaras dess efterföljare? Blotta tanken på möjligheten af en sådan lycka inspirerar författaren till följ. utrop:

»Tänk lilla Skaldemö, om dig den äran skedde,
At Riksens Ständer sig med dig förnögde tedde,
Då fick du ymnog lön för all din gjorda flit,
Då hade du minsann ett mycket lyckligt nit.

— — — — — — — — — — — — —

Digitized by Google

Då är jag säker nog, då reds jag ej för hot.
För afwundssjukas harm, för wäderhanars knot.
— — — — — — — — — — — — — —
Då frucktar jag ej mer för några etternosar;
En sådan intet mer, än sitt och sina rosar.
Stor sak, nog får jag dem, ty sanning föder hat,
Men aldrig skal jag stå för deras ögon flat.

Sann blef denna förutsägelse, ty länge dröjde det ej, innan det nya veckobladet blef föremål för anmärkningar och klander. Redan i tredje arket klagas öfver den mängd olikartade anmärkningar, som redan blifvit rigtade mot den unga tidskriften. Dessa voro dock endast svaga förpostfäktningar i jämförelse med den strid, som uppstod med anledning af det 25:te arket. Den literära strid, som då upplågade och om hvilken Celsii efterträdare i Svenska Akademien fält följande yttrande: »Det tal han höll i K. Wetenskaps-Akad. om smak i svensk vältalighet så bunden som obunden, och det granskande omdöme om svenska skalder, som i veckoskriften Svenska Nitet äfven tros tillhöra honom, blefvo ämnen för kritikens uppmärksamhet och bidrogo derigenom gemensamt med de öfver dem ytterligare utkomna granskningar till det ändamål författaren åsyftade, till en uppmärksamhet på svenska språket och skaldekonsten, som före hans tid varit sällsynt;» förtjenar af flera skäl uppmärksamhet af svenska literaturhistoriens vänner. Den intresserar ej blott genom själfva sin orsak, kritiken öfver fäderneslandets vittre författare, och den uppmärksamhet den väckte utan kanske mest genom ett par af de stridandes personlighet och deras vigt för vår literaturhistoria.

De bägge utgifvarne af Svenska Nitet hafva ingenstädes på något yttre sätt gifvit tillkänna, hvad hvar och en skrifvit, hvarför det ej alltid är så lätt, att numera afgöra, hvad som förskrifver sig från den ene eller den andre, ehuruväl Hammarskjöld talar om »de lätt igenkänliga bidragen af Celsius», och Malmström uttalar som sin åsigt, att »Celsii artiklar fördelaktigt utmärka sig framför medarbetarens».

Digitized by Google

Att Celsius är författaren af det strid-uppväckande 25:te arket, är dock otvifvelaktigt. Att det vid Celsii död så troddes, framgår af Tingstadii ofvan anförda ord ur hans i Svenska Akademien d. 12 Febr. 1795 hållna minnestal.

Appelblad tycks visserligen hafva varit tveksam, eftersom han i sin bekanta handskrifna »Anonymi et Psevdonymi Suecani» på tal om en af de här nedan nämnda stridsskrifterna först skrifvit att den var rigtad mot Celsius, men sedan öfverstrukit detta namn och i stället ditskrifvit: »författaren af thet Svenska Nitet.»

I en mot det 25:te arkets författare rigtad försvarsskrift af den däri anfallne skalden och fänriken Lithou nämnes Celsius rent ut som författaren. En afskrift af denna försvarsskrift förvaras å Upsala Bibliotek i en Nordinska manuskriptsamlingen tillhörig qvart, hvari dels tryckta dels handskrifna bidrag till den här nedan skildrade literära striden finnas sammanförda af d. v. häradshöfdingen i Medelpad Carl Mauritz Björner, den bekante antiqvariske författaren Erik Julius' broder. Sammanhäftad med dessa skrifter förekommer en synnerligen hätsk smädesång mot Celsius, hvilket tyckes tyda på ett närmare sammanhang mellan denne och de förre. För Celsii författareskap tala dock framför allt hans kända intresse för literaturhistoriska och estetiska spörsmål samt hans benägenhet för literärt-kritiskt skriftställeri. Året förut hade han under M. Beronius försvarat Pars I af dennes afhandling: »De Vitiis quibusdam Poëtantium, quæ hoc ævo Pædantismi et Charlataneriæ nomine venire solent,» för hvars Pars II han själf præsiderade 1743 Hos professor Ihre höll han 1740 ett tal »om svenska skaldekonstens hvarjehanda öden»; och två år senare började han utgifva Sveriges första tidning för literär kritik: »Tidningar om de Lärdas Arbeten för år 1742.»

Bland medarbetarens Hesselii mångfaldiga arbeten finnes intet i denna rigtning.

I det 25:te arket låter författaren en stor del af fäderneslandets skalder passera revue inför sina kritiska blickar, hvarvid hvar och en affärdas med några rader. Författaren skildrar huru han i en

Digitized by Google

dröm såg »Pindi sköna marker», där »Apollo rätt förnögd uti sin stillhet war», tills detta lugn helt plötsligt stördes, därigenom att Pindi ringmur bröts omkull och

— — — »Parnassen blef snart fuller
Med obeqväme djur — — — —,»

hvilka ofreda »Phoebi nio Möör» och ställa till oordningar af alla slag.

»De slita *Pegasus* ifrån sitt hwiloställe
De rida'n hertz och twertz förutan återhälle;
De plåcka lagren bort, de kasta Myrten kring;
De grumla *Castals* brunn, de dantza friskt i ring.»

Apollo lyckas dock slutligen så pass »stadga sina tankar», att han med sina nio döttrars hjälp förmår rensa Pindus från dessa besvärliga gäster. Efter välförrättadt arbete stiger han fram och förklarar sig vilja hålla mönstring med sina »svänner».

Det var denna »mönstring», som väckte en sådan ovilja ej blott hos de ännu lefvande bland de däri omnämnde skalderne utan hos så många vänner af den inhemska skaldekonsten, ovana som alla då voro vid offentligt omnämnande och någon slags literär kritik.

De svenske skaldernas stolta rad börjas af *Stjernhjelm*, som aktningsfullt tilltalas:

»Wälkommen *Stjernhjelm* fram; för dig min Döttrar niga
Och Nitets tadlefjär wil för dig gärna tiga;
Gå, gå, man fritt förbi, och wår *Homerus* war,
Uppå din *Hercules* jag intet tadla har.»

Näst efter honom kommer *Lucidor*, hvilken tillropas:

»*Natur* men föga *Konst* man hos dig skåda får,
Dock tiden mer än du för dina lyten rår.»

De bägge *Columberne* och *Rudeen* affärdas med loford, och *Lagerlöf* förklaras intaga »sätet främst bland Phoebi sworne wänner», ehuru väl hans »Swenske wers dock nog Latinsker är».

Digitized by Google

Eurelius får liksom *fru Brenner* nåd för hans kritiska öga, men underrättas att han gärna kunnat lemna öfversättningen af Pastor Fido ogjord.

De hittills mönstrade skalderne hade ju i det stora hela blifvit väl omnämnde. De omdömen, som isynnerhet blefvo föremål för klander, börjas också egentligen först med *Spegel* till hvilken Apollo säger:

Wälkommen *Spegel*, hör så har *Apollo* menat
At om med *Lucidor* du hade dig förenat
Han mera Konst af dig, du drift af honom länt,
Då had'n I både twå långt mer beröm förtjänt.»

Guds Werk och Hvila [1]) vore näml. en allt för lärd bok och

»En Dikt, en *Poesi*, som är för mycket lärd,
Den är just derföre tyks mig långt mindre wärd.
Din Bok, så dömmer man, har oförliklig blifvit,
Om du den samma har på richtig *prosa* skrifvit;
Men gack dock wärde man, ditt namn bör ärat bli
För djupt förstånd och wett, fast ej för *Poesi*.»

Runii dikter behaga Apollo rätt mycket, men ett stort fel är, att han

1) För kuriositetens skull torde följande anteckning af C. M. Björner i det ofvannämnda häftet i Nordinska Saml. förtjena anföras: »Hvad auctorn till Guds wärk och hvila angår. så hörde jag åhr 1714 hos den lärde och alfwarsamme Landtmätaren Christoph. Stenklyft i Helliom (Hellgum?) uti Säbrå berättas för dess wän d. v. Consist. Notarien Mag. Is. Stecksenius senior, hurusom Stenklyft i Upsala studerat tillsammans med Lucidor och varit stora wänner samt att denne ägt stor insikt i Chiromantia och sagt Stenklyft det han skulle få en medelst byggande och annor yppighet slöserska till hustru, som ock hände samt den tiden allmänt bekant war, samt att Lucidor kunnat præparera sympatikrut eller tända eld på fjerran ifrån honom liggande krut allenast han hade litet deraf till eldfänge (?), och wärkel. wist prof deraf, som Stenklyft samma gång omständeligen berättade, tillförtroende sig kunna sätta hela danska flottan i brand, om ej så många själar dymedelst omkomme; och när Lucidors wänner gratulerat honom öfver hans lyckeliga Poësi, han sig således utlåtit: mina wänner och bröder, detta är lapperi, men när I få see Lasses sju Dagar torde vara något att säga. hvaraf Stenklyft sluta wille att Lucidor säkert måtte wara auctor till Guds wärk och hvila, ändock biskop Spegel det torde förbättrat, således ej heller satt sitt namn till werket, hvilket ock tillförne skall warit författadt på fransöska och danska. *C. M. Björner.*»

Digitized by Google

— — — »blandar alfwart tal och skämt så om hvarann
At läckert öra knapt osårat blifva kan».

Eld förklaras göra skäl för sitt namn uti sin »qwicka Dickt», men säges hafva »förskämt» sin smak och sin skaldekonst »med Öl, Win och Tobak».

Hos *Frese*, som annars vinner mycket bifall, anmärkes att han ej är nog »ämne-rik», hvilket är ett stort fel, ty

»Eho som skrifwa will, at allmänt bifall winna
Wid en och samma sak bör den sig aldrig binna,
Men växla ständigt om» — — —.

Slutligen egnas äfven några rader åt tvänne ännu lefvande skalder *Kolmodin* och *Lithou*.

Den förre får beröm för sin flit och förklaras för «en käkt Poët», men tadlas för sin »Qvinno-Spegel»:

»Får jag blott fråga dig till hwilka du wäl skrifwer?
Till Qvinnor? wäl; der af då strax min slutsats blifwer,
Då hade du min Wän bort slika Tal-Sätt fly,
Som kunna här och där så ljufwa öron bry.»

Den värst utsatte af alle var dock *Lithou*, hvilken anklagas för plagiat på följande roliga sätt:

»Men *Lithou* hör ett ord, *Apollo* ber dig dröja,
Ho har dig gifwit lof med annors Kalf att plöja?
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —
Du plär förbudne Trän i *Phoebi* lunder hugga,
Barlæus önskad' blott att kallas få en skugga
Af store *Claudian*, men *Lithou*, som jag sir
Rent af *Barlæus* sjelf och ej hans skugga blir.
Ho kan wäl neka dig att kallas få *Poëta;*
Barlæus heter så, då må wäl du så heta?
Att du är stor som han det alla wittna sku,
Ty just det som han skref, detsamma skrifwer du;»

hvarefter en förteckning på »Några herr Fendrik Lithous plagia» meddelas i en note.

Digitized by Google

Till slut utbrister författaren:

»Så slöts min wackra dröm; Jag tänkte wid mig sjelfwer
Hwad är det åt jag går vid *Aganippens* älfwer?
När så berömde Män så dryga knäppar få
Af *Phoëbi* egen hand, hwad skal jag wänta då?»

Denna för sin tid ovanligt stränga och oförbehållsamma kritik öfver dels ännu i kärt minne bevarade skalder dels ännu lefvande författare uppväckte naturligtvis missnöje och harm. Författaren fick inom kort rikt tillfälle att värkliggöra censor Benzelstjernas förutsägelse, hvilken enl. sin embetsjournal på det inlemnade 25:te arket skref: »Detta kan tryckas, men sin mönstring och dröm må authoren sielf förswara.» [1])

Att Celsius själf insåg det vådliga i att angripa vissa författare finner man däraf att han den 1 Nov. i ett bref till Benzelstjerna »sig förklarar deröfver att han namngifvit framl. Erckebiskop Spegel och Lithou». Följande dag gaf censorn sitt imprimatur och redan den 13 inlemnades »Ett Bref till Auctoren af Thet Swenska Nitets 25te Ark», hvilkets tryckning tilläts, sedan »några allt för häftiga ordformer» ändrats. Detta bref, som var undertecknadt »Arimaspus. Riffelbergen d. 13 Nov. 1738», hade till författare [2]) *Abraham Sahlstedt*, som nu gjorde sitt första lärospån på den bana, som sedermera gjorde honom förtjent af det namn, som en af hans biografer tilldelat honom, »den vittra kritikens fader i vårt fädernesland».

Född samma år som Olof Celsius och liksom denne full af intresse för den svenska vitterheten, ehuru i olikhet med Celsius ej egentligen själf skald fick han nu i sin första kritiska strid till motståndare denne, med hvilken han ännu en gång 30 år senare skulle korsa sin klinga i en liknande strid, äfven den af intresse.

I ofvannämnda offentligen utgifna bref, som till motto bar Oveni bitande fråga: »Quid dare mi, præter verba, Poëta potes?,»

1) Detta liksom alla följande utdrag ur censors-journalen äro mig benäget meddelade af Amanuensen Bygdén.

2) Enl. så väl censors-journalens vitsord som Appelblads uppgift.

Digitized by Google

beklagar sig Arimaspus-Sahlstedt öfver att auktorn till det 25:te arket »en hop i drömmen lagt» till Poëbi tal, hvilket annars skulle hafva varit af stort intresse att höra. Nog kunde han tro att Phoëbus yttrat, hvad som sades om skalderna från Stjernhjelm och till och med Eurelius,

»Men,» utbrister han, »aldrig kan jag tro, att *Poëbus* sig förilat, —
Och med så grofwer skrubb wår *Spegels* arbet filat.
— — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —
Hur hänger det ihop, hur har Apollo menat?
»At om med Lucidor wår Spegel sig förenat
Så skulle Lucidor af honom konsten länt;»
Och Spegel har likväl ej Skalde-namn förtjent?»

Drömmen var tydligen för sent antecknad för att Phoëbi ord skulle kunna vara riktigt anförda. Han lär tvärtemot sagt så här:

»Jag tillstår att din bok rätt lärde saker drifwer,
Och deraf kommer att han mera nöije gifwer.
En Dickt, en *Poësi*, som uti Wers är lärd,
Den är just derföre, tycks mig långt mera wärd.
Mig tycks din bok har ej så oförliklig blifwit,
Om du den samma har på ricktig *Prosa* skrifwit.
Så gack du wärde man, ditt namn bör ärat bli
För djupt förstånd och wett och jämväl *Poësi*.»

Omdömena om *Runius* och *Frese* klandras i förbigående, under det att utfallet mot *Eld* skarpt tadlas såsom personligt, hvarvid Celsius får följ. föreläsning:

»Du wet ell' mins du ej: den som critique will skrifwa,
Han lasten tadla får, personen låta blifwa.
— — — — — — — — — — — — — — — —
Det är ohördt att ha med *Poësien* att skaffa
Och då personen nämns, dess lefnads wandel straffa.
Än mer the dödas ben ej lemna uti frid:
Det sårar öron wist i wår upplysta tid.»

Kritiken af *Kolmodin* skildras såsom oförsynt,

»När han dock allmänt för sitt sköna wärk blir tackad.»

Digitized by Google

På beskyllningen mot *Lithou* för plagiat svarar han med att fråga:

»Har du wäl aldrig hört att twenne kunna skrifwa
På samma sätt, och dock hwar till sitt auctor blifwa:
Ell' minnes du, at nu ej något säijas kan,
Som icke förr är sagt ell' skrifwit af en an»?

Dessutom bör ej en poët tadlas för lån från andra, ty

»Citera ledsamt är och söka hwar det fins
Och ofta hwem det sagt man sielfwer icke mins.
Så skona *Lithou* då, hans *Poësi* ej tadla.
Hans egit, det han länt, hans skaldenamn sku adla.
Minns i en wacker skrift af lärda saker full
Der står en lånter wers som pärla uti gull.»

Utgifvarne af Svenska Nitet tyckas hafva blifvit obehagligt berörda af detta svar, som dessutom följdes af en mängd andra till större delen klandrande bref, ty redan i följande ark hänsyfta de på tidskriftens snara upphörande. Ehuru arket nästan helt och hållet upptages af redogörelser för de ankomna brefven, vidröres ej det omtvistade 25:te arket förr än i de aldra sista raderna, där det bl. a. heter: — — — »Wår Poët war något öppenhjertig i wårt sista Ark — — —. Han nämnde der emot all wanlighet dem wid namn hwilka hàn critiquerade; Men besinna, mina Wänner, det man bör skilja emellan de fel som egentligen röra ens Person, och de fel som röra ens skrifter; hwad de förre angår wet jag det rätt så wäl som någon annan at critiquen bör ske förtäkt, men de sednare hafwer man ju alltid uppenbarligen angripit? De angå ingens ära och redlighet, ty man kan ju altid wara en ärlig Karl fast än man ej är *Poët*.»

Med anledning af detta uttalande vänder sig Celsius i det 28:de arket till sin »förtrogne medarbetare» med ett tack »för den korte men dock kraftige *Apollogien* han å mina wägnar i sitt 26 gordt samt för communicationen af Herr *Sinceri* Bref», hvilket han nu skyndar sig att själf publicera. I sitt bref, som är undertecknadt »Sincerus, Stockkolm den 10 Nov. 1738 upplyser

Digitized by Google

Sincerus [1]) förf. af det 25:te arket därom att han »företagit sig att fella sitt omdömme om några wåra besta swenska *Poëter*, och således angripit en sak, som han ej ännu är wuxen; åtminstone lärer han af Konstens kennare intet ärkennas för giltig. Om the smärre *Poëter* och begynnare lärer wäl ingen betaga honom friheten at dömma, men gjör han thet med the större, så drunknar han i Konsten; ty thet är ett allt för högt ämne för hans begrep. Han bör wörda theras skuggor, men intet tadla på theras mull. Elska theras namn och berömma theras Konst, men intet utstella theras rychte som ett mål för tadeltungors skott. Edra drömmar bör hwarken skemma the dödas lefwande namn, eller the lefwandes odödeliga frägd.»

Äfven Sincerus tadlar vidare förf. för det han angripit personer och ej blott laster. Själfva Argus (»Er lilla Afgud») hade ju gjort samma påminnelse. Förf. uppmanas slutligen att antingen återtaga det sagda eller ock meddela publicum Sinceri bref, hvilken senare utväg, som vi sett, Celsius nu valde. Brefvet afslutas med följande fabel, som sedermera intogs af Sahlstedt i hans »Samlingar af wersar på swenska:»

Fabel.

»En gång när Grodor i en Dam
Wid Wårens glada början;
Emellan torf och gyttja sam,
Tå uppklef en uhr möljan.
Thet lilla kräk uti sin gång
På gröna gräset drögde.
Ther fick hon höra Fogla-Song,
Som henne ej förnögde.
Thes späda hörsel rörder blef
Af Foglars fina läten,
Som tunna luften sönderklef
På sina gröna säten.
Hon tyckte wäl thet war artigt nog
Ett sådant nöje smaka,
Men afwund henne strax betog.
Ty klef hon ned tillbaka
Och när hon kom i djupet tit
Ja i sitt wåta rike,
Begynner hon med mycken nit (!)
Om *intet* att predika.
Hon börja ganska myndigt på
Om Fogla-Songen dömma.

1) Tyvärr har det lika litet lyckats mig att erfara, hvem som dolde sig under pseudonymen Sincerus som under den längre fram omnämnda Neutralis.

Skulle möjligen, ehuru det ej är synnerligen troligt, detta bref vara skrifvet af J. F. Kryger, hvilken vid ett annat tillfälle begagnat namnet Sincerus?

Digitized by Google

Then hon dock aldrig lärt förstå
Uti sin wåta gjömma.
Then ena, sad han, song för *kort*
En ann för *longt* mot thenne
Then tredje åter allt för *tort*,
Men ingen likna henne.
Så dömde nu then dumma siäl,
Att rätt mått vara krokugt,
Och märkte ej att the song wäl
Och at han hörde tockugt.»

Celsius affärdar brefvet och fabeln med den försäkran, att »ehuru spirituel Herr Sincerus uti detta Brefwet will wisa sig, ehuru stickande han skrifver, är han dock ej mäktig att komma min blod i den ringaste rörelse», hvadan han ej ämnade taga tillbaka sina ord, med hvilka han hade haft »full mening» förrän Sincerus bevisat det han »skrifwit något utan grund.»

Oviljan öfver de fälda domsluten hade allt mer och mer tilltagit och gifvit sig luft i en sådan mängd bref, att tidskriftens författare i det 29:de arket ser sig föranlåten att redogöra för en del af den massa bref, »som mitt tjugufemte ark nu på en 14 dagar hafwer tillskyndat mig.» »Ja tänck», utbrister han »jag har på dessa 14 dagar fått 53 bref, af hwilka en del äro så sammansatte at mig synes det deras Uphofsmän hafwa hämtat sina ordatermer utaf den wältaligaste Mångelske-Rethoricam, som på hin sidan Norr-Bro kan wara tillfinnandes; hvad wil jag säga — — — är det nu kommit så wida att man begynner begå Plagier utur deras — — —. Må min nitiska ifver tiga, jag wil då intet undra om man i många mål på långlånet lånar något af de lärdas arbeten att de der må lysa som pärla fast icke alltid i Gull.» — — — —.

Detta skarpa hugg var tydligen ritgadt mot Lithou, som i högsta grad sårad af beskyllningen för plagiat sammanskrifvit en ytterst hätsk smädeskrift på latinsk vers. Denna inlemnades d. 28 Nov. till censorn, som i sin journal omnämner »Fendr. Lithous wederläggning emot Swenska Nitets 25 ark derest han carperas såsom plagiarius. latine carmine heroico. Gaf detta tillbaka åt translatoren Mathesius, som mig det tilstälte, med utlåtelse, att om han wille utlemna en hoop ähreröríge epitheta, dem jag ock utmärckte, skulle jag det straxt underskrifwa.» Därpå tycktes dock den uppbragte skalden ej velat gå in, ty i censors-journalen förekommer ingen anteckning om att den ånyo företeits, ej häller har jag

Digitized by Google

kunnat finna att den någonsin blifvit tryckt. I handskrift har jag däremot funnit tvänne exemplar af densamma i Nordinska saml. å Ups. Bibl.

Med det i ofvan anförda utdrag ur 29 arket fälda uttrycket »lysa som pärla fast icke alltid i Gull» anspelade förf. på slutorden i Arimaspi försvar för Lithous plagiat i det ofvan omtalade brefvet, hvilket han tyckes hafva ansett vara skrifvet af Lithou själf, som man finner af det 31 arket. Här bjuder han sina missgynnare sitt »sista valet» och vänder sig särskildt till deras »anförare Herr Arimaspus», hvilken han af tacksamhet för »det Bref han på egen bekostnad låtit trycka» testamenterar »några perlor uti gull infattade», särskildt »32 smaragder, hvilka igenfinnas uti en Bröllopps-skrift kallad A. S. — — — hwilka 32 smaragder befinnes vara fiskade uti en annans Hypocreniske källa». I ett P. S. tillägger han äfven en »gullring, den en lärd Italienare Dan. Bartoli wid namn mig förährat, kallad: »Præstat suo egere quam esse divitem alieno».

Af censors-journalen framgår näml. att bokstäfverna A. S. blifvit på censorns uppmaning ditsatta i stället för »Amor Sapiens», ett poëm af Lithou[1]), hvilket här särskildt »war — — namngifvit — — såsom upfyldt af plagiis ur Barlæo». Den 14 Dec. hade det 31 arket fått sitt imprimatur, sedan censorn »ändrat några ställen, som eljes hade kunnat anses för nya invectiver emot hr Lithou, i det stället at det tycktes wara bättre att snarare mitigera det som emot honom är skrifwit».

Redan den 19 Dec. inlemnade den rätte Arimaspus Sahlstedt ett »Genswar till auctoren af thet Swenska Nitets 29 och 31 ark», men censorn vägrade tillåta dess tryckning, emedan det war »bestående af litigolis, retorsioner, förwitelser om plagiis, apologier emot sådane etc.»

---

1) Finnes tryckt bland Lithous Poëmata: »Amor sapiens in festivitate nuptiale — — — Benedicti Fortelii — — — et Annæ Christinæ von Christierson — — — d. 17 Maji 1733 — — — celebrata, triumphans vindice calamo G. L.»

Digitized by Google

Arimaspus vredgades tydligen öfver skämtet i det 31 arket samt öfver en i det 29:de införd N. B., hvari förf. afslår ett anbud, som den 24 Nov. framstälts af en »Herr Agricola at på Swenske wers med det snaraste förnöja Herr Arimaspus för det Bref han på trycket låtit utgå emot mitt 25 ark», hvarjämte han önskar att »Arimaspi Bref warit utan plagier i den första wersen och at han bättre hade welat skjårpa sin penna, at hans Brèf måtte hafwa blifwit räknat som en pärla i gull (!) uti mitt ringa ark».

Arimaspus var dock ej den ende, som lät trycka sina anmärkningar mot det olyckliga 25:te arket. Bland de ofvannämnda 53 brefven var troligen äfven det bref på vers »Til det Swenska Nijtet uppå des XXV Arck» som undertecknadt *Neutralis* trycktes i Stockholm hos P. J. Nyström. Det börjar med en anmärkning mot författarens försök att försvara sin »oskickliga dröm». Att drömma vore menskligt, men att,

»Til sanning giöra'n först och så förswara'n sehn;
En sådan gierning är Förståndet för gemehn».

Något sådant hade dock blifvit satt i värket, i det

»En okänd, dock benämnd med Intet eller Nijtet,
Helt oombuden har sig mäckta högt beflitat,
At uti *Phoëbi* stad, så godt han kan och wet,
En Mönster-Herre blij för hwar en Swensk Poët».

Med anledning af skildringen af Parnassens stormning utbrister Neutralis ganska spetsigt:

»Han först sig företog *Parnassen* at afskildra
Och Åsne-hufvuden, som ock med grönska gildra,
At se om denne wän kund' skilja dem från sig,
Då ingen spegel der nu war påhittelig.

Mönstringens början berättas på följande lustiga sätt:

»Så tar Han sig uppå den myndighet at ropa:
Kom fram *Poëter* kom, kom fram I allihopa;
Jag föreställa will Ehr dygd och fehl sad' han,
Men et han glömt, det war at säija: om jag kan».

Digitized by Google

Han ingår sedan på en närmare kritik af omdömena öfver skalderna och anmärker angående domen öfver *Lucidor:*

»Se'n *Lucidor* som med få ord och några rader
Mer lärdom gifwer, än af alle dina blader
Med ljus och lyckta fins, då han all sällhet wet
Begripa med et ord, det är: förnöijlighet.
Han får af dig den klick, at Honom felatz slögder,
Om rimmen Hans skull blij på dine krumwijs bögde,
Men torde hända, om mer konstig wäg han gådt,
Du då, min käre Wän, den minsta del förstådt».

Angående det fällda yttrandet att *Lagerlöfs* verser voro för latinska anmärkes blott:

— — — — — — — — — —

»Men om der wore ord införda, som du ej
Förstår, så tacke du derföre sielfwer dej».

Det sätt, på hvilket *Eurelius* blifvit bemött, säges »förtjena blygd och skam».

Anfallet mot *Spegel* behandlas äfven här vidlyftigare. Bland annat säges därom:

— — — — — — — — —

Du säger, at mer konst Han derwid brukat har
Än du kanske, om du ett slikt dig företar.

Men säg! Hwar bör man wäl mer konst och snille bruka,
Än wid det ämne, der Förstånd ej kan upduka,
Der inga skäl kan ges, men flere witnen är,
Som mig förbinda tro, och weta ej begär.

— — — — — — — — —

— — — — — — — — —

På riktig Prosa har Han aldrig kunnat skrifwa,
Ei heller wetat hur det skrifwe-sätt skull blifwa,
Men had' han åter det helt ricktigt *prose* giedt,
Har hwarken du ell jag dess Werck igenom sedt.

Digitized by Google

Angreppet på *Runius* vore misslyckadt och det mot *Elds* lefnadssätt osannt. Bland de öfriga anmärkningarne fäster sig Neutralis slutligen vid dem mot *Lithou*. Det vore ej värdt att komma med beskyllningar för plagiat, ty

»Om all din wijshet had' sin brunn ur dig allena
Och du hwad andra sagdt för dig ej nämna feck,
Du aldrig rätt beskref en krum ell' räter strek».

Slutligen anmärker han, att förf. underlåtit att tadla mycket, som värkligen förtjenat tadel samt ej torts kriticera alla svenska poëter, och isynnerhet hållit sig till de döda, ty

»Dem är du säker för — — —»

Brefvet afslutas med denna sunda förmaning:

»Behåll ditt wackra namn uti tillbörlig ära,
Och skrif om sådant, som kan någon något lära.
När du will lasta fehl, säg ej hwar felet bor,
Låt hwar lastwerdig se, hur lasten den är stor.

Uptäck dem gamlom hur' de unga nu förspillas,
Hur' ämnen hwar om an förblandas och förwillas,
Hur månger sunder siäl i trängder hydda bor,
Som kunde gagna mer än mången mäcktig tror.

At jag uphåller dig så länge du förlåter;
Men nu skall pennan bort: så framt du icke åter
Ger mig ett sådant swar som du *Sincero* gaf.
Då dig dit afwunds Nijt han wänligt rådde af».

Alla dessa anfall gjorde lifvet surt för svenska Nitet, hvarföre det upphörde med det 32:dra arket, hvari det tager farväl af allmänheten och slutar med den sorgliga bekännelsen, att

»— — — *Nitet* mitt förwändes dock i split
Och Fålcket just som förr ej bättrat sig en bit».

Den ovilja, som Celsii kritik väckt, i synnerhet den öfver de ännu lefvande Kolmodin och Lithou, öfver den högt beundrade Spegel och den allmänt omtyckte Lagerlöf, bragtes ej häller snart

Digitized by Google

till tystnad[1]). Den tog sig till och med uttryck uti en gratulationsvers vid en disputation i Upsala d. 12 Dec. 1738, i hvilken författaren professor Joh. Ihre utropar:

»Cur mea parve liber deposcis carmina? credis
Illa tibi minimum conciliare decus?

Nej sång och sådant betyder nu intet, nu hålles ingenting heligt.

»Nunc nam tempus est, quo effrena licentia plenum
Quidlibet audendi jus putat esse sibi.
Carmina nempe Patrum plausus experta theatris
Indignis sordent nunc temerata notis.
Ille Lagerlövius, Suecanæ gentis Homerus
— — — — — — — — — —
Ille suos luget subito marcessere lauros.
— — — — — — — — — —
Te quoque Spegeli magna par fama Maroni
Cujus et ingenium Suecia tota stupet,
Te quoque livor edax vexat, sed crimina sola
Sunt, Te Censori dissimilem esse tuo».

Här uttalades likväl harmen öfver att se vördade mäns skaldevärksamhet, som man tyckte, orättvist bedömd, i värdiga ordalag, men från ett och annat håll hördes endast den råa smädelsens pöbelspråk. Prof på detta stridssätt finner man uti en s. k. »Grafskrift öfver Swenska Nitet», hvaraf jag sett tvänne afskrifter i Westinska och Nordinska Saml. å Ups. Bibl. Att Celsius i denna nämnes »Olof Skurk», »stackars padda», »åsna» m. m. samt att där bl. a. läses:

1) Den gaf sig luft vid flera tillfällen. Så t. ex. i de i handskrift befintliga »Tankar öfver Mag. Ol. Celsii Junioris Tankar på Jungfru C. C. Kyroniæ namnsdag», som skrefvos med anledning af Celsii i 3 ex. i Upsala tryckta »Tankar till Mademoiselle Catharina Charlotta Kyronia på Catharinadag d. 25 Nov. 1743». I »repliquen» förekommer bl. a.:

»O! Cælum går det nu så till
At den, som andra häckla vill
Samt critiquera groft på alt
Kan sielfver vara straffbar salt.

Du, som blindt Nit och ifver bär
Och djerf beslagskarl alment är,
Utgallra först din egna fel,
Gif andra sedan hvar sin del».

— — — — — —

(I Nordinska Saml å Ups. Bibl.).

Digitized by Google

»Far tin wäg i otid födda Swänska Nit.
All tin möda är dock intet wärd en —.
Argi graf sku wi med sköna rosor strö,
Men på tin så bör man kasta hasselspö».

torde vara mer än tillräckligt bevis på dess råa ton. Celsius kunde ej häller så lätt glömma striden och dess obehag och ännu 1768 kunde han i sitt tal vid præsidiets nedäggande i Wetenskaps-Akad. ej afhålla sig från att på tal om sådana författare, som äro »en ström af ord med en droppa mening» säga: »Ibland de gamle skyller man Claudianus för detta fel, samt Barlæus, hans skugga. I sådan händelse skulle äfven wår Lithou, hvilken är en ovedersäjelig skugga af dem bägge, stå i samma ordning, men derom må andra dömma».

Med anledning af detta tal råkade de bägge kämparne från Svenska Nitets dagar åter i strid, i det Sahlstedt som bekant utgaf en kritik af talet, hvilken följdes af flera andra stridskrifter. Sahlstedt, som alltid blef sin ungdoms intressen trogen, hade redan dessförinnan haft en ny literär strid att utkämpa, i hvilken han dels måste spela den angripnes roll dels själf såg sig tvungen att mot sin motståndare rigta en beskyllning för plagiat, något, som han ju, som vi sett, sökte försvara mot Celsius. En herr M** utgaf näml. 1759 »Bref uti åtskilliga sedolärande ämnen», uti hvilkas 25:te nummer han dels kriticerade Sahlstedts 1753 utgifna fjärde och sista del af »Samling af wersar på Swenska», dels här och där nästan ordagrannt införlifvade delar af dennes i denna del intagna afhandling »Om Poëter och werser i gemen och om denna samling i synnerhet» med sina uttalade åsigter om svenska skaldekonsten. Sahlstedt skyndade att i sina Critiska Samlingar för detta år kriticera hans åsigter och tillvägagående.

Sahlstedt fortfor sålunda att hela sitt lif egna sig åt en recencents kall, och hade vid sin död ej förvärfvat någon högre titel än den af Kgl. Sekreterare, men i Sveriges literaturhistoria lefver hans namn såsom namnet på den förste, som i vårt fädernesland med alfvar och kärlek hängifvit sig åt en vitter recencents anspråkslösa men vigtiga kall. Hans förste motståndare Celsius dog

Digitized by Google

däremot såsom biskop, kommendör, En af de 18 i Svenska Akademien, ledamot af flera lärda sällskaper, men äfven han intager en ej ovigtig plats i vår literatur- och lärdomshistoria.

Det är några bilder från dessa bägge mäns ungdomsdagar och från den svenska literära kritikens barndom som här framställts. Om intet annat af dem kan läras, så vittna de dock för oss om det nyvaknande intresset för svensk skaldekonst, ett intresse, som bådade godt för den fosterländska vitterheten, hvilken ju också inom kort fick sin augustiska period under den tredje Gustafs snillrika hägn.

E. LEWENHAUPT.

Digitized by Google

Armfelt och Leopold.

Kellgrens poem »Till en förnäm herre, som skrifvit ett theaterstycke» har, såsom kändt är, gifvit anledning till olika tolkningar hos forskarne i vår literaturs häfder. Några hafva deri sett en bitande satir mot konungagunstlingen Armfelt, »som hade den barnsliga fåfängan att i Gustaf III:s vittra hof äfven vilja vara vitter» och som skulle hafva velat lysa med lånta fjädrar såsom författare till vaudevillen »Tillfället gör tjufven»; eller ock hafva de deri sökt en afsigtlig dubbelmening. Andra hafva tvärtom i den Kellgrenska dikten sett en uppriktigt menad hyllning i tidens lätta stil åt den rikt begåfvade unge hofmannen vid hans framträdande på den vittra vädjobanan.

Det är icke vår afsigt att här närmare inlåta oss på denna tvistefråga, lika litet som på den dermed sammanhängande frågan om författarskapet till »Tillfället gör tjufven», helst som Armfelts oss tillgängliga papper icke lemna några direkta bidrag till frågans belysning [1]). Några allmänna anmärkningar rörande Armfelts

1) De senaste utredningar, som från olika ståndpunkter blifvit lemnade, äro Böttigers i Sv. Akad:s Handlingar, D. 45, Warburgs i Göteborgs K. Vitt.- och Vetenskapssamhälles Handl., Häft. 16, Eichhorns i Ny Illustr. Tidning 1879, s. 236, samt det i sistnämnda uppsats åberopade utdraget ur hertiginnans af Södermanland dagbok, meddeladt af C. C:son Bonde i N. Dagl. Allehanda 1878, 3 dec. — De olika meningarne torde utan svårighet kunna sammanjemkas. Så väl Armfelt som Hallman torde sjelfva hafva ansett sig såsom styckets författare — och ingendera med orätt. Det låter lätt tänka sig att Armfelt, som vid denna tid framför alla andra var hofvets »maître des plaisirs», för att få ett tillfällighetsstycke färdigt till den stundande hoffesten hemtat Hallman ut till Drottningholm, och der gifvit honom sina anvisningar; och att stycket under A:s ögon samt under hans ledning blifvit skrifvet i största hast. A. hade gifvit idén så väl till hoffesten som till pjesen; och då denna uppfördes, kunde den lycklige arrangören med fullt skäl angifvas såsom dess upphofsman, utan att göra sig

Digitized by Google

vittra begåfning och samtidens mening derom torde dock ej sakna sitt intresse.

Främst bland de samtida, som vidrört frågan om Armfelt såsom vitterlekare, möter Kellgrens medtäflare om hedersplatsen bland de gustavianska skalderna, Leopold. Han har i de poemer till Armfelt, som längesedan finnas tryckta i Leopolds samlade skrifter [1]), oupphörligt anspelat på hans poetiska författarskap. Han nämner honom »en qvick poet i vapen» (1786), »krigs- och skaldekonstens heder, född med lika lyckligt öra för lyrans och kanonens ljud» (1789), »poet med egen del i språkets ära» (1792), som

»ännu stiger fram med glans
bland hvad i Sverige fins och fans
af statsmän, riddersmän, poeter».

(1807). Ej mindre frikostiga på artigheter i samma syfte äro Leopolds otryckta bref till Armfelt på vers och prosa, hvaraf längre fram meddelas några prof. Huru mycket i dessa uttalanden man än må anse såsom komplimenter i tidens stil eller skrifva på räkningen af personlig tillgifvenhet, så låter det knappast tänka sig, att Leopold under loppet af ett par decennier i nästan alla sina meddelanden till sin vän skulle utan särskild anledning hafva återkommit till en fråga, som borde hafva varit af så ömtålig art som Armfelts vittra ära, i händelse denna endast varit en »usurperad reputation».

Ej mindre uppmärksamhet, äfven ur denna synpunkt, förtjenar Armfelts förhållande till den snillrike konungen. Ännu bevarade dagboksanteckningar från 1783—84 af den förstnämnde visa lifligheten af deras dagliga umgänge. Vid denna tid var det ännu den lefnadsglade 26-årige kammarherrens hufvuduppgift »att hålla kun-

---

skyldig till något bedrägeri. Hallman å sin sida, som, i egenskap af en vitter sekreterare med utsträckt fullmakt vid den formella behandlingen, möjligen »fattat i pennan» större eller mindre delar, kanske hela den lilla vaudevillen, kunde äfven hafva fullgoda skäl att anse sig såsom dess egentlige författare. Både före och efter Armfelts och Hallmans tid har en dylik form för samarbete vid författandet af tillfällighetsstycken kommit till användning; särskildt under Gustaf III:s tid torde den ofta hafva förekommit.

1) Leopold, Poet. Arbeten (1873) I: 311—326.

Digitized by Google

gen vid godt humeur», enligt Schröderheims ord [1]); och han hade i sin älskvärda personlighet och sin lifliga inbillningsgåfva medel tillräckligt dertill för att ej behöfva göra sig skyldig till ett bedrägeri, som ingen lättare skulle hafva upptäckt än monarken. Bättre än någon annan hade Gustaf tillfälle att lära känna sin gunstlings vittra begåfning. Hade denne varit så »ur stånd att frambringa någonting af artistisk komposition och estetiskt värde», som det blifvit påstådt [2]), så skulle helt säkert konungens skarpa öga ha upptäckt det förr än någon annans. Han skulle ej ha anvisat Armfelt en så framträdande plats bland deltagarne i de »snillets glada lekar», som gjorde hans hof lysande; och fruktlöst skulle utan tvifvel hvarje försök hafva aflupit att förvärfva denna plats genom den lånade glansen af en författareära med så föga grundade anspråk.

Armfelts ärelystnad var vid den tid, då »Tillfället gör tjufven» först framträdde, ingalunda riktad åt det literära hållet, och den blef det ej heller sedermera. Ingen kunde i sjelfva verket, enligt hvad hans förtroliga meddelanden visa, hysa mindre anspråk på att gå och gälla såsom vitter författare; och säkerligen anade han lika litet, som någon af hans samtid, att ett litet tillfällighetsstycke, som under hans namn gafs vid en af hofvets många lustbarheter, skulle blifva ett föremål för literaturforskares kontroverser. Skald var Armfelt visserligen icke, och hans vittra bildning var helt säkert ej af djupgående slag. Men säkert är dock, att han »öfvade vitterlek», på det sätt som ingick i tidens sällskapliga bildning; och ett sinne, så lätt mottagligt för intryck som hans, blef ej utan inflytande af det dagliga samlifvet med den snillrike konungen. Ännu finnas i behåll af Armfelts hand små poemer och dramatiska utkast, så väl från hans ungdom, som från senare år. Det äldsta bland dem är ett litet fransyskt lyckönskningspoem på hans moders födelsedag 1778 [3]).

---

1) I en prolog vid en hoffest d. 19 Aug. 1783 (handskr. i K. Bibl.), omnämnd i bref af hertiginnan af Södermanland, tr. i Fersens Hist. Skr. V: 295.

2) Atterbom, Sv. Siare och Skalder VI: 180 (1863).

3) I K. Bibl. autografsamling.

Digitized by Google

Äfven från den tid, då han biltog irrade kring Europa, finnes bevaradt utkastet till ett litet dramatiskt tillfällighetsstycke, erinrande om lifvet i de umgängeskretsar, som i Töplitz 1799 samlade sig kring den ryktbare prinsen af Ligne, den älskvärda hertiginnan af Kurland och hennes sköna dotter, prinsessan af Sagan, och hvilka mottogo den svenske landsflyktingen såsom en älskad och beundrad gäst. — Antalet af de bland Armfelts vittra försök, som blifvit bevarade, är emellertid föga betydligt, och det mesta föreligger i fragmentariskt skick. Hans vittra idrott bar väsentligen karakteren af en sällskapstalang; han hörde visserligen icke till dem som »skrefvo vers på fullt allvar», och han var ej, och ville ej vara annat än en dilettant på det vittra området.

Då de af Gustaf III utsedda tretton ledamöterna i den nybildade svenska akademien vid kompletteringsvalet främst bland alla utsågo Gustaf Mauritz Armfelt till ledamot, skedde detta väl i främsta rummet af uppmärksamhet mot hans kunglige vän, akademiens stiftare. Men med fullt skäl kunde de räkna honom till de VITTRA i den klass af ledamöter, som — enligt stiftarens ord i talet vid dess öppnande — »i allmänna sammanlefnaden från barndomen stadgat deras smak . . . genom det ständiga ombyte af menniskor, deras kall kräft af dem att umgås med, hvilka nödvändigt fordra en aktsamhet i tal, ett noggrant val af ord, som utgör den fina känslan, hvilken gifver hvart ord sin rätta mening och föreskrifver den gräns, utöfver hvilken de ej kunna föras».

* * *

Svenska akademiens förste direktör efter Kellgren, som vid dess stiftelse utsågs genom lottning, blef G. M. Armfelt. Den förste nyvalde ledamot, som han i denna egenskap helsade, var C. G. Leopold.

Den unge skalden var kort förut hemtad till Stockholm från Upsala och emottagen i konung Gustafs förtroliga krets. Bostad erbjöds honom i Armfelts rum på slottet, och det var Armfelt, som först införde Leopold till konungen. Mellan de båda nära jemnåriga

Digitized by Google

konungagunstlingarne, skalden och hofmannen, knöts ett vänskapsband, som räckte lifvet igenom, och som i deras ännu bevarade brefvexling funnit uttryck, hvilka förtjena att räddas undan glömskan. Tidens sociala former medgåfvo ej åt deras skriftliga umgänge den okonstlade förtrolighet, som man i våra dagar älskar att finna mellan vänner; men deras inbördes förhållande hvilade ej blott på ömsesidig beundran, utan äfven på personlig tillgifvenhet. I de anmärkningar, med hvilka Leopold, såsom det synes af politiska skäl, ansett nödigt att ledsaga de i hans Samlade Arbeten (efter Armfelts död) tryckta poemerna till Armfelt, nämner han honom »en man af börd och rang, hos hvilken egenskaperna af snille, bravour och personligt behag icke synas hafva blifvit bestridda; för öfrigt på sin tid uppriktig skyddsvän af språket, konsterna, vitterheten, och som under ett fjerdedels sekels vänskaplig relation till författaren (ehuru mycket upphöjd öfver honom) aldrig gifvit honom i enskildt afseende orsak till andra tänkesätt än erkänslans och tillgifvenhetens» [1]).

En egendomlig episod i Armfelts och Leopolds samlif under Gustaf III:s tid, som upplyses genom deras brefvexling, är deras gemensamma färd och samtida vistelse i Finland under fälttåget 1789. Med samma flotta, som i September detta år öfverförde den Armfeltska brigaden till Finland, och på samma fartyg som Armfelt och hans stab, följde skalden, för att i konungens högqvarter

1) Det äldsta af dessa Leopolds poemer (1786) bär titeln: »Till en förnäm herre, då han valdes till direktör af Svenska akademien» — en tydlig anspelning på Kellgrens ofvan nämnda poem. — Armfelts svar på Leopolds snillrika inträdestal i akademien är, lika litet som hans eget af Atterbom så strängt klandrade inträdestal, något vältalighetsprof i egentlig mening. Det saknar dock icke intresse genom åtskilliga uttalanden, knappast fullt akademiskt värdiga, men betecknande nog för den 29:årige akademikerns skaplynne och smakriktning. Den i ett dylikt tal något oväntade hyllningen åt »det täcka könet», som är, »fastän ej alldeles fullkomligt, likväl ett af de största bevis på Skaparens fullkomlighet» — torde få anses karakteristisk nog. Icke mindre är detta fallet med den öppna bekännelsen: »Jag vet att det räknas ett helt folkslag till last att vara af min tanke; men jag tillstår med uppriktighet, att jag i Frankrike hellre skrattar med Molière, än jag i England får spleen af Shakespeares oskattbara grymheter». (Sv. Akad. Handl. I (1801): 187).

Digitized by Google

arbeta på skådespelet »Oden». Leopolds lynne lär under den genom stiltje och motvind fördröjda öfverfarten icke hafva varit det bästa; och Armfelt skyndade att vid första lämpliga tillfälle landsätta honom, för att låta honom landvägen och utom skotthåll för de ryska krigsfartygen vid Barösund fortsätta resan till konungen[1]). Kort derefter (d. 30 september) utförde Armfelt en af sina vackraste vapenbragder genom stormningen af Elgsö vid Ingo, en strid, som med en till antalet vida underlägsen styrka å svenskarnes sida nästan uteslutande afgjordes med bajonetten, och der befälhafvaren sjelf med värjan i hand var en bland de förste, som inträngde i den ryska redouten.

Vid underrättelsen om denna djerfva bragd sände Leopold från högqvarteret, dit han lyckligt framkommit, följande skämtsamma lyckönskningsqväde[2]) — äfven detta ett motstycke till det mycket omskrifna Kellgrenska:

Baron! Jag darrar — och är glad.
Ni går för långt i ett och annat!
Man kan förtjena sin brigad
och ej slå Ryssen så förbannadt.

Hur f—n försvarar Ni er rätt
att plats bland oss poeter taga,
som tror att *blodig skjorta draga*
är annat än ett talesätt?

Det kunde hos hvem helst förklaras
sin verld så litet att förstå.
Men denna plumphet att *gå på*
kan hos en hofman ej försvaras.

1) Enligt en anteckning af Leopolds reskamrat C. Nordforss i Kongl. Bibl:s autografsamling. — Armfelt skyndade att underrätta konungen om Leopolds afsändande: »Mon poëte se porte bien; il débarque à Tverminne. De tout mon transport c'est lui qui exige une attention non interrompue». (8/9 1789; Ups. Bibl., Gust. Papp.).

2) D. 2 okt. 1789. Den nyssnämnde antecknarens, Nordforss' uppgift att konungen varit så missnöjd med Elgsö-affären, att Leopold »knappt vågade förr än någon tid derefter skrifva några små trösteversar till den mycket lätt tröstade generalen», vederlägges dels af konungens ytterst vänliga bref till Armfelt d. 2 okt. (Ecrits de Gustave III, V: 167), dels af ofvanstående datum.

Digitized by Google

En favorit — hvad uselhet! —
för hvilkens fötter smickret röker,
vill vara värd det namn han söker
af *hjelte*, liksom af *poet*.

Jag känner nog igen er smak;
er själ, så litet gjord för tiden,
tar alltid namnet för dess sak,
och *tapperhet* för *mod i striden*.

I likhet med den konungs mod,
hvars namn Ni har förtjenst att bära,
Ni tänker att en hjeltes ära
bör köpas för hans *eget* blod.

Som han, (hur skall man persifflera!)
Ni tror att namn af general
förbinder, efter moget val,
till mer än högst — att retirera.

Som han, Ni för er fosterbygd
ert lif i faror ej vill spara.
Men räds, att ej er största fara
blir höjden af förtjenst och dygd!

Den glade hofmannen-generalen blef skalden icke skyldig svaret. Han skref d. 5 oct. tillbaka ett bref, som inleddes på följande sätt:

Tro mig, min vän, allting är ord,
gå på och *blodig skjorta draga*,
slå Ryssen, deras skansar taga,
är lappri — när som fred är gjord.

Att vara gunstling eller ej,
att vara hjelte eller kruka
att slumra, eller tankar bruka,
— hvem dömer er, hvem dömer *mej?*

Digitized by Google

Som hofman, menska och soldat,
mig hjertat styrt dit nöjet danat,
och vägen, den mig lyckan banat
har gjort mig, liksom andra — flat.

— — — — — — — —

Min själ, som drifs af känslan blott
med dubbel eld min konung tjenar;
dess vänskap liksom styrka länar
åt dem som ärans röst förstått.

Min vän! — nu kommer jag till er —
hvem ger er lof att persifflera?
Är jag poet? Nej intet mera
(ett rim mig plågar) än — Regnér [1]).

Man skall som Ni hos snillets gud
ha rättighet att gunstling vara,
att skrifva, tänka och att svara
och lifva harmoniens ljud.

På det viset betalar jag vackra och artiga versar med elaka, men det blir evigt ert öde att taga emot sämre än Ni ger. Jag är så ovan vid ett rim eller ljudet af en vers, så i stället för sånggudinnan tänker jag alltid på Manderströms Rimlexikon. Likväl är det lättare att skrifva sen man slagit Ryssen, än då jag såg Riksens Ständer i perspektiv på Drottningholm [2]). Mitt poem, som jag der började till Er, skall nödvändigt slutas i Viborg för att blifva drägligt. — —

---

1) Hänsyftning på Leopolds polemik med Regnér i Stockholmsposten 1785—87.

2) Syftar på Leopolds poem till Armfelt »på Drottningholm» 1789 (Poet. arb. I: 316), skrifvet under den tid, då Armfelt var förlagd vid Drottningholm såsom befälhafvare för den frikorps från Dalarne, som blifvit uppbådad för upprätthållande af ordningen i hufvudstaden under den stormiga riksdagen. — Följande utdrag ur Armfelts brefvexling med sin grefvinna under 1789 års fälttåg torde dock visa att han midt under krigets blodiga lekar ej var så alldeles främmande för rim och meter, som i brefvet till Leopold antydes. Han skrifver d. 16 okt. 1789: — »Je t'envoye des vers, nous en faisons ici à la guerre tout comme chez vous. — D. 20 okt.: »Vi skrefvo versar i går på trots. Min poet var dum och jag tog på mig att skrifva kontinuation af Adams visa, som följer». (Ty värr saknas detta qväde bland A:s papper). — D. 3 nov.: »När Leopold

Digitized by Google

Under Gustaf III:s senare regeringsår, då Armfelt och Leopold gemensamt vistades i Stockholm, gaf den förres direktörskap vid kongl. teatern ofta anledning till öfverläggningar med »Friggas» och »Odens» författare. Biljetter, vexlade mellan de båda vännerna, antyda att »Odens» ryktbare skald ej ansåg under sin värdighet att begära råd af den omtvistade författaren till »Tillfället gör tjufven».

* * *

Efter konung Gustafs död, då det var »förbi med snillets tid i Sverige», och då för hans vänner, och i främsta rummet för Armfelt, inträdde en tid af förödmjukelser och förföljelse, synes dennes brefvexling med Leopold hafva hvilat under ett årtionde. Det öde, som drabbade Armfelts öfriga korrespondenter under åren 1792 och 93 — att i mer eller mindre grad misstänkas såsom delaktiga i hans ryktbara konspiration — gjorde det för Leopold till en lycka

---

fick se min visa öfver Adams ålderdom, så skref han följande prolog impromptu på samma ton:

Bacchus med en af Behagen på knät
tömde sin bål, mellan kyssar och sladder:
det blef en son, som ni finner väl det,
och Apollo och Mars stodo fadder.
Uppväxt i nåder och täckelighet,
skötte han lika, den lifliga drängen,
värjan och lyran och bålen och sängen
— älskare, drickare, knekt och poet.

Först drog han ut framför bussarnes tropp,
drabbade Ryssen och slog den vid Ingo,
bäddade så sin vällustiga kropp
uppå de blodiga lagrar de fingo
Full utaf drufvor, behag och begär,
stor predikant af naturliga lagen,
älska' och drack han till följande dagen,
— då tog han lyran och qvädde så här:

»Åldren spar ingen» etc. (Armfelts poem).

Då Armfelt, utan farhåga att detta något frivola skämt i tidens stil skulle missförstås, lade det under sin vördnadsvärda hustrus ögon, torde dess offentliggörande för »*Samlarens*» läsare ej behöfva väcka anstöt.

Digitized by Google

att icke kunna räknas bland dem. Men äfven han kände tyngden af de nya förhållandena, ehuru han, sedan han dragit sig tillbaka till ensligheten i Linköping, ej egentligen var en persona ingrata hos den allsmäktige Reuterholm. Denne sistnämnde, skrifver Armfelts och Leopolds gemensamme vän Ehrenström till Leopold, »ville upphöjas af rikets förste skald; hans högmod böjde sig ner ända till att anhålla om en sådan ära: Hr Kanslirådet förblef tyst, och inga tryckta papper för den tiden innehålla en enda rad smicker från Leopold till Reuterholm... Hr Kanslirådets tillgifvenhet för [salig konungens vänner] växte i samma proportion, som förföljelsernas våldsamhet. Hr Kanslirådet förblef oföränderligen baron Armfelts vän, såsom han varit det under lyckligare tider»[1]).

Under landsflykten utgjorde tanken på att i sitt fäderneslands ögon rättfärdiga sig mot anklagelsen för förrädiska stämplingar Armfelts oaflåtliga sysselsättning. Sedan lyckligare förhållanden under Gustaf IV Adolfs regering syntes hafva inträdt för männen från konung Gustaf III:s tid, var det hans afsigt att genom offentliggörandet af en utförlig försvarsskrift kräfva rättvisa. Leopold och Ehrenström voro de personer, hvilkas råd i denna angelägenhet Armfelt framför allt ville inhemta. Den förstnämnde har i ett bref af d. 24 Juni 1803 — Armfelt var då svensk minister i Wien — gifvit följande svar, hvilket lika mycket hedrar hans karakter som hans hufvud:

Jag vet att Hr Baron tänker mindre på det närvarande än på efterverlden. Tillåt då en ringa, men uppriktig vän att säga häröfver sin mening utan förställning. Hr Baron önskar ej för sitt minne efterverldens rättvisa med mera liflighet, än den i samma afseende önskas af mig, som skrifver detta. Men denna rättvisa kommer att grundas, var viss derom, på moraliska och historiska skäl, och intet, eller ganska litet, på någon juridisk åtgärd, ehuru deducerad den också vore. Efterverlden skall känna Hr Baron både som enskild och publik man, både som menniska, hofman, militär och minister. Hon skall känna, och intill fullkomlighet, Hr Barons tänkesätt för sitt fädernesland och sina begge konungar. Intet af dess

1) Tryckt i Handl. ur Brinkmanska arkivet II: 346. Jfr dock härmed den utförliga skildringen af L:s förhållande till Reuterholm i Ljunggrens Sv. Vitt. häfder II: 297 o. f.

Digitized by Google

möjliga fel, ingen af dess förtjenster och lysande egenskaper skall undfly henne. Efter denna historiska och moraliska kännedom, skall Hr Baron dömas af efterverlden och alldeles intet efter juridisk form, hvilken är kanhända just det som bör önskas. Ehvad hon må subtrahera från poeters, admiratörers, klienters och enskilda vänners entusiastiska loford, skall hon dock afdraga oändligt mera från »Gustaf Mauritz»[1]) och vissa publika akter. Och den resterande summan af heder och ädla tänkesätt, af konungatrohet och tjenster mot fäderneslandet, af krigiska, vittra, politiska talanger, med ett ord af mod, snille, välgörande hjerta, upphöjd sinnesart, älskvärdhet och förtjusande — jag hade nära sagt — förförande behag, skall alltid bli så stor, som en historisk personnage af Hr Barons rang kan önska att lemna ät minnet. Det är långtifrån att saken betraktad från den nakna och sträfva juridiska sidan synes mig taga en lika förmånlig vändning. Ty med alla fel i den utvärtes formen af laglighet, som må kunna förebrås Hr Barons ovänner, är jag likväl mycket bedragen, om ej lagens bokstaf i vissa afseenden varit till deras fördel. Icke derföre sagdt, att under loppet af processen vissa och möjligtvis stora juridiska orättvisor ej kunnat förefalla. Sådana böra i det fallet visserligen anmärkas; men jag tror ej att de bevisa nog, för att vänta allt deraf.

Rådet följdes; försvarsskriften fick hvila otryckt i Armfelts gömmor, och efterverlden har ännu ej sett det sjelfförsvar, som Leopold här karakteriserat. Om det en dag kommer att framläggas, skall det säkert visa sig att skaldens i sammanhang härmed gjorda teckning af Armfelt såsom historisk personlighet icke är att anse såsom blott ett entusiastiskt utbrott af gammal vänskap, ännu mindre såsom en sirlig artighet i gustavianska former, utan derjemte innehåller en god del historisk sanning.

Om den Leopold-Armfeltska brefvexlingen efter 1803 icke blef så liflig som förr, så egde den i stället så mycket mera af allmänt intresse. Armfelt ansågs nu åter såsom en inflytelserik person, och tillhörde, sedan han från Wien blifvit förflyttad till militärbefälet i Stralsund, konung Gustaf IV Adolfs närmaste omgifning derstädes under åren 1805—6. Till honom vände sig Gustaf III:s vänner förtroendefullt i allmänna och enskilda angelägenheter. Bland dem var äfven Leopold, som genom Armfelt sökte vinna konungens

1) Smädeskriften »Gustaf Mauritz, sitt fäderneslands förrädare», utg. på Reuterholms föranstaltande.

Digitized by Google

uppmärksamhet för sina ekonomiska bekymmer[1]). Allmännare intresse ega de meddelanden rörande svenska vitterhetens, svenska språkets och svenska akademiens angelägenheter, som innehållas i Leopolds bref till Armfelt från nämnda år.

Genom svenska akademiens beslut, af konungen stadfästadt, hade Armfelt, som efter 1794 varit utesluten från akademien, 1805 ånyo derstädes erhållit en plats efter Murbergs afgång. I sin tacksägelseskrifvelse till akademien för dess beslut[2]), yttrade han lika vackert som blygsamt: »Då jag för nitton år sedan intog ett rum i detta samfund, var jag ej i tvekan om orsaken, som beredde mig denna ära. Sedermera hafva krig, olyckor och ett långt vistande från fäderneslandet icke bidragit att öka min förtjenst i svenska vitterheten. Jag får då ännu i dag tillskrifva akademiens erkänsla för hennes odödlige stiftare den heder som mig visas». — Leopold skyndade att lyckönska Armfelt till den akademiska platsen genom ett bref (d. 16 apr. 1805), som, efter vanligheten inledt med lediga och skämtsamma verser, i dubbel mening förtjenar namnet af skaldebref.

Gåfvan af Armfelts graverade porträtt gaf anledning till följande inledande tacksägelse:

Hvars är den ädla bild jag ser?
Är det Apollos? Är det Eder?
En sådan enlighet med Er,
gör, på min tro, Apollo heder.
Ja, sådan syntes han den dag,
då Python för hans pilar blödde:
så voro, då han sköt, hans lugna pannas drag;
med detta ögonkast af stolthet och behag
han, efter segren, stod och sig på bågen stödde.
Med samma blick ännu, då timmen stundat har
att Nerei grottors djup försaka,
han, efter skingrad natt, sig visar på sin char,
och för, ur hafvets bädd, sitt gömda ljus tillbaka.

1) Jfr Samlaren 1880. 67.

2) I Kongl. Biblioteket.

Digitized by Google

En enda likhet saknas vill:
det är kring hufvudet hans krans af gyllne strålar;
men hvad ej bilden fyllest målar,
det skall *historien* lägga till. — —

Han fortsätter:

Vår vitterhet befinner sig nu i lyftningen till det sublimare Febuseriet, och håller på att göra hvad Kellgren, salig rimmaren, kallade *det stora tyska språnget.* Sådana verser som blott hafva tydlighetens, tankevärdets, språkcharmens och det ädla uttryckets förtjenst, och som en hvar derför begriper, påstår man också att hvar och en kan göra, när han vill, och derför vill ingen göra dem. Man lemnar detta föråldrade slag åt *Virgilius, Racine, Pope, Voltaire, Kellgren* och deras slappa lärjungar. — —

Välan, Herr Baron, General, och *en af de aderton!* Akademien har då ändteligen funnit ett tillfälle att åter bemästra sig af sin rättmätiga egendom. Med hvad allmänt bifall detta skett, och med hvad särskild glädje för mig, behöfver jag ej säga Herr Generalen. Det har ej varit val, utan blott underdånig anmälan af akademiens önskan, och kongl. bifall dertill, och derefter gemensamt tillrop af alla ledamöterne, och inbördes lyckönskningar. Det som isynnerhet förtjenar nämnas, det är att konungens bifall till akademiens underställning rörande Herr Generalen, åtföljdes af H. Maj:ts särskilda nådiga loford öfver akademiens tänkesätt.

Men jag är förundrad att höra talas om ett *inträdestal,* då intet val skett. Så långt jag kan förstå, borde väl Herr Generalens egenskap af akademiens ledamot, fastän nu förnyad, likväl anses såsom gammal, och afbrottet deri, långt ifrån att genom någon yttre form återkallas, tvärtom betraktas såsom aldrig händt, och såsom på en gång utplånadt ur minnet och verkligheten. Efter allt hvad jag kunnat erfara, var också detta akademiens mening. Emellertid lärer likväl frågan blifva om ett slags inträdestal, och ett nytt emottagande. Någon har äfven trott att Herr Generalen icke skulle med missnöje säga akademien några ord öfver sin långa söndring ifrån henne. Jag kan ej veta huru Herr Generalen sjelf tänker öfver detta ämne; jag påminner mig blott att det var Herr Generalen som förde klubban vid mitt inträde, och att detta kall beror af lottning. Tänk, om det blefve mig, som denna lott nu träffade! och om jag vore af ödet bestämd till den sällsamma äran, att tillbaka emottaga min emottagare!

Ty jag kan ej föreställa mig annat, än att Herr Generalen skyndar tillbaka i vår lärda famn. Icke att jag anser den akademiska äran såsom någonting utmärkt smickrande för en man, så upphöjd af sin börd, sin egen ryktbarhet, sina militäriska och ministeriella förtjenster, sina glin-

Digitized by Google

drande personliga egenskaper, lägg till, ett helt påhänge af band och ett helt register af äretitlar. Men akademien är GUSTAF III:s verk. Hon lefver ännu och andas och har sin rörelse i honom; och, för att sluta min phrase lika skriftmässigt, der två eller tre äro församlade i hans namn, der bör Herr Generalen visserligen vara midt ibland dem. Ett helt samfunds lifliga tillgifvenhet och glädje, torde också förtjena någon upp märksamhet. — — —

Men är det sant att Herr Generalen återkommer, och att detta glada hopp ej bedrager mig? Skall jag ännu en gång njuta den sällheten att se och omfamna den store förföraren, som tar hvad hjerta han vill, damers eller poeters, och på hvad sätt han vill, genom ögon, öron, eller andra sinnen? Skall jag ännu tillbringa några stunder i förtroligt samtal med den enda af stora herrar, som någonsin hedrat mig med sin förtrolighet? den enda af dem jag någonsin känt, som förstått att glömma sina företräden utan att förlora dem? den enda, kort sagdt, som i sällskap med talanger utan börd, använder lika så mycket fint vett att bortgömma olikheten, som andra af hans klass vanligen bruka för att göra den på allt sätt synbar och märkelig? Efter jag är på detta kapitel, tillåt mig säga att, sedan jag ej mera ser Herr Generalen, ser jag ej heller mera någon förnäm. Etaten af litteratör, äfven då man anses äga någon förtjenst, är likväl ej sådan nu mera i Sverige att den uppmuntrar dertill. Man ser ej annat än ofrälsemannen, han må hedra sitt stånd, eller icke hedra det, och jag är ledsen dervid. Ty utan att en minut glömma andras företräden, tycker jag mig kunna fordra att man äfven gör mig någon rättvisa. Alla namn kunna ej hafva bördens upphöjning; det gifves äfven andra värden. Jag har åtminstone sökt att ega något, och jag kan ej glömma med hvem jag fordom lefvat, eller hvad bemötande jag dervid erfarit. Herr Generalen föreställer sig lätteligen att Herr Generalen för en stor del ingår i dessa hågkomster. — — —

Svenska akademiens brännande fråga vid denna tid, för hvilken särskildt Leopold var lifligt intresserad, var — svenska språkets rättstafning[1]). Dess rättstafningslära, mött af mycket orättvist klander och förlöjligande, hade utkommit 1801, och Leopold hade sedermera 1803—6 utarbetat sina afhandlingar »Om vokalslägtskapen», »Undersökning om etymologiens användbarhet såsom princip för vår stafning» och »Afhandling om bruket», i hvilka

1) Se härom Ljunggren anf. st. III: 54 o. f.

Digitized by Google

lemnades närmare utredning och motivering af åtskilliga af de genom akademien föreslagna reformer. Sedan konung Gustaf IV Adolf 1805 anbefallt akademien att inkomma med nytt förslag angående »öfverflödig ändring i stafningssättet af svenska ord» och försvenskning af utländska ords stafning, var det den enväldige konungens motvilja mot alla nyheter, som man i främsta rummet fruktade äfven i denna ömtåliga fråga; och akademisternas hopp stod till det vittra samfundets enda ledamot, som i Stralsund kunde föra dess talan. Så väl sekreteraren, Rosenstein, som Leopold, sökte utverka hans bemedling hos konungen.

Lifligt målar sig Leopolds oro för framgången af akademiens sak, hvilken onekligen i många afseenden var framåtskridandets, i följande bref till Armfelt (d. 3 febr. 1806):

Jag har framför mig då jag begynner detta bref, det graverade minne af Herr Barons godhet, som Herr Baron behagat ädelmodigt skänka mig. Tillåt att jag, i stället för titel prosternerar mig inför detta Apolloniska ansigte med följande åkallan:

Bild af Parnassens ljusa drott,
Apollo — Armfelt — hur du heter!
(ty det är begge namnens lott
att ropas an af oss poëter:)
statt nu ditt folk med styrka bi,
och strid för din akademi
mot fiendens försåt och ränker,
hvars plan, ej mindre grym än fin,
har till sitt mål, (akademin
må rysa när hon derpå tänker)
vårt hedervärda *K:s* ruin.
Jag vill för *K* med lifvet svara,
att det är ingen jakobin,
som sätter lag och lugn i fara;
men *C* är franskt, — vill ge sig min
att verldens öfver-bokstaf vara,
och söker våldsamt kränka bara
all folkrätt i ortografin.

Digitized by Google

Mina verser, min nådige Herr Baron och General, äro som dåliga målningar: de behöfva att man skrifver derunder hvad de betyda. Den stora processen emellan *C* och *K* kan ej vara Herr Generalen obekant, och denna process har nu kommit å högsta ort till afgörande. Hvad akademien derom tänker, har hon i sin underdåniga förklaring lagt i dagen. Hon kan ej annat än anse *K* för en rättmätig svensk bokstaf, som man söker oskyldigt förtrycka, och *C* för en horribel usurpatör, hvars inkräktningar hon måste med all kraft emotstå. Detta fordra äranns lagar uppenbart.

Landshöfding Rosenstein lärer redan haft den äran att inberätta till Herr Baron och Generalen hela denna sak, och förhållandet deraf. Det behöfs således ej att jag tillägger något derom. Men jag har ej bort, ej kunnat vägra att förena min röst med hans, för att anhålla om Herr Barons och Generalens varma bidragande till en för akademien tillfredställande utgång. Huru mycket ej blott hennes uppmuntran eller modfällande, men äfven hela hennes anseende i publiken deraf beror, finner Herr Baron och Generalen utan svårighet. Förnuftet och smaken vänta af deras gamle beskyddare att han värdes åtaga sig deras sak. På annat sätt än akademien i sitt längesedan tryckta betänkande förut yttrat och i sin underdåniga förklaring nu åter upprepar, tror jag ej att vi kunna få ett språk, värdigt den konung, som med så stor och ädel fosterlandskärlek vakar jemväl öfver denna del af nationens ära. Akademien är ej ofelbar; och påstår visserligen ej att vara det. Men hon vågar tro att tio års fortsatt öfverläggning torde göra hennes grunder åtminstone värda uppmärksamhet. Det är redan flere år som alla böcker tryckas enligt akademiens stafningslära. Intet enda tidningspapper, nästan ej en enda bok som icke följer den: till den grad är denna lära simpel och öfvertygande. Det skulle vara hårdt för akademien, om nu ett beslut ifrån tronen skulle trycka på hela hennes långa möda stämpeln af konungens ogillande. — —

Armfelt lät icke bedja sig förgäfves. Han afgaf i april 1806 en särskild underdånig promemoria till konungen i ämnet, hvari han varmt förordade akademiens förslag, särskildt i frågan om stafsättet af utländska ord, med en fördomsfrihet i åsigter och en vetenskaplig hållning, som man knappast skulle vänta af en man med hans uppfostran och kosmopolitiska lefnadsöden[1]). Han erinrar om nödvändigheten för ett kulturspråk att med utifrån lånade begrepp äfven låna orden från främmande språk, under åberopande

1) Konceptet med A:s egenhändiga rättelser finnes bland Armfeltska papperen.

Digitized by Google

af att »latinet lånat ord ur grekiskan, nästan alla moderna språk ur latinet, engelskan ur franskan och de nordiska språken». Han visar olägenheten af att i främmande, särskildt franska, med svenskan införlifvade ords stafning bibehålla bokstäfver, som i det främmande språket hafva ett helt annat »ljudvärde» än i svenskan; men han tillägger:

»Jag önskade likväl att man häruti vore ganska varsam och ej antoge andra främmande ord än dem som i svenskan ej ega några motsvarande; och tilläfventyrs kan akademiens ordlista innehålla några ord, som kunde umbäras. Detta är dock ej möjligt att bestämma utan att betrakta alla de modifikationer, som kunna gifvas åt begreppet som ordet uttrycker, ty ofta finnes ett ord som synes fullkomligen svara mot ett främmande och dock verkligen icke alltid låter bruka sig. Man kan säga *utanskrift* på ett bref, men man måste säga *adressera* till en ort, o. s. v.»

För bibehållandet af det af akademien förordade *K* yttrar han sig på följande sätt:

»Slutligen bör jag i anledning af Herr Stats Sekreteraren Baron Rosenblads underdåniga memorial, underdånigst anmärka, att om svensk stafning antages för de utländska orden i andra afseenden, *c* ock bör förbytas till *k*. Hvarför skulle *eu* skrifvas med *ö*, *ai* med *ä*, *c* med *s* (då det har detta ljud,) och ej *c* med *k*? Jag kan ej finna att ögat mer stötes om man skrifver *C*ontrollör än som man skrifver *K*ontrollör; deremot synes mig högst orimligt att antaga en half regel. Herr Stats Sekreteraren misstager sig dessutom i begreppet om ljudet af *c* och *k*: *c* har i svenskan aldrig ljudet af *k*, undantagande då det står framför denna konsonant för att fördubbla ljudet, hvilket akademien i sin afhandling tydligen visat».

Anmärkningsvärda äro i synnerhet hans slutord:

»Jag kan icke sluta dénna min underdåniga promemoria, utan att i underdånighet beröra sättet att behandla saker af den natur som denna. Alla meningar äro af den beskaffenhet att ej kunna tvingas; en befallning i sådane saker är antingen öfverflödig eller ändrar den ej opinionen, i hvilket senare fall den alltid kompromettérar den befallande.

Äro akademiens stafningsgrunder sanna, blifva de i alla fall (småningom, ty hastigt kan och bör sådant ej ske) antagna af alla skrifvande, ehvad ock för eller mot de samma må göras. Äro de åter falska falla de af sig sjelf, eller reducera sig till deras rätta värde. Vetenskapliga me-

Digitized by Google

ningar ändras, befästas eller beriktigas endast af meningar; och undersökning, då den är oumbärlig, fördrager sig ej med litterära maktspråk.

Gyllene ord i sanning, hvilka kunde vara värda en man, som gjort vetenskaplig forskning till sin lefnadsuppgift; vackra vittnesbörd om ett fördomsfritt och ädelt sinne, djerfva ord derjemte till den enväldige och småsinte konungen! — Tyvärr blefvo de utan åsyftad verkan. Konungen anbefalde i ett bref från Greifswald d. 21 juli 1806 akademien att der främmande ord måste bibehållas, »nyttja det stafningssätt dem enskildt tillhör och hvarmed de förut blifvit skrifne». Särskildt för Leopold, som skämtsamt nämner sig sjelf »upphofsmannen till hela detta ortografiska rikstumult», var denna utgång sårande. Men till Armfelt skyndade så väl han som den vördnadsvärde Rosenstein att uttala sin lifliga tillfredsställelse öfver hans betänkande i ämnet. Den sistnämnde skrifver — egendomligt nog i en brefvexling i detta ämne på franska — till Armfelt ($^{16}/_{5}$ 1806): »Votre lettre m'a comblé de joie et votre mémoire, je vous le dis sans la moindre flatterie, d'admiration. On ne saurait écrire avec plus de clarté, plus de justesse, plus de précision et avec un plus noble courage». Och Leopold sände den 20 juli s. å. följande tacksägelse:

»— Emottag emedlertid, Herr Baron och General, min och alla svenska litteratörers beundran och tacksamhet för det verkligt förträffliga betänkandet öfver detta högmål, hvarmed Herr Baron gjort en lika heder åt sig, akademien, språket och sitt stånd. Det var då i himmelen beslutet att Baron Armfelt skulle förena hos sig ensam alla talanger, och lemna ingen odelad åt oss andra smärre dödlige! Men hvem kunde nånsin veta att Herr Baron var till och med en lärd ortograf? Jag har i 10 år arbetat oupphörligt i detta ämne, men jag vågar i sanning ej smickra mig att hafva gjort derom någon så god afhandling».

Ett par år senare, 1808, då Armfelt vistades i Stockholm, öfversände Leopold till honom för genomläsning en af sina ofvannämnda uppsatser i ämnet med följande skämtsamma poem.

Som Alcibiades ej sätter arm och ben
i fara, denna tid, bland fält-pass och på brecher,
till värn och heder för sitt snögiga Athen;
ej heller, nu som förr, vid midnattslampans sken,

Digitized by Google

chiffrerar, från ett hof, vidlyftiga depecher;
ej heller, stat från stat, gör mer en lång rundan,
nu hotad i Tarent, och nu ej trygg i Sparta;
kanske ej heller har, som han var fordom van,
affärer, daglig dags, mer ljufva och åparta:
så tar ortografin sin tid, för sin process,
och nyttjar, till sin vinst, det nu bemälta skälet,
viss om, att snillets eld hos Alcibiades,
förmår att sprida ljus till sjelfva bokstafsgrälet.
Men bokstafsgrälarn sjelf, som kunde orsak bli
att Alcibiades förskräckligt kom att ledas,
är rädd att myggets lott kan honom lätt beredas
som ljusets låga ser, och ger sig midt deri:
han nalkas verkligt här sin Grek och dess geni,
väl glad att vinna ljus; men också — rädd att *svedas.*

* * *

Så brefvexlade de båda gustavianerna ännu under senare delen af sin gemensamma bana. Det ystra skämtet var ej längre, som i kung Gustafs dagar, hufvudsaken i deras meddelanden. Den lysande hofmannen och konungagunstlingen var ej längre blott en »flot Kavaler» — för att använda ett fritt danskt uttryck — i bittra pröfningar hade han mognat till en tänkande man, hvilken ej blott »snillets glada lekar» och krigarens ära, utan äfven statens allvarliga värf lågo om hjertat. Det ärofulla slutet af Armfelts lefnad, som egnades åt hans fädernesland Finlands väl, har beredt honom ett oförgätligt rum i dess historia. De offentliga värfven bortjagade dock aldrig hos honom umgängets lätta behag och den kärlek till »det glada vettets yrken», som han i Gustafs hof förvärfvat. — Och Leopold, som i 15 år öfverlefde sin vän, och under denna tid såg nya bildningselementer framträngа och ett nytt slägte uppväxa, hvilka ej lät honom tvifla om sin afsigt att undanskjuta honom från hedersplatsen i Sveriges vittra verld, dröjde ännu under ålderns dagar med förkärlek vid den ljusa bilden af ungdomsvännen

Digitized by Google

från 1786, »Alcibiades», mannen »af grekisk hjelteskönhet», »snillets och behagens son»,

— en gäst från empyrén,
ett snille, fullt af grace och sken,
som kom att Gustafs dagar hedra,
och som af gåfvor allas fått,
ej skaldens, krigarns, tänkarns blott,
men, ortografer, äfven edra. [1])

ELOF TEGNÉR.

[1]) Leopold till Armfelt, (Poet. Arbeten I: 325).

Digitized by Google

Bellmaniana.

Om Bellmans melodier.

I.

Considérons que depuis la régénération des arts en Europe, un siècle n'a pu suffire pour effacer de notre mémoire certains airs que l'avenir respectera de même, parce qu'ils sont doués des charmes d'une mélodie exquise.

Grétry, Essais III: 446. Paris, 1797.

Frågan om Bellmansmelodiernas ursprung och Bellman såsom tonskald torde väl ännu få anses stå på dagordningen. Den stora allmänheten är i vår tid mindre förtrogen med orden. Måhända beror detta derpå, att många af Bellmans dikter hafva ett omhölje af gustavianska åskådningssätt, språk, seder och folklif, ja, fordra understundom, för att rätt uppskattas, en lokal- och personalkännedom från hufvudstaden under förra århundradets senare hälft. Melodierna hafva deremot, betydelselöst understödda vanligen endast af diktens första strof, talat sitt eget språk och under tidernas lopp lekt sig så att säga in i det allmänna musikaliska medvetandet, så att de till en stor del väl kunna nu kallas folkmelodier. Såsom sådana är deras ursprung väl värdt en undersökning, ty inom en verkligt nationel tonkonst — om vi ega någon — spela de melodier, som lefva på allas läppar en rol, som aldrig får förbises.

Lika mycket är af vigt, att en personlighet af den betydelse som Bellmans blir rätt belyst, särskildt här hvad beträffar arten af hans i flere hänseenden ytterst rika musikaliska begåfning. En klar insigt härutinnan torde icke vinnas, utan att man uppvisar origi-

Digitized by Google

nalen till de melodier, som Bellman för sina sånger användt och vid en jemförelse dömer till hans åtgörande vid dem. De förnämsta och flesta melodierna (Fredmans epistlar och sånger) ega vi i Krigsrådet Åhlströms uppteckning, och alla skäl finnas för antagandet att de af honom upptecknats så troget som dels Bellmans egna varianter dels den tidens brukliga musikaliska ortografi tillåtit[1]). En afrundande ritornell, ett utarbetadt ackompanjemang eller mellanspel och måhända någon gång en för sångbarheten nödvändig hyfsning af en af Bellman upptagen instrumentalmelodi må tillskrifvas Åhlström (vi tänka ej här på de texter, till hvilka kompositörer ss. Kraus, Åhlström, Frisch äro namngifna), men i alla händelser har denne tydligen velat meddela melodierna såsom de honom föresjöngos och ej enligt originalen, hvilka i allmänhet ej kunnat vara honom obekanta.

Atterbom och efter honom flere kommentatorer hafva tillskrifvit Bellman sjelf författarskapet till flere af melodierna[2]). Såsom stöd härför har hufvudsakligen anförts Kellgrens ord (i företalet till epistlarne) att melodier finnas, som »erkänna samma skapare som versen». Äfven har man i Bellmans ord »den af mig till en del componerade Musik» (framför Fredmans sånger), »Musiquen, som Författaren til Poemet ifrån början nyttjat, och til en del af honom sjelf Componerad» (företalet till »Nya Tidsfördrif», del 3) sökt tolka uttrycket »till en del» såsom skulle Bellman hafva, i den mening vår tid tager ordet, komponerat vissa melodier, då han menar just den del, som han eger i dem alla eller de allrafleste, i det han — oftast genialiskt — omskapat dem för sina ändamål. Det är lätt förklarligt att, då Bellman användt en mindre känd melodi, som vid sitt framträdande var så att säga fastgjuten vid orden, en och annan kunde anse honom äfven såsom musikens upphofsman. Dock

1) Att Bellman ej var mäktig att korrekt uppteckna en melodi förrådes bl. a. af manuskriptet af år 1772, tryckt 1872.

2) G. Ljunggren går härutinnan längst och anger till och med, att man »bland de 82 epistelmelodierna icke lyckats upptäcka mer än 17, som äro från annat håll lånade». (Bellman och Fredmans epistlar. En studie. Lund 1867.)

Digitized by Google

torde den tidens musici ex professo ej hafva gjort det, och att man t. ex. tillskrifver Bellman melodien till »Märk hur vår skugga» på grund af ett yttrande som Kraus derom haft, beror på en missuppfattning — ofta upprepad —, ty Kraus' beröm gäller icke melodien i sin helhet, utan en af Bellman särdeles lyckligt funnen förändring deruti[1]). Till sina flesta sånger torde han dock begagnat då allmänt kända melodier, ty man vet, att de här och hvar sjöngos, ehuru musiken ej cirkulerade i afskrifter lika lätt som orden[2]). Man eger ett yttrande af Åhlström[3]), att Bellman »icke komponerat en enda melodi». Å:s vidsträckta musikaliska umgänge, hans stora musikkännedom uppenbarad ej minst i hans verksamhet såsom musikförläggare och grundare af det första svenska nottryckeri och särskildt den omständigheten, att han satt de flesta Bellmansmelodierna på papperet och gifvit dem den form, i hvilken de till oss öfvergått, förläna hans uttalande en betydelse, som väl må synas afgörande för saken i fråga.

Bellman hemtade sina melodier från den musik, som gjordes i de — visserligen icke låga — kretsar, der han som yngling och man umgicks. Hans minne och hans förmåga att uppfatta eller rättare med sin uppfattning införlifva det karakteristiska i hvarje melodisk vändning kan ej hafva tillhört en vanlig dilettant. Man återfinner i hans melodier likasom i hans dikter hela skalan af stämningar, hvarje skiftning från sorg till glädje, från yr munterhet

1) Melodien förekommer såsom »Rondo moderato» i ett »Divertissement» för violin och bas af E. L. Zebell. »Eric Lorentz Sebell», ledamot af K. Musikaliska Akademien 1792 med anteckning i matrikeln »kammarskrifvare» och »Död 1801?», var icke närvarande vid något akademiens sammanträde efter 1795. — Protokollen 1786—95 äro förkomne. Enligt Akademiens räkenskaper har »Herr Zebell» löst diplom 1792. Han betalar dervid något mer än de andra. Måhända postporto, om han ej befann sig i Stockholm. E. L. Zebell kom till Paris 1805 (Fétis kallar honom »violiniste allemande»), vann anställning såsom fiolspelare vid Vaudevilleteatern samt dog 1819. Äldre kataloger upptaga 7 tryckta verk (Violinsaker) af honom. Ofvannämda melodi torde måhända deraf vara den enda, som öfvergått till efterverlden.

2) J. G. Oxenstjerna (Dagboksant. utg. af Stjernström) nämner om »Bellmans upptågen» hos Commissarien Lisander d. 4 Dec. 1769: »i qväll höll han en parentation öfver en död Riddare; alt på vers satt efter operastycken.

3) Sv. Biogr. Lex. 1857. XXIII s. 137.

Digitized by Google

till djupt allvar. Derjemte äro de, med få undantag, så formfulländade och öfverträffa ofta originalet i en sällspord gratie, att man aldrig behöfver ana, att de äro omstufvadt lånegods, än mindre, såsom stundom är förhållandet, att de sammanställts af blott ett par fragment af en stor mästares komposition. Visst är, att en fullständig uppställning af samtliga originalen till Bellmansmelodierna skulle gifva en liten åskådlig kulturbild af musiklifvet på den tiden, på samma gång som man endast derigenom skulle kunna komma till rätta med att förklara en så egendomligt anlagd musikalisk natur. Att göra en sådan uppställning är likväl ett ganska mödosamt arbete, i synnerhet som ett från ålder samladt och ordnadt offentligt musikbibliotek i vårt land ej finnes. Atterbom, Drake m fl. angifva några melodier, hvilkas ursprung för längesedan voro kända. Äfven Carlén har i noterna till sin upplaga flere antydningar, som ofta leda på rätt spår. Till deras ledning, som vilja forska vidare, har nämts (af Atterbom, Mankell och andra) namn sådana som Hupfeld, Edelmann, Filz, Holzbaur, Schwindel, Schweitzer m. fl.[1]). Det är dock ej till den tyska musiklitteraturen som man i främsta rummet har att vända sig. Bekant är med hvilket synnerligt stort intresse den tongifvande »societeten» i Stockholm omfattade hvarje fransk operanyhet och huru alla nöjen koncentrerade sig omkring fransk musik och fransk dramatik. Antagligen saknades ej heller i Bellmans umgänge den ungdom, som under Gustaf III och förut vallfärdade till Paris för att der vinna den oundgängliga förfinade snitten och hvilken ungdom säkert ej försummade att derifrån hemföra den sista air'n, den nyaste kontradansen[2]).

---

1) Äfven alldeles omöjliga namn hafva uppgifvits. Den danske vådevillisten E. Bögh skrifver i Ny Ill. Tidning 1872: »i et Klaveerstykke af Sylvain fandt jeg Tjenare Mollberg». Måhända: »Pieces pour le clavecin de Sylvain», nemligen ur Grétrys opera af detta namn, derifrån melodien verkligen är hemtad.

2) Se t. ex. Ehrensvärds anteckningar utg. af Montan, II: 193. — Bland skäl för detta antagande är, att Bellman användt melodier ur franska operor innan de här uppförts (t. ex. »Gubben är gammal» ur »Tunnbindaren» af Audinot — ej af Philidor, såsom Dahlgren orätt uppgifver) eller som aldrig här uppförts (t. ex. »Movitz mitt hjerta blöder» ur »L'amitié à l'épreuve» af Grétry, gifven f. f. g. Fontainebleau Nov. 1770).

Digitized by Google

Uti Paris var det den svenske ministern Creutz som förmedlade detta den franska musikens inflytande. Hos honom umgingos både äldre och yngre kompositörer, af hvilka flere, särskildt Grétry, för sin uppkomst delvis hade att tacka hans verkligt artistiska mæcenatskap. Ett öfverslag af de notiser, som undertecknad hittills samlat, ger äfven vid handen, att det af utländsk musik främst är Frankrike, som lemnat Bellman hans melodimaterial. Så hafva funnits af följande franske kompositörer: Albanèze 1 melodi, Audinot 1, Campra 2 (kanske flere), Dezède 2, Dorat 1, Duni 3, Grétry 4 (kanske flere), Lagarde 1, Monsigny 2 (kanske flere), Philidor 2, Rodolphe 1, Rousseau (J. J.) 1, Sodi 1. Dessutom omkr. 25 melodier af otvifvelaktigt franskt ursprung, ehuru af obekante tonsättare, häruti icke inräknade menuetter och kontradanser, af hvilka åtminstone de senare till en stor del torde varit dansade i Paris. Af tyska namn kan, då Naumann och Kraus räknas som svenskar, blott ett nämnas: Haydn, ehuru obestridligt är, att flere melodier hänvisa på maneret i kammarmusiken sådan den i Tyskland befanns före Haydn, Mozart och Beethoven. Af engelskt ursprung hafva förutom duetten ur Händels »Acis och Galatea» (»Så skal en Dufva drifva» = »Gråt Fader Berg och spela») anträffats 4 melodier, af italienskt (Pergolese) 2.

Atterbom förmodar (Sv. Siare och Skalder VI: 1: 51) att Bellman äfven användt melodier, »som ursprungligen hade tillhört en då nyss försvunnen tidsålders andliga qväden — ja, en ännu äldre tids piæ cantationes — och af hvilka troligtvis flere, under hans barnaår, varit sjungna vid de fromma sammankomsterna i hemmet». Vi citera vidlyftigt, enär åsigten återkommer hos dem, som efter A. kommenterat Bellman[1]). Såsom exempel härpå anför A. »Ack hvad för en usel koja» och »Sjung och läs nu Bacchi böner». Den förra melodien har likväl karakteren af en fransk »rondeau» från förra århundradet, som väl på Bellmans tid kunnat användts hos oss såsom kontradans. Om den senare åter vet man, att det är en

1) Ljunggren »Bellman etc.». S. 112: »man är ense derom».

Digitized by Google

gammal fransk vådevillmelodi[1]), som bl. a. förekommer i Annette et Lubin[2]) (»C'est la fille à Simonette»), hvarifrån Bellman med all sannolikhet tagit densamma. En samling franska andliga sånger, som Atterbom anför, misstänker han dock sjelf innehålla icke ursprungliga melodier. Det är »Cantiques etc. à l'usage des catechismes de la paroisse Saint-Sulpice et autres». Nouv. ed. Paris, Le Clerc 1818. Emellertid är af flere skäl antagligt, att Atterbom icke sett denna samling. Han skulle i så fall icke varit tveksam om melodiernas ursprung. Till hvar och en angifves nemligen »le timbre» (första versens början af den visa, hvars melodi är begagnad), som öfverallt är till profana melodier. Han skulle dessutom återfunnit ej blott 3 eller 4 utan ej mindre än 9[3]). Några melodier hafva bevisligen varit förenade med »andliga» ord, men deraf följer icke, att det är med dylika, som Bellman inhemtat dem. Så kan man t. ex. spåra »Lilla Carl, sof» från 1500-talet[4]) med helig text och den torde från Tyskland inkommit i vår koralbok. Emellertid finnes den såsom melodi till erotiska och bacchiska visor i flere varianter i början af 1700-talet i Frankrike och var hos oss före

1) Voix-de-ville i motsats till airs de cour. En »recueil de voix-de-ville» utgafs af Jean Chardavoine 1576. (Weckerlin).

2) Comédie mêlée d'ariettes af Favart och Voisenon. Musiken (till största delen endast arrangerad) af Blaise. Paris f. f. g. 1762. Stockholm f. f. g. 1786 (enligt Dahlgren).

3) Dessa äro: Gamle bror Jochum = Du bonheur on parle sans cesse (af Dorat), Se Hans Jergen = Seigneurs de ma première enfance (af Rodolphe, operan L'Aveugle de Palmyre), November den femtonde dagen = Seigneur dieu de la clemence (Philidor, Romance de La Harpe), Käraste bröder, systrar och vänner, se = Tout n'est que vanité (air du drapeau, franskt trumpetstycke), Movitz med flor om armen = Helas! quelle douleur (»vieux air languedocien»), Käraste bröder, systrar och vänner med = Bergers les plus doux accords (Rousseau, operan le devin du village), Febus förnyar = Votre divin maitre (Lagarde, »la chasse», ett, egentl. två valdhornstycken), Glasen darra = Chantons en ce jour Jesus (Grétry's Lucile), Movitz helt allena = Venez divin Messie (en fransk »noël»).

4) Melodien är starkt beslägtad med »Kommt her zu mir spricht Gottes sohn» (= Sv. Koralb. Kom helge Ande till oss in), hvilken är en af Hans Witzstadt 1534 gjord omarbetning af den profana melodien till »Was wöll wir aber heben an» (Koch, Gesch. des Kirchenliedes), återkommer i »Kirchengesang der Böhm. Brüder» (uppl. 1566), Beuttners Catolisches Gesangbuch 1602, M. Prætorii Musæ Sioniæ 1610 (likhet tydlig).

Digitized by Google

Bellmans tid känd äfven såsom vaggvisa. Sinclairsvisan (Se svarta böljans hvita drägg — möjligen af franskt ursprung, se Höijer, Geijer och Afzelii Sv. Folkvisor III: 211) har måhända ock förekommit med »andliga» ord.

Bland melodierna har emellertid påträffats en, hvars närmare granskning är af intresse, dels emedan det är den enda som möjligen kan gifva något stöd åt Atterboms uppfattning, den kan nemligen vara ett minne från barnaåren, ehuru likaväl från konsertsalen som från hemmet, dels emedan Bellmans åtgörande vid densamma är mer omfattande än vid de öfriga. Det är »Hvila vid denna källa». Melodien är i de gängse upplagorna af Bellmansmusiken riktigt återgifven och säkerligen har hvarje läsare den i minnet. Deremot meddelas följande takter ur Pergoleses »Stabat mater» (komponeradt för ett kloster i Italien 1736).

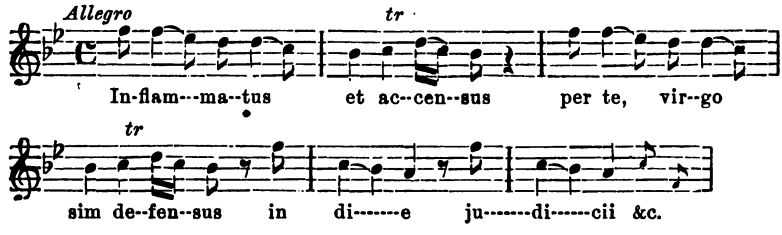

Att vi här hafva att göra med originalet till Bellmans melodi framgår af 1) den synnerligen originela synkoperingen (1:a och 3:e takten), 2) de jemna fjerdedelarne i 5:e och 6:e takten, hvilka B. förändrar blott från fallande till stigande. Bellmans melodi följer P:s till och med 5:te takten, derefter är inskjutet ett nytt motiv på en takt, som ej Pergelose har, derefter P:s 6:e takt samt omtagning af de två första takterna med ett fastare slut (på 3:e fjerdedelens första hälft), derefter har B. tillagt en valdhorns-skala samt en slutfras, som hör till loci communes i den tidens opera-, kammar- och dans-(menuett-)musik.

Egendomligt är, att det hvarken förr eller senare synes hafva funnits ett musikverk i den allvarliga stilen, som varit så populärt

Digitized by Google

i Sverige som just detta Stabat; dock icke i sin ursprungliga form, utan omarbetadt med inlagda svenska koraler och med svensk bibeltext till en passionsmusik[1]). Denna gafs första gången 1749 i Stockholm och stod sedermera på repertoiren för de sedvanliga långfredagskonserterna på Riddarhuset, der den bibehöll sig ända in i andra decenniet af detta århundrade, samt är dessutom uppförd (att döma efter upplagorna af orden) i Kalmar, Norrköping, Örebro, Gefle (flere gånger), Göteborg (flere gånger), ja till och med (enligt enskildt meddelande) i Östersund (omkr. 1780).

Det kan vara tvifvel underkastadt huruvida Bellman varit medveten om hvarifrån han hemtat sin melodi, säkerligen hade det dock icke undgått Åhlström.

Atterbom angifver (Sv. Siare o. S. VI: 1 s. 57) att Bellman »tillskapat förmedelst rhythmens och meterns förändring melodien till »Ack! om vi hade, god' vänner, en så» af den till »Solen glimmar».

Chappell, National English airs (London 1840) upptar en sång »Come, jolly Bacchus», om hvilken för öfrigt meddelas: »In the first Edition of The Devil to pay, 1731, the original name of this tune is given as Charles of Sweden. Charles the Twelfth, from whome the tune was probably named, ascended the throne of Sweden in 1697, and was killed by a musketball 1718». — I Walsh's »Lady's Banquet» kallas samma sång »The Swedes Dance at the new play house». — Berggreen (Engelske Folkeviser) upptager melodien såsom Walesisk Hornpipe efter Edv. Jones »The Bardic museum». London 1802.

Melodien, som här nedan efter Chappell meddelas, förråder sig genast såsom originalet till Bellmans »Ack, om vi hade». Det är

1) De svenska orden till Pergoleses melodi lyda: »Mig din kärlek helt intager, Ingenting mig från dig drager Ell' glädjen min förstör, När ditt kors jag värdigt agtar, Altid Jesu död betracktar Och dig älskar, som mig bör». I musikens bearbetning har konsertmästaren Perichon (hörde till Adolf Fredriks hofkapell) och sedermera Uttini haft del.

Digitized by Google

icke oantagligt att den har samma ursprung som »Solen glimmar» (= »Si le roy m'avoit donné . . . . j'aime mieux ma mie, o gué!»), hvilken påståtts vara från Henri IV:s tid och är med all säkerhet fransk från 1600-talet.

Chappell meddelar äfven de engelska orden utan att angifva deras ålder. Då de med Bellmans dikt hafva en egendomlig öfverensstämmelse till karakteren, återgifvas de här.

Come, jolly Bacchus, God of wine
Crown this night with pleasure;
Let none at cares of life repine,
To destroy our pleasure:
Fill up the mighty sparkling bowl,
That ev'ry true and royal soul
May drink and sing without controul,
To support our pleasure.

Let lovers whine, and statesmen think
Always void of pleasure;
And let the miser hug his chink,
Destitute of pleasure:
But we like sons of mirth and bliss,
Obtain the height of happiness,
Whilst brimmers flow with juice like this,
In the midst of pleasure.

Thus mighty Bacchus, shalt thou be
Guardian to our pleasure;
That under thy protection we
May enjoy new pleasure;
And as the hours glide away,
We'ell in thy name invoke their stay,
And sing thy praises, that we may
Live and die in pleasure!

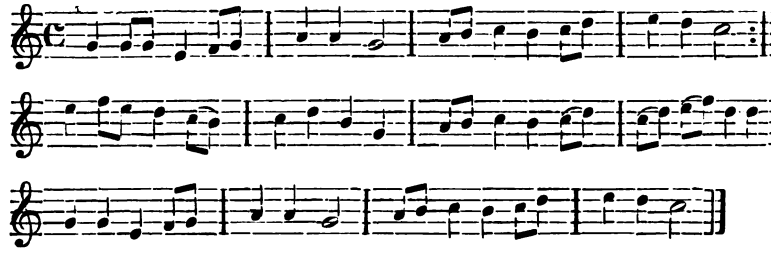

Digitized by Google

Det anförda hänvisar tydligen på att melodien tidigt varit populär i England. Dess ursprung torde icke desto mindre vara att söka i Frankrike. Den är nemligen använd i »parodier[1]) gifna i Paris på 1720-talet och återfinnes i sin här återgifna gestalt i ännu äldre franska sångsamlingar[2]).

Ett exempel på huru Bellman helt och hållet omskapat karakteren på melodier genom rytmens förändring vore: »Käre bröder, så låtom oss supa i frid», hvilken icke är något annat än en ändring från $^6/_8$ till $^4/_4$-takt af turen »Les Moulinets» i den nu för tiden allmänt dansade »Lancierquadrillen». Melodien till denna tur är ursprungligen en gammal engelsk dans, äfven i $^6/_8$-takt, »Poor Robins Maggot», från början af förra århundradet. Dock återstår att veta, huruvida ej redan melodien till »Alltsedan Bernardus kom till vår by», hvilken Bellman (mscr. 1772) angifver såsom »timbre», varit ren $^4/_4$-takt.

Att utforska ursprunget till alla de dansmelodier (menuetter, kontradansar och »pollonesser») som Bellman användt torde i flere fall vara en vansklig uppgift. För belysning af Bellmansmusiken är det dock nog att konstatera, att de på hans tid voro i allmänt bruk, och finner man en dansbok från förra århundradet, kan man vara nästan säker om att der påträffa en eller flere af dem. Här meddelas en ej obekant melodi ur ett manuskript tillhörigt Bibliotekarien J. A. Ahlstrand i Stockholm. Det är en »Samling af åt-

1) I Armide och i Arlequin Atys 1725—26 »Les parodies du nouveau théâtre italien . . . avec les airs gravés». 3 Tomes. Paris, Briasson 1731 (Exemplaret tillh. Hr O. Leman, Sthlm). »Cotillon de Thalie»:

»Dansons le nouveau cotillon
Trémoussez-vous, belle,
Trémoussez-vous donc».

2) »Tendresses Bacchiques». 2 Tomes. Paris, Ballard 1712—13. (Exemplaret tillh. K. Biblioteket).

Tome II, 230. »Le cotillon»:

»Sans le vin, sans ce jus divin,
Amis, c'est en vain
Qu'on fuit le chagrin».

Digitized by Google

skillige äldre och nyare Tourer til Contra- och Långdansar med Musique til dem hopsamlade åhr 1785 jämte Några nu mäst brukelige Menuetter». (Liggande lång, smal oktav, inb. i saffian med guldsnitt samt på permen i guld: Fried: Åkerhjelm).

N:o 135. Prins Fredric. Långdans.

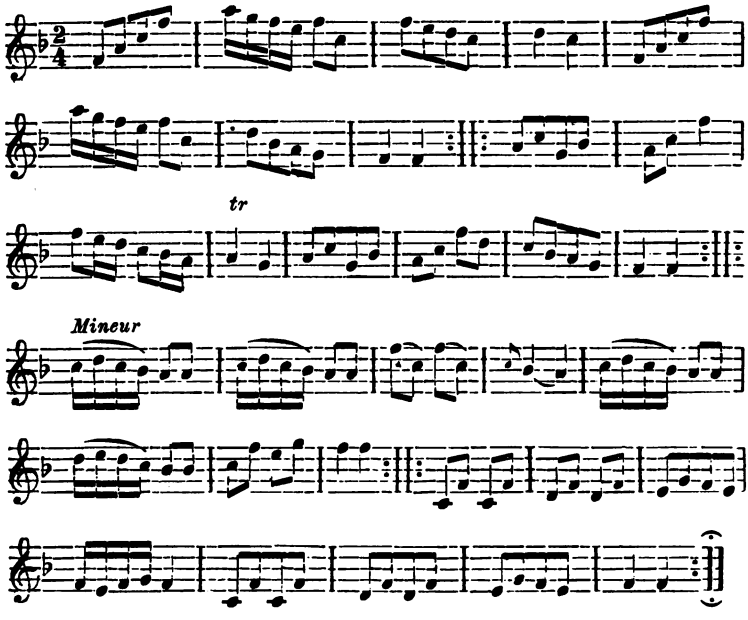

(Beskrifning).

»Första Damen kastar sig bakom andra Damen och första Cavaljeren bakom andra Cavaljeren och gjöra kors med högra handen och tredje paret, sedan kasta de sig åter up öfver andra paret och gjöra kors med vänstra handen och andra paret, sedan promenade neder och åter up och omkring andra paret hvar på sin sida, så figurerar Damen emot andra Cavaljeren och Cav. emot tredje Damen, sedan Allemande, åter gjör Damen balance emot tredje Cavaljeren och Cavaljeren emot andra Damen, så Allemande, sist balance och dos a dos af första paret och omdansning, samt Chaine med andra paret. Slut».

JULIUS BAGGE.

Digitized by Google

Ur Lidénska brefsamlingen å Upsala Universitets bibliotek.

4.

Bref till J. H. Lidén från C. C. Gjörwell.

Stockholm d. 2 Mart. 1767.

Min Egen Väp.

Tak för dit Bref af d. 13 sistl. och dina Paket, Starlings Bref[1]) m. m. De senare skola nyttjas efter befalning.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Men har du set maken til vår Brunkman[2]), som låter trycka i tidningarne, at han på *Kongl.* Befalning skal gifva ut en Svensk Grammatica. Men si, han är Kongl. Docens i Hufvudstaden och galen. Ingenting är så uppbygeligt, som at se honom och M. Lemström[3]) uppe på Biblioteket; de skratta åt hvarandra och excerpera starkt. Men Brunkman är ändå roligast, ty han gäser och ser den andre öfver axeln. Lustigt folk!

Din Gjörwell är nu ock en förbuden Auctor, kommer att stå på svarta Index hos vår gode Alnander, och ser sig anfägtad af de största Potentater. Saken är den, at i Stats- och Hushåls-Journalen, som jag utgifver gemensamt med Commissarien Kryger,

1) Se Samlaren 1880. s. 137.

2) Mag. *Carl Brunckman*, huspredikant hos grefve Brahe, Docens i Sv. Spr. i Stockholm 1766. Slutligen komminister i Gammalkil, Linköpings stift, drunknade 1781 i Åsunden, utgaf åtskilliga arbeten, deribland »Förberedelse til en Swensk Grammatika». Första och Andra Quartalet. Sthm, Finska boktr. 1767, som här ofvan åsyftas.

3) Mag. *Henrik Lemström* från Finland, författare af åtskilliga anonyma politiskt-ekonomiska skrifter, utgifna under åren 1765—1769.

Digitized by Google

har jag i Januari s. 54 följ. infört en öfversätning, utur Ed. Clarkes Memoirer om Spanien, af nu regerande Konungens caractere. Den är ej särdeles lysande, och spanska ministern Gref de Lacy har funnit sig befogad at klaga deröfver. I följe deraf förböds den til försälgning på alla boklådor d. 24 Febr., och i dag middagstiden lefvererade jag de för oförsålde angifne 88 Exemplaren af Januarius up i Kongl. Cancellie Collegio. Sådant är factum, men anecdoten får du veta en annan gång. Vi hafva nu fåt skriffrihet [1]).

På förslaget til Bibliotekariatet i Lund stå: Sommelius, Munck och Bergman. Den förste borde hafvat, den siste har hopp [2]). Jag arbetar hvad jag kan, för vår käre Alnander, at han får åtminstone förslaget i Carlskrona. Nu i veckan skickade jag honom Kron-Prinsens Recommendation. När vår eldige Bergklint kommer till Upsala, ger du honom mit Bref. Gud välsigne dig altid, önskar af trogit hjerta Din Gjörwell.

5.

Bref till J. H. Lidén från C. C. Gjörwell.

Stockholm d. 16 Mart. 1767.

Min egen Bror.

— — — — — — — — — — — — — — —

Jag skal sätta up et rigtigt factum om förbudet mot Jan. af Stats- och Hush. Journalen med sina anecdoter, som sträcka sig ända från min ringa person til Hertigen af Choiseul, Stats-Secre-

1) Detta ironiska utrop syftar på den nyss förut utkomna, med allmän glädje helsade Förordningen angående skrif- och tryckfriheten af den 2 December 1766. Enligt ifrågavarande förordning, som afskaffade den förhatliga censuren, egde man äfven rätt att få del af och publicera offentliga handlingar, till och med Riksens Råds egna voteringar, »förutan i de mål, som hemliga ministeriela ärender angå, så ock betänkanden och förklaringar öfver de ansökningar och besvär, som hos Riksens Ständer anmälas skola eller anmälda blifvit». Att man sökte begagna sig af denna nyförvärfvade rätt, se nedan.

2) Professor *Gustaf Sommelius* utnämndes till universitetsbibliotekarie den 7 April 1767, † 1800. *Petrus Munck*, sedan biskop i Lund; *Peter Olof Berghman*, vice bibliotekarie 1747, † 1797.

Digitized by Google

terare vid utrikes ärenderne i Frankrike, och äro inflätade med begge Ministerernas politiska interessen. — — Nu är dock hela mit krig med Hans Catholska Majest. til slut, och fången lösgifven, dock castrerad til arket D. Men at det följer likafult härhos, är en vänskap blott de lärde emellan. — — — Endera dagen börja Råds-Protocollen, de aldra-modernaste gå utaf trycket. Landshöfd. Baron Tilas har redan tagit ut voteringen om Stats-Secreterare-Förslaget efter Hr Excellensen Baron Düben, och staden Nyköping en dylik mot Biskop Serenius. Öfverste Nordencreutz har varit så frimodig, at han lagt in och begärt ut voteringen i Rådet om den nyss utkomne Förordningen mot Tal-Friheten[1]); men det säges, at det afslås såsom ärendet rörer en almän Författning, hörande under tilkommande Ständers dom, ja! ja! och ej angår ett personligt mål. Något hvar vågar dock ännu säga, at en förordning angår Pehr och Påhl. Emedlertid skal Hr Nordencreutz vara sinnad, at begära afslags Resolutionen, och den åtminstone skal han låta trycka. Hvad jag lärer få för en Bibliografi för i år. — — —

Tybelii Tal är dock det bästa af alt hvad vid sista Högtiden[2]) utkommit. Sjelfva Bringen har hållit et tal, som nu är tryckt, högst interessant, högst roligt[3]); också har Prinsen vid des afhörande skrattat många gånger öfverljudt. Men det felar mot alla reglor. Det är fullt af infall, af Harlequinader, som böra höras från Theatren, men ingalunda från Cathedren. Det är så Prof. Brings sätt at skrifva, men det är ej rätt. Jag bär honom den

1) Kongl. Maj:ts Kungörelse och warning till förekommande af sanningslösa rycktens utspridande samt otidigt tadel och obehöriga omdömen öfver vidtagne allmänna författningar, af den 2 Mars 1767.

2) Vid kronprinsen Gustaf och Sophia Magdalenas förmälning d. 4 Nov. 1766. då flerestädes i landet orationer höllos på vers och prosa. V. lektor *Gabriel Tybelius* framställde å Gefle gymnasium vid samma tillfälle i bunden form »Underdånigt minne af Konung Gustaf den Förstes förtjenster emot Fäderneslandet» etc., tryckt i Gefle hos Ernst Peter Sundqvist. 4:o.

3) Tal då hans Kungl. höghet Svea rikes Cronprins prins Gustaf första gången benådade Kongl. Carolinska academien med sin höga närvaro den 3. October 1766, Hållit af *Sven Bring*, doctor juris, historiarum professor och ledamot af Kungl. Vitterhets-Academien. Tryckt i Lund 4:o. Det innehåller en skildring af Lund och dess universitets öden.

Digitized by Google

största vördnad, jag är hans lärjunge, men jag måste säga det, som är sant. Skicka Bref til Tidningen om hr Lindbloms plagium. Förlåt mig, minnet förlåter mig efterhand, och i Hr von Celse's Historia Bibliothecæ regiæ s. 20 står *G. Borasti*, Boråsia-Gothi; Du har dock rätt[1]) Vet du, at den artikeln i Merc. 1758 om honom är af Hr Warmholtz, som lofvat artiklar til Bibl. tidningen. Jag längtar efter den du lofvat. Critiken öfver Hr v. Dalins Minne är af en för detta gammal student från Norrland, *Magnus Orrelius*, i Religionen separatist, som här vil ej gjöra D. Celsius til mindre än materialist[2]). Han skref väl eljest 50 Brochurer om 1 eller $^1/_2$ ark under sista Riksdag. Han, jämte Holmén och Zetherström[3]), voro de idogaste Auctorer den tiden. Hälsa vår Bergklint, svara äfven på mitt Bref med sista Posten och älska altid din

Gjörwell.

---

1) Det synes, som skulle Lidén fäst Gjörwells uppmärksamhet på det oriktiga i någon af den senare meddelad uppgift, der han fasthållit den af Scheffer, Stjernman och Celsius delade åsigten att *Gregorius Laurentii Borastus*, en svensk katolik, som hos konung Sigismund beklädde en sekreteraresyssla och sedan blef kanonikus i Krakau, varit född i Borås, ehuru en anonym insändare till den af Gjörwell sjelf utgifne Sv. Mercurius (Jan. 1758) i en intressant uppsats »Om Jacobus Hunterus och hans sällsynta latinska brefsamling, tr. i Wien 1634», redan visat att denne Borastus var ifrån Norrköping. Hvem den anonyma uppsatsens författare var, upplyser Gjörwell här ofvan.

2) Mot det af *Olof Celsius* i Kongl. Vetenskapsakademien år 1764 hållna åminnelsetalet öfver Dalin utkom: »Anmärkning wid Åminnelse Talet öfwer Framledne HofCancelleren och Riddaren wälborne herr Olof von Dalin. Sthm, tryckt uti Joh. G. Langes boktryckeri 1765 (underteckn. Biskopshammar den 22 Maji 1765 K. D. L. N.) 2 bl. 4:o. Den här uppgifne författaren var soldatson, född 1717 i Sunne socken i Jemtland, stud. 1740; efter återkomsten från en utrikes resa, skötte han enligt Apelblad Alströmerska biblioteket i Alingsås; år 1762 lär han utan framgång sökt någon lärarebefattning i Hernösand samt lefde sedan på privat undervisning och skriftställeri hufvudsakligen i Stockholm. Bland hans arbeten finnes äfven en »Historia animalium eller beskrifning öfver djurriket», som utkom 1750 arkvis med träsnittsillustrationer och innehåller i synnerhet för nutida läsare ytterst kostliga zoologiska uppgifter.

3) *Bengt Holmén*, bokhandlare och *Joh. Niclas Zetherström*, slutligen arklimästare, bekanta författare under Frihetstiden.

L. Bygdén.

Digitized by Google

Smärre meddelanden.

Till Olof von Dalins biografi.

Bland grefve J. G. Oxenstjernas »dagboksanteckningar», hvilka blifvit utgifna af Svenska Literatursällskapet i Upsala, genom hr G. Stjernström, förekommer under d. 6 November 1770 en, enligt hvilken O., efter då gjord bekantskap med hofjunkaren Herman Christian Tigersköld, besökt denne å hans egendom Osbyholm (i Hörby socken, Malmöhus län) och der legat »i samma säng hvaruti Dalin dog, då han blef förgifven af sin bror»[1]. Om något rykte legat till grund för denna sju år efter Dalins död af O. nedskrifna anklagelse mot Dalins halfbroder, archiater Jonas Böckman, veta vi icke, men möjligt är det visserligen, ty att det märkliga dödsfallet gaf anledning till vissa betraktelser, så inom som utom hofvet, det synes här nedan. Lika möjligt är dock, att O:s mening varit att göra en spetsig anmärkning mot det sätt, hvarpå läkarekonsten i det åsyftade fallet utöfvats. Då nu O:s anteckning offentliggjorts, är det naturligtvis af intresse att densammas rätta betydelse samtidigt göres känd, och för sådant ändamål meddelas här nedan utdrag af ett bref från kongl. bibliotekarien Gjörwell till hofrådet C. G. Warmholtz.

Vi förutskicka den erinran, att Dalin d. 18 Mars 1763 blef utnämnd till hofkansler och att han den 12 Augusti s. å. vid 55 års ålder afled på Drottningholm. Den 9 derpå följande September skref Gjörwell:

»Med sista Post hade jag kort om tid. Nu vil jag derföre upvagta med en och annan Nyhet. Om vår Store Dalins död, jordfästning och

1) Orsaken till sängens förflyttande från Drottningholm till Osbyholm är oss obekant.

Digitized by Google

äreminne på kongl. bekostnad har stått i de offentl. Tidningarne. Efter det lefnadssätt, som han nödgades föra, sedan han kom å nyo til Hofvet, och än mera sedan han blef HofCanceller, spådde något hvar honom ej lång lifstid. Den ena dagen måste han vara långt in på natten i högt sälskap, och den andra åter måste han vara inne i Stockholm, och fara bittida ut til Hans Excellence Gref Ekeblad, för att öfverlägga med denne Store Herren om Stats- och Cancellie-ärender. Til alt sådant ville en svag hälsa ej länge stå bi. Han var ock til slut mycket tankspridd. Hade dock kunnat lefva längre, om ej, efter alla medicorum och alt Hoffolkets intygande, Archiater Böckman, fast i al broderlig välmening och methodo Stahliana, curerat honom öfver i andra verlden. Han brukade åderlåtningar och purgantia för kära lifvet, tils Dalin dog. D. 6 hujus öpnades och genomsågs alla hans papper, i närvaro af Stats-Secreteraren von Düben på Deras Maj:strs vägnar, Kongl. Secr. Stenhagen för Cancellie-Collegii räkning, och Arch. Böckman i sterbhusets namn. Den förste tog i sit förvar de få poetiska papper som funnos och skickade dem til Drotningholm, såsom hade de hört til Vitterhets Academien. Den andra lade tilhopa alla handskrifna Samlingar, hörande til Svea Rikes Historia. De äro ej ännu bragte i någon ordning, mindre renskrifne, torde dock kunna nyttjas, om en skickelig hand får städa dem. Emedlertid lära de komma til Archivum. De angå egäntel. Gustaf Adolfs och Christinas Regering, dock finnes där något angående konung Carl XI. Men det besynnerligaste är at han ägde inga böcker, mindre något Bibliotek. De flesta, som funnos efter honom, höra Kongl. Biblioteket til, angå Svenska Historien, och hvilka jag är befalt, at hämta tilbaka. Han ägde en gång intet sin egen Riks Historia, utan nyttjade Kongl. Biblioteks-Exemplaret, hvarutinnan han med egen hand skrifvit åtskilliga förbättringar, hvilka Grefing nyttjat vid andra uplagan af 1:sta och 2:dra Delen. Denna första Edition bevara vi honom nu til dubbel åminnelse. Hans Buste, på hvilken Hr Archeveque arbetar, skal komma at stå i Drotningens Bibliotek. — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Ofvan nämnde grefve Ekeblad var Claes Ekeblad, som utnämndes till kanslipresident 1761. Se om honom Biogr. Lexikon. Jonas Böckman var född 1716 (son af prosten Severin B., som gifte sig med enkan efter Dalins fader kyrkoherden Jonas Dalin), blef professor i Greifswald, kallades 1751 till Stockholm »af några förnäma personer, för att sköta deras helsa, då han jemväl uppvaktade konung Fredrik, under dess sista sjukdom», erhöll 1753 ar-

Digitized by Google

chiaters fullmakt och 1764 fullmakt att vara stadsfysikus i Stockholm, blef 1767 assessor i d. v. Coll. Med., »i hvilken egenskap han sedan praktiserade med nog allmänt förtroende», och dog hastigt i Collegii sessionsrum d. 24 mars 1770 (Sacklén). Han måtte hafva varit anhängare af den metod, hvars upphofsman var den på sin tid ansedde tyske läkaren Georg Ernst Stahl (1660—1734) och i hvilkens metod, enligt medicinens historia, ingick användandet af »uttömmande medel, alterantia och åderlåtning». — Hvart Dalins »poetiska papper» tagit vägen är obekant. De äro af oss fåfängt efterforskade, likasom förhållandet är med de handskrifna samlingarna till svenska historien. Det med Dalins anmärkningar försedda exemplaret af hans Svea Rikes Historia finnes numera icke i Kongl. Biblioteket. Kongl. Vitt.-, Hist.- och Ant.-Akademien är väl innehafvare af Dalins byst, i metall, men om denna byst, som påträffats hos en gelbgjutare och af Akademien inköpts, härrör från Pierre L'Archeveque våga vi ej afgöra, ehuru densamma är signerad P. L.

K. F. Werner.

Johann Georg Rüdling. Att dennes i ett föregående häfte af Samlaren (s. 153 f.) aftryckta böneskrift, i hvilken han vädjade till allmänhetens barmhertighet, medförde åsyftad verkan, derom vittnar

»**ETt ringa dock wälment Tack-Offer,** hwilket then här i *Stockholm* wälbekante Tyske *Informator Rydling* här med i underdånig Ödmiukhet offenteligen tilbiuder, åt alla sina **Kär-älskelige Wänner och** *respective* **Högtährade Gynnare,** som honom uti sitt stora Elände och ganska ynckeliga Tilstånd, wänligen sökt, trösteligen upmuntrat och mildeligen begåfwat hafwa».

1) På af Gjörwell framstäld fråga angående innehållet af de samlingar på Drottningholm, hvilka 1777 öfverlemnades till Kongl. Maj:t och kronan, meddelade lagmannen Erik af Sotberg i bref, dateradt Fredrikshof d. 20 December 1779, det svar, att bland handskrifter i dessa samlingar förekommo följande af O. v. Dalin, nemligen: »Försök til et Universal Lexikon, Poetiska skrifter och Callottiska Handlingar» alla i qvartformat.

Digitized by Google

Denna skrift, tryckt på 4 oktavsidor, är daterad Stockholm d. 9 September 1742 och undertecknad

Johann Georg Rydling
I Gudi Rolig och stilL.

R. åberopar sin föregående skrift, hvilken utdelats med tidningarna d. 24 Maj, och anför till betygande af sin tacksamhet en en mängd bibelspråk, så valda att de, enligt R:s mening, bättre än hans egna ord uttryckte hvad han ville säga.

I förra artikeln om Rüdling hafva följande tryckfel inkommit:

Å	sid.	152	r.	5	nfr.	står:		Wälgån*d*, läs: Wälgån*g*
»	»	»	r.	4	»	»	:	Bibel*s*-Skatten, läs: Bibel-Skatten.
»	»	153	r.	12	ufr.	»	:	folks, läs: fol*c*ks
»	»	»	r.	13	»	»	:	lekame*l*iga, läs: lekamliga
»	»	»	r.	18	»	»	:	Malm-sk*i*l*j*nads-gatan, läs: Malm*s*-sk*j*lnads-gatan,
»	»	»	r.	6	nfr.	»	:	in*n*til, läs: in til
»	»	»	r.	2	»	»	:	til*s*, läs: til
»	»	»	r.	2	»	»	:	Lif*z*krafter, läs: Lif*s*krafter
»	»	154	r.	5	ufr.	»	:	samtelig*e*, läs: samteligа
»	»	»	r.	9	nfr.	»	:	o*s*h, läs: och
»	»	»	r.	3	»	»	:	tilsammas, läs: tilsamma*n*s
»	»	155	r.	12	ufr.	»	:	äländig*e*, läs: älendigа
»	»	»	r.	13	nfr.	»	:	*f*rälsares, läs: *F*rälsares
»	»	»	r.	7	»	»	:	Ma*ij*, läs: Ma*ji*

Dessa fel äro visserligen obetydliga, men de böra dock rättas, enär afsigten ju varit att återgifva R:s ovårdade skrift ordagrant.

K. F. Werner.

Klas Flemings dödsdag är i våra biografiska verk och flerestädes oriktigt uppgifven. I Biogr. Lex., ny reviderad upplaga IV: 357 förbisågs i brådskan, att denna oriktighet långt förut blifvit rättad och derför torde jag nu få hänvisa 1) till »Critisk undersökning om riksmarsken Clas Flemings dödsdag af W. G. Lagus, uppläst på Finska Vetenskaps Societetens årshögtid d. 29 April 1842», tryckt s. å., och 2) till tidskriften »Suomi» för 1842, 1 häftet sid. 37 f., der ett bref, dateradt Hapsal 1597 . 8 Maj g. st. och skrifvet af sekreteraren N. Rask till en vän i Polen, är aftryckt efter orig. i Riksarkivet och hvari berättas, att Fleming hastigt dött d. 12 April s. å. under en resa från sin egendom Pikkala. Enligt Lagus dog Fleming nämnda dag eller natten till den 13 April i Pojo socken och ligger begrafven i Pargas' kyrka.

K. F. Werner.

Digitized by Google

Tillägg till Klemming, Sveriges dramat. Literatur s. 552 (fremmande om Sverige):

Landgartha, a tragi-comedy by Henry Burnell. 4:o. 1641.

»Uppförd i Dublin 1639 med stort bifall. Stycket grundar sig på svenska historien: den svenska kungen Fros (eller Frollos) besegrande af den danske kungen Regner (eller Reyner), jämte förskjutandet af Reyners drottning Landgartha. Scen Suevia eller Suethland».

(Halliwell, a dictionary of old english Plays).

H. S.

Om »Samlarens» årsbibliografi.

Med anledning af ett med »*A- n*» undertecknadt, till redaktionen insändt tillägg till min bibliografi i förra årgångens sista häfte af »Samlaren», vill jag, under uttryckande af tacksamhet såväl för detta meddelande som för alla rättelser och bidrag som insändas, nämna, att »Klockhoff, studier öfver Þiðreks saga», redan förut fins intagen under N:o 52, likaså »Leffler, om 1607 års uppl. af Uplandslagen» under N:o 57, att »Söderberg, forngutnisk ljudlära» är tryckt 1879 och åtminstone såsom akad. afhandling då utdelades, att »Unflad, die Shakespeare-Literatur in Deutschland 1762—1879» väl ej kan medräknas i vår bibliografi.

Och härmed blir jag i tillfälle att tala om bibliografins inrättning. Jag skulle vara särdeles tacksam, om någon i detta hänseende har råd och upplysningar att meddela. Åtskilligt kan vara att invända mot ordningen, men jag vill därvid anmärka, att bibliografin till en del sammanställdes i sista stund, då utskottet först hade klart för sig, att sällskapets tillgångar medgåfve förteckningens tryckning. En medlem har skriftligen anmärkt mot införandet af de 3 första numren och får jag därpå svara, att det ej skett för att till vår literatur annektera något som ej tillkommer oss, utan för att hänvisa till dessa arbeten såsom upptagande svenska

Digitized by Google

skrifter. Beträffande N:o 52, 53, 55, 105—109, hvilkas rättmätiga upptagande också blifvit bestridt, så hafva de införts, därför att de äro författade, öfversatte eller utgifne af svensk man, äfven om de ej behandla ämnen, som äro specielt svenska. Mig synes att man bör fästa sig vid den literära produktionen i sin helhet hos oss inom de två vetenskapsgrenar, som bibliografin omfattar och ej ensamt hvad som rör vårt land samt därjämte anföra utländska arbeten, som sysselsätta sig med svenska ämnen.

GUST. STJERNSTRÖM.

Frågor.

8.

»Rudbeck skall hafva författat: Den mägtige Kong Orres manhaftiga och tappra bedrifter, beskrifne af den djupsinnige dess skald, Hans Hansson Drömmare, på Svensk Vers, fol. med Kopparstick».

Orden läsas i Hammarsköld-Sondén, Svenska Vitterheten, sid. 183; men märkligt nog inom parenthes, hvilken förmodligen antyder, att Sondén tviflat på tillvaron af en sådan bok eller tryckt skrift, och detta med rätta. Men hvarifrån kommer uppgiften, som först blir synlig 1832, 130 år efter Rudbeck? Mycket möjligt är ju, att han författat och illustrerat en sådan skämt-dikt, som ännu kan ligga gömd i ett handskrifvet exemplar. Finnes något sådant? och hvar?

G. E. K.

Digitized by Google

Digitized by Google

Af Svenska Literatursällskapet utgifna skrifter:

1880—81.

Samlaren, Tidskrift: I, 1. Pris i bokh. 3 kr.
„ „ I, 2. „ „ 2 kr.
Dagboks-Anteckningar af J. G. Oxenstierna: I. Pris i bokh. 2 kr.
Ur en antecknares samlingar: sid. 1—64. Ej i bokhandeln.

1881.

Samlaren, Tidskrift: II, 1. Pris i bokh. 3 kr.
Dagboks-Anteckningar af J. G. Oxenstierna: II. Pris i bokh. 3 kr.
En Svensk Ordeskötsel af Samuel Columbus. „ „ 2 kr.
Ur en antecknares samlingar. Sid. 65—128. Ej i bokhandeln.

För angelägenheter rörande tidskriften samt sällskapets öfriga publikationer hänvände man sig till sällskapets sekreterare Fil. Licentiat Henrik Schück, Upsala.

Upsala i september 1881.

Svenska Literatursällskapets Arbetsutskott.

Digitized by Google

Ett bidrag till Israel Holmströms monografi.

Holmström tillhör de svenske skalder, hvilkas lif och diktning varit mäst höljda i dunkel. Detta förhållande torde till betydlig del hafva berott på att han tillbragte en stor del af sitt lif, åtminstone med all sannolikhet hela de sista åtta åren, utom fäderneslandet samt i krig och under denna tid gjorde sina förnämsta framgångar på tjänstemannabanan, hvilka under fredstid, om de ock ej gjort honom synnerligen bemärkt i det offentliga lifvet, likväl kunde hafva åstadkommit, att hans lefnadsomständigheter blifvit mera kända. De allra flästa af hans dikter äro ej häller af det slag, som eggar samtid och en närmare eftervärld att fasthålla de spridda dragen af deras upphofsmans enskilda förhållanden Mindre än andres var äfven hans skaldenatur egnad att framträda vid betydelsefulla tillfällen, då författaren ihågkommes, om ej för annat, åtminstone likväl i sammanhang med den högtidlighet, han anmodats att illustrera. Holmström diktade mäst och bäst för stunden, och någon samling af hans vittra alster har först för ett par decennier sedan sett dagen. Då här ett antal hittils otrykta dikter af honom meddelas, torde det anses i sin ordning att förutskicka några ord om hans lefnad, personlighet och skaldeart, i den mån som de bristfälliga källorna gjort oss detta företag möjligt.

Om hans släktförhållanden uppgifver Hanselli (Samlade Vitterhetsarbeten af svenska författare från Stjernhjelm till Dalin, VI) i förordet till de stycken af Holmström han utgifvit, att denne tros varit son till borgmästaren i Stockholm Gustaf Holmström.

Digitized by Google

I Hofbergs Biogr. lexikon framställes förhållandet som säkert[1]). Emellertid är här ett misstag begånget, beroende på en förväxling med brodren. Israel Holmström var son af rådsförvandten, sedermera borgmästaren i Stockholm Nils Nilsson, hvilken sedan befordrades till vice precident i Åbo hofrätt och af drottning Kristina adlades 1651 med namnet Cedercrona. På grund af beskyllningen för att vara delaktig i »Messeniorum saak» blef både befordringen till vice presidentskapet om intet och adelskapet honom fråntaget. Han dog som assessor i Svea hofrätt år 1664[2]). I sitt äktenskap med Katarina Trotzenfeldt[3]) hade han 5 barn. Att dömma af den ordning, i hvilken de upptagas på den genealogiska tabellen hos Palmsköld, var sonen Gustaf älst. Enligt v. der Hardts »Holmia Litterata» började han sin embetsmannabana som fiskal, blef sekreterare 1681, justitieborgmästare 1694[4]) och dog den 31 Januari

1) Lidén i sitt å Upsala universitets bibliotek befintliga manuskript till »Historiola litteraria poetarum suecanorum», hvaraf första delen utkom 1764, säger det samma, men har uteslutit uppgiften i den trykta afhandlingen om Holmström.

2) De källor vi för framställningen af H—s släktförhållanden användt äro: Palmsköld Geneal. Sviogoth. å Upsala univ:s bibl. (Tom. 24, Lit. H. Pars III); Vestinska Samlingarne därsammastädes; C. U. af Klerckers Genealogiska Anteckningar å Kungl. Bibl.; Anrep, Svenska adelns ättartaflor samt Upsala universitets matrikel. Alla källorna öfverensstämma med ett par obetydliga undantag; Palmsköldska och Vestinska samlingarne lämna de största upplysningarne. — För flera värderika anvisningar med afseende på det akademiska bibliotekets manuskriptsamlingar och för den beredvillighet, med hvilken våra forskningar där blifvit tillmötesgångna, uttala vi härmed vår förbindelse till amanuensen grefve E. Lewenhaupt.

3) Af Åttartaflorna framgår, att hon var född Trotzenfeldt. Uppgiften att hon var Israel Holmströms mor är hämtad ur »Extract af Stockholms Justitiæ Collegii protokoll, hållit d. 28 April 1708», nu befintligt i Vest. Saml. Det är afgifvet i sammanhang med den arfsfråga, som efter sonens död uppstod, hvarom mera längre fram. Af samma handling framgår, att assessor Nils Nilssons enka »dygdesamma matronan Catharina Israelsdotter» (hos Anrep heter dock hennes far endast *Peter* Trotzenfeldt) gifte sig med »Kungl. May:ts Secreterare Hl. Johan Svahn, sedermera kallad Svanhielm». »Inventarium» efter henne är upprättadt 1673 d. 11 och 16 Jan., hvadan hon kan antagas hafva dött någon af de första dagarne af nyss nämnda år eller i de sista af år 1672.

4) Denna uppgift synes tvifvelaktig, ty af tvänne handlingar (i Vest. Saml.) af d. 28 Juli 1688 och 13 Juli 1689, båda börjande »Wi Borgmästare och Råd i Stockholm» och undertecknade »Gustaf Holmström» synes han redan då innehaft ofvan nämda befattning.

Digitized by Google

1705[4]). Han fick sin graf i Maria kyrka i Stockholm. Samme förf. nämner af honom »orationes aliquot in publicis ordinum conventibus nomine civitatum Sueticæ habitæ». Han var gift med Barbro Bunge och tyckes hafva varit en rätt förmögen man, ty enligt de notiser öfver bouppteckningen efter honom (17 $^{10}/_{2}$ 06), hvilka förekomma i Klerckerska Anteckningarna, var han egare till ett stenhus vid Götgatan och fyra hemman i Brännkyrka socken. — Af döttrarna blef Magdalena gift (16 $^{14}/_{2}$ 65) med hofkamreren Knut Persson Törnschiær (adlad 1673 under namnet Törnehjelm) i dennes andra äktenskap, men dog redan 16 $^{12}/_{11}$ 65 i barnsäng. En andra dotter blef gift med en inspektor Henning på Drottningby, och den tredje, Elisabet, med kamreren Gustaf Careel. Hon öfverlefde alla syskonen. Yngst af dem var Israel, som efter all sannolikhet föddes i Stockholm och i likhet med brodren och systrarna antog namnet Holmström[5]).

Hans födelseår är obekant. Af dem som meddelat biografiska notiser om honom har ingen bestämdt uppgifvit det samma utom Isak Reinhold Blom, som i sin på Svenska Akademiens uppdrag förf. skrift »Utkast till en historisk och kritisk Afhandling om svenska vitterheten före v. Dalins tid» låter honom födas 1675 — ganska naivt, då det redan ur Lidéns ypperliga källskrift »Historiola litteraria» borde varit honom bekant, att han detta år inskrefs som student. Lidén i sitt manuskript till detta arbete (men ej i den trykta afhandlingen) såsom äfven Stjernman i Bibl. Sviogoth. säger honom vara född på 1670-talet. Närmast sanningen kommer Hanselli, som förlägger födelseåret på 1660-talet. I Upsala universitets matrikel står han inskrifven d. 14 Sept. 1675, men med tecknet *, hvilket, enligt upplysning på annat ställe i matrikeln, bifogades deras namn, som voro för minderårige för att aflägga

---

4) Ett kväde af Werner von Rosenfelt med anledning af hans död finnes hos Hanselli XVI s. 233.

5) Åtminstone gäller detta om sonen Gustaf och dottern Magdalena, hvilka upptagas med tillnamnet Holmström, den förre på Palmskölds, den senare på Klerckers genealogiska tabell.

Digitized by Google

»juramentum studiosorum». Enär universitetets då varande statut ej bestämma någon ålder, som berättigar till denna eds afgifvande, måste man antaga, att härför samma ålder var ett vilkor som för annan eds giltighet, hvilken enligt då gällande lag förutsatte fylda 15 år. Jämför man denna bestämmelse med fadrens dödsår 1664, är det enda som med visshet kan sägas, att Holmström var född efter d. 14 Sept. 1660 men ej senare än 1665.

I Stockholms nations matrikel är han införd redan d. 2 Aug. 1675. Huru länge han stannade vid akademien är ej kändt, ej häller något särskildt om hans vistelse i Upsala. Den källa, där man närmast hade att söka upplysningen härom, nämligen Stockholms nations protokoll, finnes för denna tid ej i behåll. Att han gjorde goda studier uppgifver Lidén, och i samma riktning går omdömet i en trykt grafskrift[6]) öfver honom, där det heter:

Uthi Sala[7]) har han läsit,
Hwad han lärt han ey förgätit,
Wijsa nog hans Lärdoms Prof;
Teckna dem giörs ey behof.

Att han ej var obevandrad i romarspråket synes af några latinska rim i hans poem »Polens beskrifning», om hvilket längre fram skall talas. Då man svårligen kan antaga, att han ända

6) Detta märkliga griftkväde, till hvilket vi i det följande återkomma, hvars titel med osedvanlig enkelhet lyder »Grafskrifft öfver Krigzrådet Välborne Herr Israel Holmström, som dödde i Smorgonien den 24 Februari 1708» finnes i Palmsk. Saml. jämte 2 andra, det ena trykt i »Kongl. Swänska Feldtlägret Smorgonie Anno 1708», det andra hos G. G. Burchardi (Stockholm). Det första har hvarken ort- eller boktryckarenamn utsatt. Enligt godhetsfullt meddelande af herr kamrer K. F. Verner i Stockholm finnas, utom dessa tre, ännu tvänne andra i Kgl. Bibl.

7) Med Sala åsyftas här utan tvifvel Upsala, såsom stundom annars i den tidens språk. Så t. ex. heter det i ett griftkväde från 1675 (i Uplands nations bibliotek) af Petrus Lagerlöf öfver matem. prof. Magnus Celsii dotter Margareta vid hennes begrafning i Upsala:

Tu angenäma Skaar! tu ädla Jungfrw-timmer
Som härligt blomstras här! ther Sala-flod fram simmer.

Digitized by Google

från 1675 till 1693, då man med bestämdhet känner, att han var i Stockholm och höll parentationen vid drottning Ulrika Eleonoras död, skulle hafva vistats i Upsala, framträder osökt den frågan, huru och hvar under en del af denna tidrymd hans lif förflutit. Får man tro den nyss anförda grafskriften, hade han varit i krigstjänst i främmande land. Och ganska trovärdig synes oss den samma. Detta kväde är hållet i en äfven för den tiden ovanligt konstlös form och i en stil, som är fri från den hos dylika literära produkter öfliga salvelsefulla jämmertonen. Det är tilltalande genom en viss enkelhet, kraft och trohjärtenhet, och man kommer ovilkorligen att tänka på att det är hållet af en krigskamrat, som ej utgjuter sig i veklig klagan, men på ett kort och afmätt sätt egnar den döde den sista hedersbevisningen, vid hvilken de militäriska termerna äro helt naturliga. Se t. ex. första värsen:

Krigzråd Holmström nu quitteradt
Marchen och blidt inquarteradt
I ett äfwigt trygt quarter;
Har iagh hört medh många fler.

och den sista, i hvilken, sedan det talats om huru »på Domedag blir skipadt Rätt och Lag», det heter:

Då den store Auditeuren
Kallar alla till förhöre.
Wälis[8]) den, som wäl har giordt,
Hwad som giordt är, blir då spordt.

Vi anse den i fråga varande grafskriftens vitnesbörd om Holmströms lif ganska trovärdiga ej blott på grund af dess påfallande osminkade ton, utan i synnerhet emedan de efter all sannolikhet uttalades i närvaro af hans mångårige medbröder i fälttjänsten, af hvilka säkert flere skulle kunnat jäfva en oriktig uppgift. De värser, som vi här afse, lyda:

---

8) = lycklig. För denna liksom för följande ordförklaringar, hvilka i synnerhet i Holmströms egna dikter varit nödvändiga, uttala vi härmed vår tacksamhet till docenterna Ad. Noreen och Aug. Schagerström.

Digitized by Google

Sen så har jag hördt han warit
Uthi Braband, illa farit,
Tient der för gemen Soldat,
Slitit ondt för lijte mat.

Kom så hem, gick här och danka,
Efter Tienst och Födan stancka[9]),
Will bli Kneckter, wil blij Präst;
Skrifwar Tienst stod honom bäst.

Den han fick ock sen hos Kungen.
Jagh tror den gaf mer i Pungen
Än som tiena för soldat
Utom Landz för bara mat.

I de bägge senare värserna framhålles hvad man för öfrigt med säkerhet vet (enl. Lidén, Palmsköld m. fl.) att han började sin tjänstemannabana i konungens kansli, var där först kanslist, sedan registrator och utnämndes 1697 till generalauditör vid k. m:ts lifgarde. Detta årtal uppgifver Lidén.[9½]). För Hansellis likasom B. E. Malmströms påstående att Holmström åtföljde konung Karl XII såsom fältsekreterare finnes, så vidt vi känna, ingen källa. Efter all sannolikhet deltog han strax från början af det stora nordiska kriget år 1700 i fälttåget. I dikten n:o 20 i efterföljande samling uttalar han själf sin förmodan om att kriget skall utbryta och han komma att deltaga däri. Den förut anförda grafskriften säger, att den tid han »i Pålen tiente war wist nästan otta åhr», hvarvid bestämningen »Pålen» naturligtvis ej får tagas så geografiskt noga. Under denna sin tjänstgöring utom Sverge blef han nobiliserad. Åtminstone uppgifver Stjernman (Bibl. Sviogoth.) att det skedde på 1700-talet. Introducerad har han ej blifvit. På embetsmannabanan steg han till krigsråd och dog, såsom graf-

9) = stånka.

9½) I Stockholms nations matrikel läses det likväl: »nunc v. Generalis Belli Auditor A:o 1701 factus». Hanselli säger, att han det förra året blef vice gen. auditör, men på hvilken grund är oss obekant.

Digitized by Google

skrifterna intyga, af sjukdom i svenska hufvudkvarteret i Smorgonie i Littbauen d. 24 Febr. 1708, ogift.

Af Holmströms värksamhet i statens tjänst hafva vi så godt som inga spår att omtala. I Riksarkivet har härom ingen upplysning kunnat vinnas, hvartill anledningen väl får sökas i att under de stormiga krigstiderna embetsskrifvelser o. d. lätt kunde komma att stanna utom fäderneslandet. Det enda minne af hans tjänstemannavärf, som vi påträffat, är en i Nordinska Samlingarna å Upsala univ:s bibl. befintlig taxa på åtskilliga förnödenheter, hvilken han på konungens befallning uppsatt i högkvarteret i Lifland. Att han skött sina befattningar med ordentlighet och nit, nämnes i griftkvädet. Synnerligen inbringande tyckas de icke varit, åtminstone ansåg han det icke själf, såsom han på flera ställen antyder. I en dikt, skrifven då han ännu var i de lägre graderna (se nedan sid. 103) utlåter han sig om sig själf:

— i pennan är jag riker
Och i pungen almoshion.

I den bekanta suppliken till konungen att blifva Chartæ Sigillatæ Commissarius, skrifven då han var auditör, hvilken dikt är trykt hos Hanselli, talar han om, huru »de hundrade profossar», som han hade under sitt kommando, väl utgöra »en vacker tropp», men båtnaden blir ej stor,

Ty min arma stackars dextra
Hon förtienar inthet extra;
  Sedan åhret hinner kring,
  Fins af lönen ingen ting.
Huru flitigt iag dock skrifver,
Ingen mig någ't derför gifver;
  Ingen ting blijr mig beskärdt,
  Inthet är thet häller värdt.
Ty then som blir lagd i kista,
Se'n han nödigt först månd' mista
  Hufvud sit i spetzgårdsring,
  Gier therföre ingen ting.

Digitized by Google

Äfven hans befattning som krigsråd synes ej hafva förbättrat den ekonomiska ställningen, att dömma af den ofvan nämnda upplysande grafskriften, hvarest det heter:

Wor det möyligt Konster ärfwa,
Som hans Dygd har sigh förwärfwat;
Will iagh bli hans Arfwinge,
Fast iag ingen fyrck skull' se.

I sin dagbok för d. 10 Febr. 1767 anmärker C. G. Tessin om honom: »Holmström war wår Svenske Scarron; altid glad, altid fattig, altid owålig». Och i journalen för följande dag heter det bland annat om Holmström, att han »led nöd». Emellertid torde dessa omdömen ej gälla hans senare lefnadsår likasom i allmänhet de dikter af honom, som Tessin meddelar, och under hvilka anmärkningarne göras, af flera tecken kunna anses förskrifva sig från tiden före krigets början. Att han vid sin död efterlämnade egendom af något värde, och att åtminstone de hemma varande släktingarne hyste den åsikten, att detta ej var så obetydligt, framgår af de arfsanspråk, som efter hans död gjordes och till och med öfvergingo i process. Originaldokument härom förvaras i Vest. Saml. å Ups. univ:s bibl. Den närmaste arfvingen var hans syster Elisabet, för hvilken hennes man kamreren Gust. Careel gör anspråk på den efterlämnade egendomen. De synas ock tillträdt den samma. Men hvad som erhölls måtte hafva varit ganska lockande för andre anhörige, ty kort därefter ingifves en skrift i Svea hofrätt, (dit saken hörde, emedan Holmström var nobilis), af den aflidne borgmästaren Gustaf Holmströms mågar, fiskalen Joachim Cronfeldt, gift med dennes dotter Maria, och registratorn Abraham Bergmark, gift med hans andra dotter Magdalena. Desse vilja bevaka sina hustrurs och sin omyndiga svägerskas (Kristinas) rätt. De säga bland annat, att de hört berättas, »att någon särskildt disposition af honom (Isr. H.) i lifztijden war giord, hwarmedelst en och annan både Släckt och utom Släckt wissa portioner af legata war anordnad». Kanske hade dock det långa afståndet för

Digitized by Google

de efterlefvande förstorat föreställningen om arfvets storlek. För de rätt vidlyftiga handlingarne i målet redogöres korteligen i Bilagan 1.

För sin del höll i alla fall Holmström ej mycket på penningen, att dömma af hans egna oförbehållsamma bekännelser. Jmf. i detta afseende poemet n:o 16 i efterf. saml. Och medan han var auditör vid gardet, sjunger han:

Hwad härtills jag förvärfva fådt
Har mäst igenom strupen gådt;
Hwad lyckan mig än sänder till
Jag samma wägen hafwa will.

Ett lif, muntradt af vinets och kärlekens fröjder, älskade han, och hans dikter bära talrika vitnesbörd härom. Tessin fritager honom dock bestämdt från att dessa böjelser skulle hafva gjort honom till slaf under lidelsen i den ena eller andra formen. Den 11 Febr. 1767 antecknar han: »Holmström, som mycket om älska och dricka skrifwit, war hwarken liderlig, eller fyllhund men ..... sökte dissipation», ett omdöme som har sitt värde, synnerligast i betraktande af att Tessin på den tid han skref detta såg världen och människorna an med strängare blick än förr. Den 12 Febr. s. å. inför han den hos Hanselli och till en del äfven hos B. E. Malmström trykta dikten »En Suputs försvar». Han yttrar å ena sidan om detta stycke: »I de gamles orgier har aldrig siungits mustigare Bacchi wisa», men låter det föregås af några anmärkningar, i hvilka det heter: »Hwad i följande verser Holmström, som war ingen sölare, skrifwer, kunde mången denna tiden af hiärtat qwäda».

Sin hyllning af det täcka könet uttalar han ofta och oförtäkt. Så t. ex. sjunger han:

Om älska är en dygd, som det ock säkert är,
Så räknar jag mig bland de dygdigste i Norden;
Ja, kallas det ey skryt, jag sad' på hela jorden,
Emedan mer än nå'n jag altid warit kiär.

Digitized by Google

Det är god tid se'n jag te' älska först begynte,
Från det jag åtta år till denne åldren hinte
Så har jag åtta da'r ey warit kiärleks fri;
Jag tror jag slipper ey, fast jag tord' Åttij blij.

Att han haft en allvarligare förbindelse påstås af Tessin, som säger, att han varit förlofvad med Ingrid Nolanwäder[10]). Titeln på det långa sorgekväde Holmström författade öfver henne vid hennes död 1697 lyder hos Lidén: »Grafskrift öfver Thess Fästemö Ingrid Nolanvär» och har enahanda innehåll i »Allahanda» (Sthm 1757) i hvars andra del poemet är intaget. Att detta sakförhållande egt rum torde likväl få anses ganska tvifvelaktigt. Att Holmström brunnit af en öm låga för henne är visserligen af hans poem vid hennes död tydligt nog, men att hans kärlek ej var besvarad är också lika klart. Se t. ex. början:

Så måste hjertat ditt, min mer än wackra Flicka,
För dödens grymma skott i tusend stycken spricka,
Det härtill Astrilds pil beskutit utan hopp.

Mot det ofvan nämda påståendet tala äfven rader sådana som dessa:

Jag had' wäl några rim båd tänkt och lofwat skrifwa
Til wälförtient beröm för dig, när du skull' blifwa
Med kronan präktigt prydd uppå din hedersdag;
Men aldrig had' jag tänkt, at denna hedersdagen
Skull se så sorglig ut, at Bruden skull' bli dragen
Och släpad på en bår.

Och längre fram heter det:

En Brudskrift had' jag dig, min wackra döda, ämna;
En Grafskrift måst jag dig emot min wilja lämna.

---

10) Hon hette egentligen Ingrid Petersdotter och var dotter till brukspatronen Peter Petersson på Simbla i Västmanland och dennes hustru Brita Funck som andra gången gifte sig med assessorn i Bärgskollegium, sedermera lagmannen Johan Noblanvähr. Efter sin styffader fick Ingrid Petersdotter namn och adelskap 1688. Hon dog ogift 1697. (Jmf. Anrep, Sv. adelns ättartaflor och v. der Hardt, »Holmia Litterata»).

Digitized by Google

Denna dikt tillhör Holmströms mäst intressanta och sönderfaller till sitt innehåll i tvänne delar. I den senare har han skattat åt tidens mod i afseende på grafskrifter, och den är föga annat än en rimmad likpredikan[11]). Den förra åter är en detaljerad, drastiskt hållen, vacker och rörande klagan öfver skönhetens förgängelse gent emot den »grymma döden». Vi anföra några värser:

Ehuru kär du förr uti din lifstid warit,
Har dödens grymhet dock så med din fägring farit,
At den dig älskat förr, nu för dig fasa måst.
— — — — — — — — — — —
De ögon, alla förr så hjertligt gerna skåda,
För dem friheten sjelf så ofta stådt i wåda,
Ha mist båd sken och kraft, de måste nu der an,
Af sjukdom äro de i stycken sönderbrutne,
Af dödsens afwoghet till domedagen slutne
At ingen utaf dem sig mera fröjda kan, o. s. v.

I afseende på Holmströms karaktär i allmänhet heter det i den ofta citerade grafskriften:

Altid from och altid trygger
War han och för ingen skygger.
Utan Pengar giord han godt,
Ingen ondt af honom fått

Utan de som måste tucktas
För de Kungens Lagh ey fruchta etc.

Och i samma anda uttala sig de andra griftkvädena i Palmsk. Saml. Visserligen måste dock dylika vitnesbörd i detta afseende alltid betraktas med en viss reservation. Den omedelbarhet åter, som i Holmströms egna dikter röjer sig och den naturlighet, med hvilken de framkomma, gör att man vid uppfattningen af hans karaktär kan använda dem som källa. De afspegla i allmänhet

11) I hvilken han likväl ej kan afhålla sig från en burlesk sådan som denna:

Dock undrar intet jag, at werlden all får korgen,
När Jesus friar själf och wil Brudgumme bli.

Digitized by Google

ett frimodigt, mildt och gladt sinne, som väl ej är okänsligt för en och annan af lifvets vedervärdigheter, men ej låter sig af dem störas utan förstår att jaga dem på porten:

Tre ting ä' som jag håller åf,
Dem jag will nämna, får jag låf:
En smaklig mat med en god drick,
En wacker fänta med godt skick.

Tryter honom ej detta, är han nöjd:

Jag sörjer ej för morron da'n,
Tar tiden såsom jag kan ha'n. (Se nedan sid. 103).

Men såg han vanligen världen från den ljusa sidan, fans det likväl stunder, då den yrande munterheten slog om i det djupaste svårmod. Den ende, som fäst uppmärksamheten på detta karaktärsdrag, är Lidén, och han gör det med afseende på Holmströms poem »Den olycklige Sylvanders ynkelige lefverne och önskefulle död»[12]) (trykt hos Hanselli). Han liknar sig häri bland annat vid

En Phœnix som sig sielf med ängzlans eld förtär.

Han jämrar sig öfver lifvets uselhet och öfver att döden, som han anropar, ej vill komma och befria honom. En värs af denna allokution till döden lyder:

Jag öpnar dig mitt bröst, iag räcker dig mitt hierta;
Slijt sönder dem och med dem all min hiertans smärta!

---

12) »Personato Sylvandri nomine suam ipse Melancholiam descripsit Auctor, quod vel ex v. 6 judicaverim:

Si här en usel Holm, där bittra nesslor blomma,
Si här en tåre ström, där Sorgefloder strömma.»

Sylvander såsom ett fingeradt namn för en på värkligheten mätt och utledsen människa synes hos den tidens förf. ej varit ovanligt. Hos Triewald i en satir (efter Juvenalis och Boileau) har S. en härmed besläktad karaktär, ehuru han här ej klagar öfver utan bestraffar värkligheten och vill begifva sig till någon vrå af värden, där ett sedligt lif kan föras. Silvander hos Triewald är alldeles samma typ som Molières Alceste i »Le Misanthrope».

Digitized by Google

Men ack, du kommer ey! Hvar blijr du rädda död?
Är iag så faslig, at du fasar för min nöd?

Dikten slutar med att döden ändtligen bönhör honom. Att så som B. E. Malmström karakterisera poemet som »en predikan öfver altings fåfänglighet» är mindre riktigt. Äfven här liksom i andra af Holmströms dikter förekommer visserligen ett sådant drag, men endast i förbigående, och Sylvander klagar öfver att den obeständighet, som vidlåder naturen och människolifvet, ej också förvandlar hans egen olycka. — Samma dystra åskådning röja tvänne i Sahlstedts »Samling af Verser på Swenska» II och IV (Sthm 1751 och 1753) införda poem, betitlade »Om Werlden» (hvilka dock synas vara fragment). Bland de bilder, under hvilka världen där framställes, äro ej sådana som de följande de mäst pessimistiska:

En falsker spegel, som en prägtig gull-ram pryder,
Et hwässadt Sauls swärd, som mot sin Herre strider,
En sminkad Stygga, som behaglig wara wil,
En Skådeplats, där man Tragedier uti spelar.
— — — — — — — — — — —
Et wackert Hospital, där siuka altid stancka[9])

Tessin har att anteckna, att Holmström bland annat skrifvit »långa Elegier», hvarunder han väl förstår alvarliga skaldestycken i allmänhet, men kännetecknar honom dock såsom »en sällskaps och infalls Poet». Och, såsom naturligt är, var det förnämligast med de lustiga visorna, de kvicka epigrammatiska smådikterna och den harmlösa satiren som han intog sin samtid, likasom de äfven för eftervärlden äro de egentligen njutbara. Han var utan tvifvel en af de lyckligaste bärarne af den sälskapspoesi, som under Karl XI och XII, i synnerhet under den senare, var så älskad, och, så vidt man känner, den mäst fyndige och kvicke af dess idkare, om äfven ej den mäst firade. Att hans glada skämt förskaffade honom ynnest hos Karl XII är ofta sagdt. Hans umgänge under de senaste lefnadsåren synes äfven varit sådana personer som af konung-

Digitized by Google

en omfattades med synnerlig bevågenhet. Man kan sluta härtill af att han åt två af desse, krigsrådet Feif och hofjunkaren Adlerfeldt, öfverlämnade utförandet af sin sista vilja (se Bil. 1).

Huru mycket han af allmänheten såsom skald var uppburen bevisa de många afskrifter af hans poem, som ännu förekomma. Vid hans graf heter det också om honom:

Alt hwad Holmström hafwer skrifwit
Har en sinnrijk Anda drifwit;
Hyppocrenes Watten klar,
Ingen Gyttia der i war.

Intet af alla hans poem har varit och är ännu så kändt och uppskattadt som epigrammet öfver Karl XII:s älsklingshund Pompe, som enligt uppgift af Stjernman dog i lägret vid Thorn 1701. Hvilket uppseende den lilla dikten väkte kan förstås af att den föranledde en okänd, misslyckad förf. att i några rim af egen fabrik kritisera Holmströms epigram såsom innebärande alt för stor ära åt en hund, smälek för hjältar och missaktning för »Store Carols dygd». Vi införa i Bil. 2 detta egendomliga literära aktstycke tillika med hvad i öfrigt af Pompeliteraturen som kommit till vår kännedom.

I Nordinska Saml. å Ups. univ:s bibl. finnas tvänne, så vidt vi veta, outgifna poem af Holmström, båda af ringa poetiskt värde. Det enas titel är »Öfwer en tahm biörn, som gick löös i Konungens kammar». Det är ett rätt långt stycke, hvars intresse ligger i att det gifver en liten interiör ur hvardagslifvet i den unge konungens hof, där den ohöfviske besten gör allehanda förfång:

Som du giorde här om dagen,
Då du had spanskt wijn i kragen.
  Som jag tror, wisst war du full,
  När du slog bläckhornet kull,
Med din foot föruthan möda
Söhla bårt Parnassi öde,
  Twåhla till Pehr Örnekloo[13])
— — — — — — —

13) Antagligen åsyftas Pehr Adolf Örneklou, fänrik vid gardet, son till den under Karl XI:s tid bekante friherre Peter Örneklou.

Digitized by Google

Det är endast Pompe, som kan hålla styr på björnen, som af skalden får uppbära hårda tillvitelser. I sista värsen skönjes dock en skymt af försoning dem emellan:

Men om du dig wettig ställer,
Inga fönster nederfäller,
Int' i Corpes de Garde går,
Intet bläck på papper slår,
Intet annat skiälmerij drifwer
Och min book ey sönderrifwer
Eller elliest skämmer den,
Då blijr iag och är din vän.

Att dömma af den grafskrift, med hvilken Holmström hedrat den kunglige favoriten (se not. 15) var hans svaghet för spanskt vin orsaken till hans ofärd. Under inflytande af ruset började han dansa, men kom för nära en glugg och störtade ut med dödlig påföljd, ett öde som tyckes hafva mottagits med blandade känslor:

Hans öde war så godt, som få det ha på jorden,
I det hans lif och död ä bägge älskad worden,
Hans lefnad af hans Kung, hans död af mången Dame
— — — — — — — — — — — —

Den andra är en större dikt på 17 kvartsidor, som finnes å Ups. univ:s bibliotek i två till innehållet lika handskrifter, en äldre med titel »En Description öfw:r Pålska nation» i Nord. Saml., en yngre betitlad »Om Påhlen och dess Landz Beskaffenhet» i Vest. Saml. Den nämnes i Lidéns ofvan nämnda manuskript under titel »Descriptio Poloniæ Ejusque Stat. versibus sueticis» och äfven af Stjernman i Bibl. Sviogoth. Båda uppgifva Holmström som författaren, och, ehuru ingendera handskriften är signerad, kan man med all säkerhet tillerkänna honom författareskapet, hvilket i dikten själf öfveralt röjer sig. Poemet, där han visar talrika prof af sin fyndiga rimmareförmåga, är ganska intressant i kulturhistoriskt afseende. Det är indeladt i följande delar: 1:o, Om Landetz Beskaffenhet. 2:o. Om dess Politie. 3:o. Om dess Milice. 4:o. Om

Digitized by Google

dess Habit. 5:o. Om dess Conversie (eller såsom det i den senare handskriften heter »Om Thess omgänge ibland Fålck»). Vi gifva här efter den äldre några utdrag. I första afdelningen skildras bland annat, huru

Landet sielf i hånung flyter,
Så att ingen ting der tryter.
Skönste art af öhl och bröd
Hafwa dhe till öfw:rflöd.
Alt, som tarfwar till ens föda,
Gifw:r Landet utan möda,
Sädeskornet öfw:r alt
Wäxer tiugo, hundrafalt.
Bonden har ey nödigt röya,
Jorden sin allenast plöya etc.
— — — — — — —
Om man[14]) Påland wore Swärige,
Wij skulle båd' med plog och wärja
Föda oss på annat sätt,
Att oss giöra mödan lätt.

Om polackarnes samhällsordning heter det i andra afdelningen:

Jag will ey dess ratio status
Såsom een der male natus
Mycket nämna till dess meen,
Men det west wäl hwar och een,
Hur een alt för stoor Libertas
Så intagit dheras hiertas
Högmod, att dhe ey kan sij
Hwad deraf måst äntlig blij.
— — — — — — — —

Om deras uppträdande vid riksdagen:

Då är lust att see dem storma,
Som en bijswärm plägar swärma,
Mången tusend, tusend Man;
Hwar Een är der Adels Man.

14) = adv. blott.

Digitized by Google

Den som har man[14]) ärr i bläsan,
Ett i pannan, ett i Näsan,
Den har tå alt hwad han kan
Der at wara Adelsman.

— — — — — — — —

Frågas mig om Republiquen,
Må iag wäl gie den Repliquen,
Att iag kan ey den förstå,
Annars än iag lijknan må
Wid Concursus Planetarum,
Ex opposisitione qvarum
Pålska bonum publicum
Märckes till sitt miserum.

Om polackarnes klädedräkt yttras i fjärde afdelningen:

Will nu någon hafwa Nöje
Och sig giöra något löye,
Observere här en dräckt
För den hela Pålska släckt.
Mitt om lijfwet skärpet bindes,
Twå, ja wäl tre gånger lindes.
Sablen sättes sedan an
Med en mycket smaler rem,
Penningpungen och Näsduken
Under skärpet, in wid buken
Knijfwen, och man lagar så
Att dhe alla synas må.
Bågan wänstra sijdan drager,
Kogern och åth höger lagar
Att der bak på ryggen blijr,
Så att honom alla sijr.
Är med den boutiqven lijker
Den med spelewärcken skrijker,
Har dock större Ambition,
Lijte hiertha, stoor façon.

Den detaljerade beskrifningen öfver deras sätt att kläda sig fortsättes, hvarefter slutet, med hänsyftning på svenskarnes bruk, lyder:

Digitized by Google

Men nog blef han i mehr ähra,
Om han och så wille bähra
Halsduuk, Hanskar, Strumpor, Skor,
Men han det ey lärdt af Mor.

I fråga om deras umgänge, särskildt dansen, heter det i femte afdelningen:

Det är intet att beskrijfwa
Hwad Excesser dhe bedrijfwa,
Dhe lee sielfwa och der åth,
Tycka det är ingen faut.
Men är han i Assamblerer
Med fruntimbrer, Cavallieurer,
Der han måst tee sig galant
Och der Dantza Een Courant,
Tar han sig wäl först till wahra
Sin Continance då bespara
Ifrån supa, då Een Dam
Honom beer till Dantzen fram.
Högra foten, bägge händren,
Hufwud fram åth alt i sänder,
Bugar, tar sin dam om knä,
Börjar så sin dantz der mä.
Går så uti dantzen stålter
Som en häst i bästa wolter.
Klacken han slår i Cadance
Damen gier han all avance,
Uppå axlen stundom rycker,
Utom några andra stycker
Galen nog i Maneer och wijs,
Dansa gifwer honom prijs
— — — — — — —
Men de gode Saltatores
Älska hiertlig så humores
Att han intet länger kan
Hålla Continancen an.

Såsom lätt inses, tillhör detta poem Holmströms senare lefnadsår, då han med svenska hären låg i Polen.

Digitized by Google

Tvifvelsutan är det författadt mindre i afsikt att lämna en beskrifvande dikt öfver Polen och dess innevånare än att till nöje och förströelse för kamrater och ej minst för konungen själf förlöjliga den genom de många segrarne ringaktade fiendens samhällsordning och bruk. Någon karikatyr häraf har han dock ej gjort, och mycket i hans teckning är, såsom man finner, öfverensstämmande med den historiska värkligheten.

Af de poem, hvilkas ålder man känner, är grafskriften öfver fru Johanna Spalding det älsta. Det är skrifvet 1688. År 1693 hade han som poet vunnit det anseende, att han ansågs lämplig att på riddarhuset hålla parentationen öfver drottning Ulrika Eleonora, hvilket skedde i de kungliga rådens, ministrarnes och ständernas närvaro d. 1 Dec. detta år (trykt i Sthm in folio hos Burchardi). Likaså höll han på riddarhuset parentationen öfver Karl XI 1697 och en »solenn oration» vid Karl XII:s kröning s. å. (båda trykta i Sthm in fol.). Med anledning af dessa värsifierade orationer skref Werner von Rosenfelt en dikt till Holmström (Hanselli XVI s. 248). Det är sannerligen ej ringa lof som häri egnas författaren: hans skaldekonst kan trotsa en Pindar, en Homer. När Hellas af muhamedanerna förstördes, flydde Apollo med sin parnass till norden. Helicon och Athen finnas nu i Stockholm.

»Gak hän, som det ey tror
Och hör på Holmströms mund och hvad i svensken boor».

Det var likväl ej genom dessa omfångsrika, men poetiskt värdelösa alster, hvilka ex officio författades, utan genom de dikter, där han fick vara sig själf och gifva otvunget lopp åt sin naturliga begåfning, som hans namn som skald hyllades af eftervärlden. Frihetstiden fann sig ännu intresserad af honom, och i dess vittra kalendrar saknas han ej gärna[15]).

---

15) För fullständighetens skull nämnas här de i dessa intagna skaldestykken, som saknas i Hansellis upplaga: Grafskriften öfver Ingrid Nolanvähr (Allahanda II. Sthm 1757). »Grafskrift öfver Carl XII:s Björn, som föll genom en glugg och slog ihjäl sig» (Allahanda III 1758) »Om Werlden» (Sahlstedt, Saml. af

Digitized by Google

Vi vilja till sist taga en öfverblick af de omdömen, som af äldre svenske förf., synnerligast inom literaturhistorien, uttalats om Holmström. I den revy öfver poeter efter Stjernhjelm, som fru Nordenflycht (i »Våra Försök» III) låter denne anställa, heter det om vår skald:

Holmström, dina infall glada
Och din rika Skalde-lått
Visar ut hvad brist och skada
Konsten af din tystnad fått.
I en tid, då han sig bringat
Jemte smaken till sin högd,
Hade nog din harpa klingat
Liufligt till båd' sorg och frögd.

Tessin tillerkänner hans epigram och småstycken kvickhet, men sätter honom dock ej synnerligen högt: »Han, som mången annan, hade ey nog andedrägt att löpa en vidsträckt bana». Om satiren öfver »hvars och ens Proprium» (se nedan sid. 92) yttrar han: »slika verser kunna med winst säljas alntals». Emellertid måtte dessa slagit an på honom, ty han har själf företagit sig att till formen efterbilda dem med ämnen, som lågo hans egen sfär närmare. Mot Holmströms värsifikation inlägger han sin protest i anmärkningar sådana som dessa: »Den som lärer Prosodien af dessa verser, blir aldrig Poet». Och på ett annat ställe skrifver han: »Jag tror, att man om alt detta och hwad ännu följer, kan säga: Infallen äro qwicka, det är skada att de ey äro på vers». I Tessins egna poetiska försök är dock värsen stundom haltande, och det är förmodligen med afseende härpå, som han slutar sina omdömen om Holmström med den något egendomliga jämförelsen:

---

verser på Swenska II, III 1751, 1752). Ett epigram (Småsaker till Nöje och Tidsfördrif I. 1757). Detta finnes med någon ändring äfven hos Tessin. Ett för oss till sitt innehåll okändt stycke bär hos Palmsköld och Lidén titeln »De förlofvades innerliga Böner i fält». Lidèn säger äfven, att Holmström skrifvit »Epithalamia, Epicedia et Cantica, diversis temporibus publicata». I någon mån samlade hafva hans poem ej utgifvits förr än af Hanselli i »Samlade Vitterhetsarbeten af svenska författare från Stjernhjelm till Dalin». Sjette delen. Upsala 1863.

Digitized by Google

»Ibland Poeter är han min knä Camerat, och jag ungefär af hans styrcka».

I den lilla afhandling »Om Poeter och Verser i gemen och om Denna Samlingen i synnerhet», som Sahlstedt bifogar sin förut omtalade antologi säger han: »Holmström kunde stämma sin luta både till frögd och sorg, at det let lika wäl. De små stycken jag af honom här i Samlingen infördt, låta nog märka hans skickliga Skaldegåfva så at jag ej behöfver därom widare nämna». — Lidén i sin af oss ofta omtalade synnerligt värdefulla källskrift öfver Holmström i »Historiola litteraria» egnar honom några ampla loford. C. U. Broocman, som (i en disp. under E. M. Fants præsidium) trettio år sedan Lidén utgifvit sin fjärde afhandling af nyss nämnda Historiola, fortsätter hans arbete efter hans till Ups. univ:s bibl. donerade manuskript, kallar i sin inledande öfversikt Holmström tillika med Stjernhjelm, Columbus, Dahlstjerna och Spegel »eximios patriæ vates», och det heter om desse, att de mer än andre förstått att poesiens väsen och skönhet ej ligger i meter och rytm utan i en teckning af värkligheten egnad att göra intryck på känslan (»sensibus permovendis accomodata»). Såväl Lidéns som hans efterföljares på latin uttalade omdömen öfver de äldre skalderna i allmänhet äro dock hållna i en altför panegyrisk stil. Af mera intresse är därför ett uttalande af gustavianernas literaturhistoriker ex officio Blom, som i sin ofvan anförda afhandling ej sällan behandlar poeterna före Dalin på ett sätt som vore deras skrifter till mäst som skottafla för hans kvickheter, men mot Holmström visar sig rätt bevågen och säger: »Hans mindre stycken af Grafskrifter, Visor och Suppliker äro lyckligare bevis (än parentationerna och den solenna orationen) af naivitet och rörlig versifikation. Hans lilla Grafskrift öfver konung Carl XII:s hund bör ej glömmas».

Hammarsköld däremot, som genom sitt citat från »Den olycklige Sylvanders lefverne» och sitt omdöme däröfver visar, att han känner detta poem endast som fragment, är honom oblid och utfar mot honom i hårda tillvitelser. Vi lämna de öfriga i sitt värde och upptaga blott en, emedan vi just genom omvändningen af densamma vilja framhålla

Digitized by Google

en af hufvudsidorna i Holmströms literära karakteristik, af hvilken i det föregående ett och annat drag blifvit frambållet. Hammarsköld säger, att i hans dikter »röjes total brist på någon rätt träffande målning». Det synes oss, som kunde motsatsen med sanning gälla, äfven om man blott afser de stycken, som voro H. bekanta (vi undantaga parentationerna och orationen), och det gäller i lika hög grad om de sedermera kända. Han har en ganska god förmåga att inom ramen af några få värser teckna en viss figur, en viss klass af människor, en viss situation. Goda exempel härpå erbjuda Suppliken till konungen och det första poemet i efterföljande samling. Kompositionen är visserligen ej hans sak, och hans styrka ligger i detaljerna, som han älskar att framställa med en rikedom i vändningar, hvilken för nutida läsare kan förefalla tröttande, men hvarigenom han å andra sidan stundom blir intressant i kulturhistoriskt afseende genom de vinkar om sociala förhållanden, seder och bruk, som han framkastar. Inom burlesken rör han sig med förkärlek, och i att upprada bilder af sådant slag är han oförtruten, hvarvid det visserligen händer, att ett och annat framkommer, som i moderna ögon är plumpt. Men hans komiska kraft var större, än att den var afpassad endast för sin tids publik, och hans kvickhet är ej sällan af den art, att den äfven för vår tid är njutbar. I allmänhet förstår han att på sina dikter lägga en färg af en viss godmodig humor, som är lyckligast, då skalden gör sig själf till dess föremål.

Utom med Werwing, hvilkens ofta frivola ton och tydligt franska släkttycke han dock ej delar, har man sammanstält honom med hans samtida Runius på grund af deras befryndade skaldenatur, den komiska. Bägge tillhörde de den tidens mäst firade sälskapspoeter; i ryktbarhet var dock Runius öfverlägsen, hvartill väl hans öfverdådiga färdighet i rimkonst bidrog. I ledig värsbygnad äro de för öfrigt hvarandras jämlikar, men Holmström visar stundom en vårdslöshet i formen, som hans medbroder ej tillät sig. Till innehållet röja den förres poem större ursprunglighet, mera kärna, och hans komik är kraf-

Digitized by Google

tigare och mera träffande än Runius'. Det må vidare såsom en allmän anmärkning tilläggas, att dennes diktning med andra samtida skalders delar inflytandet af den franska smakriktning, särskildt i afseende på herdemaneret, som under Frihetstiden uppnådde sin spets. Holmström däremot står häraf så godt som helt och hållet oberörd, och om man undantager, att han i en visa kallar sin älskarinna »Phillis», och ännu ett par andra dylika obetydligheter, hafva hans dikter[16]) en specielt svensk prägel, som ej kan förfela att göra ett godt intryck. Bland det bästa han särskildt i detta hänseende åstadkommit är den dikt, som hos Hanselli bär titeln »En ny, lustig och begärlig Visa». Vid läsningen af densamma är det som om man med ens förflyttades till ett gammaldags julgille med dess sång, dans och lekar. — Till det starkt melankoliska drag som, efter hvad vi påvisat, någon gång hos Holmström frambryter, finnes hos Runius ingen motsvarighet.

Båda hafva de af B. E. Malmström blifvit inregistrerade bland Bellmans föregångare, Holmström säkerligen med mera skäl.

---

16) Den enda, som kan sägas visa något egentligt spår af franskt inflytande, är fabeln under n:o 15 i efterföljande samling.

Digitized by Google

Bil. 1.

De Vestinska Samlingarne tillhörande handlingar, som angå arfsfrågan efter Israel Holmström, innehålla i största korthet följande:

1. »Extract af Stockholms Justitiæ Collegii protokoll, hållit d. 28 April 1708.

Såsom Krigzrådet Wälborne Hl. Israel Holmström är uthi Litthauen och Kongl. Swenska Hufvudquarteret Smorgonie, d. 24 Feb:ii innevarande Åhr, med döden afgången, och H. Cammereraren Wälbetr. Gustav Careel hoos Collegium anhållit om bewijs hwilcka äro Sahl. Hl. Krigzrådetz närmaste arfwingar, Altså hafwer Collegium ther om undersökt och befunnit af det oprättade Inventario A:o 1673 d. 11 och 16 Jan. effter Sahl. Hl. Krigzrådets Moder dygdesamma Matronan, Sal. Catharina Israelsdotter, som då gifft warit med Kongl. Mayt:s Secreterare Hl. Johan Svahn, sedermera kallad Svanhielm henne allena 2:ne barn och arfwingar af förra Gifftet hafwer sig efterlämbnat, nembl. dottren Elisabeth Nillsdotter och Sonen Israel Nillson, som war Hl. Krigzrådet» etc.

2. D. 7 Maj 1708 ingifwer svågern Gust. Gareel en skrift i Svea hofrätt, i hvilken bland annat säges: »min kära hustru Elisabeth Nillsdotter Holmström är den endaste och närmaste arfwinge efter min Sal. Svåger Krigzrådet Välborne Hl. Israel Holmström». På grund häraf gör han anspråk på arfvet.

3. I en inlaga till hofrätten begär samme Careel, att, som vid auktionen efter Holmström ej lär rätt hafva tillgått, dennes kammartjänare Erich Ekman må efter aflagd ed höras såsom närvarande i hans sista stunder.

4 och 5. D. 13 Jun. 1708 bifalles ansökningen, som remitteras till Stockholms Stads Justitiæ Collegium.

6. D. 16 Febr. 1709 förekallas Ekman för detta. Kollegiet nekar Careels begäran, att Ekman, innan han aflägger sin berättelse, skall gå eden, emedan han därigenom kunde gravera personer, som voro i saken inblandade, men nu frånvarande. Ekmans berättelse innehåller, att han enligt sin husbondes önskan strax efter dennes död tillstält krigsrådet Feif[17]) och hofjunkaren Adlerfeldt[18]) »Krigsrådets Disposition och all egendomen».

---

17) Karl XII:s bekante gunstling Kasten Feif, utnämd till krigsråd 1708.

18) Antagligen Gustaf Adlerfeldt. Han skref på Karl XII:s befallning en journal öfver dennes krig, hvilken fortsattes till aftonen före slaget vid Pultava. I denna drabbning fann han sin död.

Digitized by Google

7. Careel, fortfarande yrkande på att kammartjänaren skall åläggas edgång, vädjar i samma mål till hofrätten under d. 20 Febr. 1709.

8. Emellertid ingifves samma dag (d. 16 Febr.) som saken förekom i justitiæ kollegiet, af hrr Cronfeldt och Bergmark (se ofvan sid. 72) i egenskap af »Krigzrådets Sal. Broders framlidne Justitiæ Borgmästaren Hr. Gustaf Holmströms Mågar» en skrift till Svea hofrätt. De vilja härmed bevaka »sina hustrurs rätt» samt sin »omyndiga Svågerskas». Här säges ock, att de hört berättas, »att någon särskildt disposition af honom i lifztijd war giord, hwarmedelst en och annan både Släckt och utom Släckt wissa portioner af legata war anordnad».

Hofrätten resolverar kommunikation med Careel.

9. Denne svarar härpå d. 18 Febr. 1709 i en skrift till hofrätten, hvari bland annat säges, att ett inventarium öfver Holmströms vid armeen befintliga egendom upprättats d. 28 Febr. 1708, och att denna försålts genom offentlig auktion.

Bil. 2.

För fullständighetens skull införa vi här först (efter Hanselli) Holmströms välbekanta

Grafskrift öfver konung Karl XII:s hund.

Pompe, kungens trogne dräng,
Sof hvar natt i kungens säng.
Sist, af år och resor trötter,
Led han af vid kungens fötter.
Mången täck och fager mö
Önskade som Pompe lefva;
Månge hjeltar eftersträfva
Att få såsom Pompe dö.

Luxdorphs latinska öfversättning läses hos Hanselli VI sid. 222. I Nordinska Saml. hafva vi funnit följande kostliga kritik öfver det kvicka epigrammet:

Digitized by Google

Wälment anmärkning wid Pompes Grafskrift.

Hund är hund, lät hieltar blifwa,
lemna Möö när du wil skrifwa
hundeskrift och Personal.
Blanda guld bland bly det kräncker
dygden des, likså man säncker
flumpig(?) dickt i slem final.
Oskräckt lefwa, tappert winna,
döö när man med lust kan finna
ödet påckat skräck och nödh;
ei för fötter lifwet tigga,
men i graf oändrad ligga
är en tapper Hieltes dödh.
Fräcka Möers Krantz och prydnad
har dem under sådan lydna,
att en kyskhetz längtan rår.
Store Carols dygd förnekar
med Möer öfwa hundelekar,
som från ährbarheten går.

Härefter följer anmärkarens eget förslag till grafskrift:

Pompes rätta loford i grafwen.

Pompe född och död en hund,
trogen som en hund kund' wara,
art af art, ty fik han fara
land omkring, när han war sund.
Hundalycka had' han nog,
wäl han lefde feet och frodig.
Skiönt han war en lång tid modig,
säijs dock gamble Pompe dog.

I Nord. Saml. finnes äfven följande:

Grafskrift öfver K. Carl d. 12:s hund Pompejus.

Der kriegerische König der Schwed. Carl der 12:te hielt so viel auf einen hund, den er mit sich führte und Pompejus nannte dass er solchen, da er in Pohlen gestorben war, nach Schweden zurück schickte um ihn der ehre in seinem Vaterlande begraben zu werden theilhaftig zu machen; daher jemand Gelegenheit genommen folgende Poesie aufzusetzen:

Digitized by Google

Hic est qvi Dominum per tela secutus et ignes
Dignus Hyperborei regis amore fuit.
Rex amat exstinctum patriamque remittit ad arctos,
Sic hosti has etiam sustulit exuvias.
Pompeji cineres, et clari nominis umbra
Debita Parrhasio sunt monumenta polo.
Qvid modo non præstat fidis rex gratus amicis
Si neque[19]) dilecti negligit ossa Canis.

Vide Keisslers neueste Reisen durch Deutschland. T. I p. 319.

Ännu en annan onämnd författare har sjungit Pompes lof. I Upsala univ:s biblioteks manuskriptsamling Vol. 65 finnas följande disticha, som hafva ett starkt släkttycke af Holmströms dikt och äro en fri öfversättning i sammandrag af detsamma.

In abitum Pompes Canis Regii.

In regis Caroli requievit Pompe cubile,
Illius et tandem mortuus ante pedes.
Quæ Dea non, sicut ille, valet sic vivere vitam
Et quis non Heros optet, ut ille, mori?

---

1) här = ne quidem såsom någon gång hos senare latinska prosaister.

Digitized by Google

Efterföljande samling af dikter är gjord efter C. G. Tessins afskrift i hans på Åkerö förvarade Dagbok. De förekomma där under Holmströms författarenamn i dagboksbladen 30 Jan—12 Febr. 1767. För den förekommande välvilja, med hvilken Åkerös nuvarande egare öfverstelöjtnanten m. m. friherre Sten Leijonhufvud stält de Tessinska samlingarne till utgifvarens disposition, får han härmed offentligen uttala sin lifliga erkänsla.

1.

Ingen så fullkomlig skattas,
Att ju honom något fattas,
  Därutaf det ordspråk kom:
Alle woro på ett byte,
Ingen slapp förutan lyte,
  Hwar har fådt sitt Proprium.

Träla, plöya, styft arbeta,
Och sin mat i marken leta,
  Intet annat skiöta om,
Friskt från höst till Juhlen lefwa,
Sedan uti armod swäfwa,
  Det är *Bondens* Proprium.

Altid skryta ibland Gåssar,
Hur' han hwar i lärdom tråtzar,
  Ibland andre wara stum,
Sättia händren i sin sida,
Skubba sig och fingren wrida
  Är *Præceptores'* proprium.

Wara dristig, swärja, dundra,
Bära fram bå' stek och Flundra,
  Slå på kutsken som är dum,
Piltarne med makt befalla,
Och dem till sin sysslor hålla,
  Hofmästares proprium.

Digitized by Google

Städz med kassan omkring löpa,
Fisk och kiött på torget kiöpa,
Efter Sluntar[1]) see sig om.
Stå och sqwallra i hwar gata
Och sin matmors seder rata,
Det är *Pigors* proprium.

Egen mat med skiedar mäta,
Annars[2]) som en warg uppfräta
Och dock löpa lika tom,
Ja, af Swinen giärna lära
Draf, och egen träck förtära
Är den *Nitskas* proprium.

All sin wälfärd ha' i kista,
Heldre Gud och himmel mista
Änn sin kiära penningpung,
Påcka, yfwas, ingen wäya,
Det är, sanningen att säya,
Mammons trälars proprium.

Alla utur wägen kiöra,
Fast de intet ha' att föra,
Och att wara stor i munn,
Knif och påken straxt framvisa,
Och så kiöra, skratta, flisa
Är *Rospiggens* proprium.

Gnida, stryka, tralla, fidla,
Dricka, slumra, såfwa, spela,
Wända natt i dagen om;
Barnen få ey mycket ärfwa,
Så förwärfwa, så fördärfwa,
Det är *Spelmans* proprium.

Säya sagor, lappar sömma,
Giöra dåckor, klutar giömma,
När Mor tar på wara from,

1) = dagdrifvare, flanörer.
2) = annans.

Digitized by Google

Leka fremmand', laga rätter,
Wilja wara grann och nätter,
Det är *Flickors* proprium.

Spela knäck, och kiämpa nötter,
Kalla händer, wåta fötter,
Löpa friskt på skritskor om,
Altid flacka, aldrig stilla,
Wara näswis, giöra illa,
Det är *Poykars* proprium.

Sexton år, och aldrig mera,
Skratta, dantza, gå spatzera,
Aldrig see i kiöket om,
Altid deras låckar laga,
Säya ney, och mena Ja! ja!
Det är *Jungfrurs* proprium.

Altid grann och nätter wara,
Skryta bårta, hemma spara,
Krusad, pudrad, te sig from,
Äta spisbröd, strömmings nackar,
Och lell gå med silkes brackar,
Fattig Ungkarls proprium.

Ränna i by och föra sqwaller,
Dricka bränwin, wara kaller,
Aldrig kunna hålla munn,
Hosta, harskla, hwar förtreta,
Wilja mer än andra weta,
Gamla Kärngars proprium.

Wackert lära, illa lefwa,
Åfwan på som flåttet swäfwa,
Och långskiäggig te sig fram,
Ingen ting om werlden tycka,
Henne likväl åt sig rycka,
Hwems är detta proprium? [3])

3) »Sedan Holmströms tid äro prästskiägg aflagda». Tessins anm. 10 strofer af poemet finnas i afskrift i Nord. Saml. å Ups. univ:s bibl. Sista raden af här i fråga varande strof lyder där: »Det är Prästers proprium».

Digitized by Google

Löpa med en stackot kåppa,
Altid rädder, buga, båcka
  Och skinklabben[4]) få stundom,
Åt Student öl, tobak kiöpa,
Kring om sta'n i hwar gård löpa
  Är *Penalers*[5]) proprium.

Sweda hår och sälja päron,
Gie bort siälen, gie bort äran,
  Intet annat skiöta om,
Änn man[6]) pengar åt sig draga,
Krukan mellan benen taga,
  Mångelskornas proprium.

Aldrig hwila, intet såfwa,
Intet hålla, all ting låfwa,
  Se sig rätt som räfwen om,
Ey sin nästa hos sig lida,
All ting till sin nytta wrida,
  Hwems är detta Proprium?

Lefwa lustigt, pösa, plösa[7]),
Annars goda snart förslösa,
  Dricka hela natten om
Och sin nästa så bedraga,
Sidst en skamlig ända taga,
  Banquerouteurens proprium.

Beck och tiära, Båtsmans ära,
Och hwarann' i synen skiära,
  Segla hela werlden om,
Dräpa löss och tobak röka,
Födan sin på hafwet söka,
  Det är *Båtsmans* proprium.

Näsan sin i watnet snyta,
Som en gås på watnet flyta,

4) antagligen = det afgnagda benet i skinkan.
5) = skolynglingar, som ännu ej voro gymnasister.
6) = adv. blott.
7) = fråssa.

Digitized by Google

Alt se'n han från modren kom,
Rusig uti watnet plumpa,
Ragla, skrika, pösa, pumpa,
Ölänningens proprium.

Skiära, klippa, sticka, sömma,
Litet stiäla aldrig glömma,
Se sig efter wisan om,
Wara skabbig, twär mot alla,
Jålra, mäta, snatta, tralla,
Det är *Skräddarns* proprium.

Skarn och Russin, drufwe grenar,
Sälja swiskon och små stenar,
Pluttra bort confonium,
Barnens pengar snart utöda,
Tusend, tusend flugor föda,
Kryddkrämarens proprium.

Ståppa lakan wid sitt fönster,
Märka dukar, sy på mönster,
Gå på skall och låppe fång,
Mata man med det som styrcker,
Canél, peppar, starcka drycker,
Unga Hustruns proprium.

Twätta blöyor, wagga barn,
Stor i stiärten som en qwarn,
Giöra swagöls kannan tom,
Äta, sofwa, snarcka, siunga,
Brösten som par hagelpungar,
Det är *Ammors* proprium.

Stinna ådror, grofwa leder,
Skiära, klappa, laska läder,
Siunga så en Tysker Psalm,
Uti beck och flått sig söla,
Och i kimrök fingren miöla
Är *Skomakarns* proprium.

Kasta klot, och Tobak röka,
Gamla kläder åt sig söka,

Digitized by Google

Aldrig klä' sig som en ann';
Wärjan knäpper, slår i gata,
Lik som stiärten af en skata,
Är Hans Jürgens proprium[8]).

2.

Dig will jag önska nu och spå
Du ska' en wacker hustru få:
Så hwiter som en bakungs raka,
Så feter som en giärdsgårds staka,
Så qwick och wig liksom en ko,
Så renlig som en smutsig So,
Så släter, som en lurfwig tacka,
Så räter, som en kulrig backa,
Så wänlig som en arger tiur,
Så nyttig, som ett skadediur;
Som älskar dig, som hund giör haren,
Så skiön att hon kan skräma barnen;
Och mera som du sielf får sij.
Så wacker ska' din Hustru bli.

3.

Hwad är en ungkarl som med alla tisslar, tasslar?
Han efter tycket mitt, som hwar och en wäl wet,
Är rätt en matgrann häst, som går uti godt bet,
Men wäljer wäpling, till thess han i starren fassnar.

4.

Jag spår, att mången som i qwäll
Är hiärtlig glad, syns mycket säll,
Han klår sig i morgon bakom öra,
När Speetens pöcke[9]), Lindmans dräng,
Mä'n han änn' ligger på sin säng,
De klappa då på Cammer dörra;
Då önskar han ey wara till;
Ty han wäl wet, att de då will'
Betalning ha' för det att han
I qwäll har warit nätt och grann.

8) »Sedan Holmströms tid äro gesäll-wärjor afskaffade». Tessins anm.

9) = pojke.

Digitized by Google

5.

Har du någon trogen wänn,
Tro mig fritt, behåll man den,
Elliest lär du få sij,
Byte giör's för giäckerij.

6.

Gör dig lustig, war man glad,
Uppå denna Masquerad';
Skiällan får wäl annat liu'
Innan Mårron klåckan Siu,
När de komma, som will ha'
Pengar, för det du fådt ta'
På credit: Tro man mey,
Har du inga, Gud nåd' dey!

7.

Uppå en Masquerade där par-zedlar drogos.

Om hwar ock feck behålla den han har,
Så tror jag wisst i qwäll ble' mången hiärtlig gla'r;
Men mången och, kan skie, jag tror han satt och töt[10]),
För det han hade bydt sin ko i wärre nöt.

8.

Twå grannar ha' hwarannan kiär'.
De see alt hwad i werlden är,
Men tröss[11]) hwarannan dock ey see,
Förr änn den Tredie kommer te'.
Hwad är då det? Man kan wäl röna,
Att det är dina ögon skiöna:
De som hwarannan aldrig see,
Förr än som spegeln kommer te'.

9.

Den något stiäl utur en ärlig Danmans hus,
Han döms till döden, hängs förutan något krus;
Men stiäl han något in, han lämnas otillkalter,

10) = tjöt, var bedröfvad.
11) = kunna.

Digitized by Google

Och blir kan skie ibland, för mödan, wäl betalter.
Stiäl in, och aldrig ut; blir du en ärlig tyf,
Förnötes tiden wäl, förkortas ey ditt lijf.

10.

Will du gifta dig, din tok,
Läs först Första Moses bok:
Mädan Adam ogift war,
Had' han, står där, Herre-dar;
Men när han sig Hustru tog,
Måste Herren wid en plog
Som en Bonde gå och plöya,
Måste marcken mödsamt plöya;
Se'n af Hustrun han, förförd,
Blef ur Paradiset kiörd.

11.

Uti Catchesen, om jag minns,
Det någon stans upteknadt finns,
Att du ey får ell' skull begiära
Din nästas hustru, d'är hans ära;
Men inte fins där, minnes ja',
Förbud din Nästas hustru ta'.
Derföre ta', pass[11½]) på begiära;
Si så plä' jag Catchesen lära.

12.

En gång så månde en den frågan föreställa,
Hwad är ett äckta stånd? Där på giol's detta slut
Och swar: ett äckta stånd, det är en råttefälla,
Den ute är will inn, den inne är will ut.

13.

Will du see, hur' den seer uth,
Som en gång din mann skall blifwa?
Tag en skål med kallgiord luth,
Sätt den på en runder skifwa
Klåckan Tålf en nyårs natt,
Ta' med dey en swarter katt,
Stick den med en nål i swålen,

11½) »Pass» är här subst. »Pass på» = akta dig för, låt bli.

Digitized by Google

Håll ditt hufwud öfwer skålen,
Blunda; kan du då nå'n sij,
Den ska' wisst din kiärste blij.

14.

Om du will frias från beswär,
Trät ey med den som högre är
Änn du; ty det går dig då slätt;
Den mackten har, har alltid rätt.

15.

Så går med oss i wåra da'r,
Att hwar och en sin plåga har.
Ett lamb stod wid en Å och drack,
Det gaf sig straxt i tal och snack
Med fogeln, som då äfwen dit
Kom samma gång för slik ap'tit.
Det sa': »Wäl dig som fiäder har!
Du som en pil i luften far,
På dig står ingen warg på lur,
Dig äter intet skadediur».
Men foglen swara' då med hast:
»Änn Höken då, som tar oss fast;
Det är ju lika för wår kropp,
Om warg eller Hök oss äter opp;
Men fisken, den är lyckelig,
Som intet har med dessa krig!»
En fisk, som då där bred'wid samm,
Han swara' oss på detta glamm:
»Mån Giäddan, som är glupsk och arg,
Är bättre änn en Hök och warg?
Kunde jag man[6]) krypa uppå land,
Så fruckta' jag ey giäddans tand.»
Så plä och mäst i werlden gå:
Att hwar har sitt te' blåsa på.

16.

Den som ligger på sin skatt
Som en Drake dag och natt
Och den inte nän's te' bruka,
Han ha' fådt en faslig siuka.

Digitized by Google

Han är, om jag mig ey swiker,
Rätt så säll och rätt så riker
Som en hund, den uti bann'
Acktar det han intet nyttia kan.

17.

Ästu unger war man glaa'r!
Du har ännu många daa'r,
Som du än kan lefwa på,
Att du dig wäl frögda må.
Ästu gammal war förnögd,
Och fördubbla då din frögd;
Ju mindre tid at lefwa på
Ju bättre bör den brukas då.

18.

En fråga mig, om jag och kan
Spå, hwad hon skulle få för Man?
Jag swara' genast därtil: Ja,
Den du will ha' och dig will ta'.

19.

Om älska är en dygd, som det och säkert är,
Så räknar jag mig bland de dygdigste i Norden;
Ja, kallas det ey skryt, jag sad' på hela jorden,
Emedan mer än nå'n jag altid warit kiär.
Det är god tid se'n jag te' älska först begynte,
Från det jag åtta år till denne åldren hinte,
Så har jag åtta da'r ey warit kiärleks fri;
Jag tror jag slipper ey, fast jag tord' Åttij bli.

20.

Hwar mumlar, talar nu för sig,
Något nytt är på färde;
Men tro mig säkert, få wi krig,
Wi läre wäl bli' lärde,
Att ingen ting beständigt är
Utaf alt det som jorden bär.
Då får man höra gråt för skratt,
När de hwarannan biu' god natt,

Digitized by Google

Som nu så mången natt och da'
Tillsammans liufligt lefwat ha';
Men jag, som intet godt fådt niuta,
Behöfwer intet heller tiuta,
När jag drar bårt: den intet har,
Är lika riker, hwart han far.

21.

Tro mig, min hiärtans wackra dåcka,
Ditt öga är en byx säcks klåcka,
Där wisaren går rundt omkring,
Men håller sig wid ingen ting.

22.

En rosen röder mun och krite hwita tänder,
En frisk och liflig hy, rätt silckes lena händer,
Ett ogement humeur, som altid lika är,
En Fru som städs är glad, men aldrig sur och twär,
Par ögon fulla med qwicker eld och låga,
En kropp där skiönhets måhl, ey strukit fins, men råga,
En marmor hwiter hals, ett alabaster bröst;
Men mäst af alt ihop en makalöser röst,
Som med dess liufwa sång ur bröstet hiärtat låckar
— Den liksom Orpheus tröss[11]) röra sten och ståckar —
Hwars liufhets lena kraft burdus i kroppen går,
Så att den hennes röst man[6]) litet höra får,
Han glömmer bårt sig sielf och alt hwad han bör giöra;
Han hinner intet mer, än bara see och höra.

23.

Så hwiter som en drifwa snö,
Så nätter som en Fäste Mö,
Så röder som en rosenblomma,
Så frommer som dess mamma fromma,
Så lätter som en liten fiä'r,
Så snabber som ett hastigt wä'r,
Så smaler som en swarfwad dåcka,
Hwem skulle den ey trösta[12]) låcka

12) = kunna.

Digitized by Google

Från frihet uti kiärleks bann'?
Hwar wet, hur wäl hon dantza kan:
Hon surrar kring lik som ett hjul,
Wi få wäl see't wid nästa Jul.

24.

En swulten, swarter, mager kar
Har slätta nätter, goda dar.
Hwad härtills jag förwärfwa fådt
Har mäst igenom strupen gådt,
Hwad lyckan mig änn sänder till
Jag samma wägen hafwa will,
Tre ting ä' som jag håller åf,
Dem jag will nämna, får jag låf:
Eu smaklig mat med en god drick,
En wacker fänta med godt skick.
Det mera gå mig som det kan,
Först detta tryter mig ey man[6]).
Jag sörjer ey för morron da'n,
Tar tiden såsom jag kan ha'n,
Fast jag ey alt får som jag will,
Ty det will ey så räcka till:
Den kan ey altid bulla opp,
Som lefwa måst' af gatulopp[13]).

25.

Säy mig hwilcket hus i Stockholm finn's
Som störst af alla wara syns?
Det är Banquen wisserli',
Ty de andra husen stå däri.

26.

Klippings handskar har jag låfwa',
Klippingshandskar gier jag Ehr.
Det är wäl en ringa gåfwa,
Hwarmed jag mig för Ehr teer,
Men betänck, min skiöna Lisa,[14])

13) »War den tiden auditeur wid Gardet». Tessins anm.

14) »Elisabeth Funck, sedan grefwinna Rehnschiöld och sidst gref:a Küssow». Tessins anm. Det var fältmarskalken Karl Gustaf Rensköld, som var

Digitized by Google

Att jag är en fattig kar',
Och det är en gammal wisa:
Skiälm som gier mer än han har.
Kunde jag min gåfwa laga,
Efter will(i)an min at gie,
Skulle hon Ehr wäl behaga,
Ty då skulle I få see
På hwar handskes miuka finger,
Lenare änn silckes watt[15]),
Femton gånger femton ringar,
I hwar ring en dyrbar skatt
Utaf Femton Diamanter,
Hwar Demant Er blef förärd,
Skull' få Femton hwassa kanter,
Och hwar kant skull' wara wärd
Femton Tusend Tyske Dahler;
Kund' jag sådan gåfwa gie,
Ingen kalla' mig se'n kahler,[16])
Ingen korg mig gifwen ble'.
Men i pennan är jag riker,
Och i pungen allmoshion,
Hwar är ju sin gåfwa liker,
Derför' ber jag om pardon,
Att jag er nu öfwersänder
Några klippings handskar små
Ifrån wåra Skånska länder,
Utan Diamanter på;
Dock, huru ringa de ock äro,
Om I på Er hwita hand
Wålen dessa handskar bära,
Ingen ung karl i wårt land
Fins, som ey skull' giärna willa
Föra dem åt mun till byss
Och för Er skull, Lisa lilla,
Gifwa dem en hiärtlig kyss.

---

hennes första maka Deras bröllop stod 16 $^{17}/_{1}$ 97 och, såsom af poemet tydligen framgår, är det skrifvet före detta tillfälle.

15) = vante.

16) = barskrapad, fattig stackare.

Digitized by Google

Ja, jag kan mig redan frögda,
  När jag nöysamt täncker på,
Huru många kyssar nögda
    Mina handskar läre få:
  Öfwer alt Cham'rerta råckar,
    Fotknyls långa wärjeband,
  Bruna, blonda löshårs låckar,
    Liten hatt med Silfwer rand,
  En nymodig snusfull näsa,
    Snörbands axel, puder rygg,
  Nyss hemkommen från sin resa,
    Mången wargskins muffer stygg,
  Som på knäna ömsom gånger,[17])
    Mången stackot Herre sko,
  Den en långer bondsko tränger,[18])
    Fransyskt skiägg och skowax bo,[19])
  Knapphålls dryge[20]), silfwersmidde,
    Handske löse, muffe band,[21])
  Krokeknifwar, gull beprydde,
    Båtsmanshalsduk knytningsgrann.
  Alle, alle desse lära
    Komma fram ödmiukelig,
  Dock, jag menar dem som bära
    Slika saker uppå sig,
  Och för mina handskar buga,
    Snärde i Cupidos band,
  Kyssar stiäla, kyssar truga
    Af min handske på Er hand.
  Hwad will jag då mer begiära
    För min gåfwa jag Er gier,

---

17) = lös pälsärm, så lång att den räcker till knäet.

18) = trampar. »Herreskon» trampas af den »långa bondskon».

19) möjligen = näste af skovax. Sprätten förlöjligas och kallas ett helt näste af skovax.

20) = med rock, försedd med tätt sittande knapphål.

21) = band till pälsärmarne. Med »handskelösen» och »muffeband» såsom äfven med »båtsmanshalsduk knytningsgrann» två rader nedanför åsyftas mera simpelt folk. Alla, hög och låg, skola hylla den sköna.

Digitized by Google

När jag märcker hwad för ära
  Mina handskar få för Er?
Men skulle någon, Lisa lilla,
  Ändteligen komma fram,
Alt för öfwerdådigt willa
  Kyssa Eder bara hand,
Ach! det wor' för mig en harmer,
  Gif ey honom därtill låf,
Säy', Er hand den är för warmer,
  Att Er handske ey går åf.

G. Frunck.

Digitized by Google

Bellmaniana.

Om Bellmans melodier.

II.

[E = Fredmans Epistlar; S = Fredmans Sånger.]

»*Ack, om vi hade, go' vänner, en så*». S. 8. — Fransk. Melodien citeras i Théâtre de la Foire första gången 1715 såsom »Cotillon de l'opéra des Fêtes de Thalie». Musiken till denna opera-ballett är af Mouret och gifven första gången Paris 1714, återuptagen 1722 (Clement, Dict. Lyr., med tillägg: »il eut beaucop de succès»). I franska samlingar (Tendresses Bacchiques T. II 1718, Les Rondes 1724, Parodies du nouveau théâtre italien 1725) förekomma varianter under namn af »le cotillon», »cotillon de M. le Duc», »cotillon de Thalie».

»*Solen glimmar blank och trind*». E. 48. — Fransk. Påträffad tidigast i »Les Rondes, Chansons à danser rec. et mis en ordre par le sieur Ballard», Paris, T. II. 1724, med följande ord:

Dedans mon petit réduit,
Je vis à mon aise,
Je n'ay qu'une table, un lit
Un verre, une chaise:
Mais je m'en sers chaque jour,
Pour caresser tour à tour,
Ma pinte et ma mie oh gay,
Ma pinte & ma mie.

Melodien är sannolikt ej många år äldre och måhända bildad efter den som är ursprunget till S. 8. Andra ord, som sedermera sjöngos

Digitized by Google

till denna melodi (»Si le roy m'avait donné», »La bonne aventure o gué») tillhörde ursprungligen en annan melodi, som nästan endast till rytmen öfverensstämmer med denna[1]). Sådan vi nu hafva melodien har den af Beranger användts till flere visor. Härmed beriktigas hvad som om dessa melodier yttrades i den förra uppsatsen.

»*Bort allt hvad oro gör*» — I »Valda skrifter» angifves »Menuetto af Heine», hvilket Atterbom anser vara skrif- eller tryckfel för Haydn. Hos Haydn förekommer melodien 1:o såsom menuett i en stråkqvartett (N:o 20 i den af Sieber, Paris, uppgjorda nummerordningen), komponerad 1769 (eller kort förut), hvilket år den förefans i afskrifter[2]); 2:o såsom »Arietta» med 12 variationer för klavér. Denna betecknas i de första upplagorna (1774) äfven såsom »Favorit-Menuett».

Bellmans melodi skiljer sig från Haydns i första takten.

Emellertid förekommer samma melodi såsom menuett hos Luigi Boccherini i en stråkqvartett N:o 3, op. 6 (Paris, Naderman). Detta var det första verk som Boccheri tillegnade infanten af Spanien, då han trädde i hans tjenst 1769[3]), och qvartetterna voro antagligen förut komponerade. Här öfverensstämma de fyra första takterna fullkomligt med Bellmans melodi; den andra reprisen är derimot väsentligen en annan.

Af dessa qvartetter utkom i Amsterdam ett eftertryck, der de heta Boccherinis opera seconda och som på titelbladet bär en tillegnan från förläggaren (J. J. Hummel) till Monsieur Patrick Alströmer, Conseiller de Commerce de Sa Majesté le Roi de Suède.

Bellmans melodi trycktes, såsom bekant, första gången i Bacchi Tempel 1783, med den kända nedåtgående skalan till bas, hvilken äfven återfinnes både hos Boccherini och Haydn.

---

1) Théâtre de la Foire, Théâtre italien de Gerardi. Parodies du nouveau Théâtre ital. 1731.

2) C. F. Pohl: Joseph Haydn II: 43.

3) Domenico Bertini: Luigi Boccherini.

Digitized by Google

C. L. Heine (tysk skald och romanförfattare) gaf 1779 ut »Kriegslieder» och har äfven (enl. Gerber) offentliggjort melodier i s. k. Musen-Almanacken. Säkerligen har dock hvarken han eller någon annan af detta namn att göra med förevarande melodi.

»*Knapt Jeppe hant ur gluggen gå in*». E. 78. — Melodien är andra temat af finalen i en stråkqvartett (N:o 3, B-dur) af Johan Wikmanson. — W., Bellmans kamrat i Nummerlotteriet, hade studerat musikens teori vid yngre år för Johnsen samt sedermera för Kraus och Vogler, af hvilka han värderades högt. Qvartetterna, som bära opustalet 1, utgåfvos efter hans död[1]) (1800) af dottern och trycktes på K. Privil. Nottryckeriet enligt dettas förlagsförteckning »på Auctors egit Förlag». De bära följande tillegnan: »Joseph Haydn! Tillegnas detta verk. Dess författare gömde det af blygsamhet undan Allmänheten, men hade länge föresatt sig, at deraf göra et offer åt Dig, hvars bifall hade varit hans käraste belöning. Ömheten för min Faders minne, ålägger mig at upfylla hans önskan, och jag njuter glad det hoppet, at derigenom äfven förlänga hans hågkomst. Christina Maria Wikmanson». Dessa qvartetter, måhända värda ett bättre öde, äro nu emellertid till större delen glömda och det enda man minnes, är från glömskan räddadt icke af den pietetfulla dottern utan af Bellman.

Mot Wikmansons författarskap har man gjort den invändningen att han, likasom Haydn, kunnat bearbeta lånta motiv, och särskildt påpekat den ifrågavarande melodiens karakterslikhet med den franska dansen rigaudon eller tambourin. Härpå kan svaras att Wikmansons öfriga kompositioner lägga inga hinder i vägen för antagandet att han, såsom han utgifvit sig, uppfunnit denna melodi, på samma gång som tidens allmänt franska musikbildning och smak äro tillräcklig förklaring för den franska rytmen, eller för upptagandet af en fransk rondoform.

---

1) Icke, såsom Sv. Biogr. Lex. uppgifver, »omkr. 1780», vid hvilken tidpunkt de möjligen komponerats.

Digitized by Google

»Ack, hvad för en usel koja». E. 34. — Fransk kuplettmelodi från 1750-talet (af de Bury?) använd af Anseaume, Favart m. fl. och särskildt af Favart i »Raton et Rosette ou la vengeance inutile, Parodie de Titon et l'Aurore» (Paris f. f. g. 1753, Sthlm 1756 af K. franska truppen. Partitur i Mscrpt i K. Teaterns Bibl.), der den med följande ord öppnar pjesen: »Que l'aurore est loin encore! j'attendrais longtemps le jour. Déjà l'ennui me devore; Mais rêvons à mon amour»[1]). En variant, citeras ofta i den franska komedilitteraturen under timbre: »Mon coeur chargé da sa chaine». — I Fredmans epistel framställes likasom i pjesen en morgonstämning, om än af annan art.

»Bacchus snyfta, gret och stamma». S. 47. — Gammal fransk melodi (»ronde«) använd i Raton et Rosette, scen 5, »Courons d'la brune à la blonde».

Raton et Rosette har för öfrigt gifvit Bellman flere melodier. Han låter i Bacchi Tempel Trundman säga om Movitz: »Hur groft med drill på drill du sjöng: Brillante fleur», hvilket är början till en af de första kupletterna i pjesen[2]). »De la flamme», en timbre citerad i Marcolphus till »Kör mig Hyrberg till min sköna», är äfven hemtad härifrån.

---

1) Dessa ord citeras af J. G. Oxenstjerna i dagboks-anteckning d. 18 Mars 1771.

2) Till denna ganska intagande melodi har uppsatsförfattaren förgäfves sökt efter några ord af Bellman. De franska orden lyda fullständigt:

Brillantes fleurs
Vos vives couleurs
De nos plaisirs sont l'image.
Leur tendre éclat
Est si délicat,
Qu'un souffle, un rien l'endommage.
Il faut cueillir
Les roses sans les ternir;
Et sans flétrir,
Sans affoiblir le désir,
Faisons chaque jour
Renaître l'amour,
Et conservons ses attraits
Frais.

Digitized by Google

Smärre meddelanden.

(Insändt).

Uppgiften i artikeln »Bellmaniana» i 1:a häftet af »Samlaren» år 1881, att Pergoleses »Stabat mater» skulle uppförts i Östersund omkring år 1780 är oriktig, hvilket kan ses deraf att nämnda stad då ännu icke fanns till. Stadens fundationsbref är af år 1786 d. $^{23}/_{10}$.

X.

Stockholm d. $^{20}/_{10}$ 81.

Från frånvaron af stad och stadsprivilegier sluter X. alltför hastigt till omöjligheten att uppföra musikverk.

På Frösön utanför Östersund fanns från Carl XI:s tid en trivialskola, som hade bestånd ända tills att Östersunds läroverk 1847 anlades och som uppgick i detsamma. I denna skola gick en yngling begåfvad med godt hufvud och vacker röst. Då han var på väg att i brist af tillgångar afbryta sina studier gjordes till förmon för honom en slags konsert, hvarvid Pergoleses Stabat Mater förekom. Detta på grund af en slägttradition, som styrkes af ett handskrifvet partitur af nämnda komposition, hvilket skall förskrifva sig från detta tillfälle. Ynglingens namn var *Olof Fredrik Forssberg*, född 1762, student 1785, sedermera Historiarum Lector i Hernösand. Då uppförandet egde rum före Forssbergs studentår, har X. nog rätt uti att det då ännu föga bebygda Östersund ej kunde erbjuda lämplig lokal, utan var densamma antagligen skolan eller kyrkan på Frössön, hvilket emellertid för den sak, som jag önskade belysa — den popularitet som Pergoleses Stabat Mater åtnjöt — är oväsendtligt.

JULIUS BAGGE.

Digitized by Google

Frågor.

9.

Undertecknad anhåller ödmjukast, att derest någon af samlarens ärade läsare har sig något bekant rörande de literära förhållandena i Åbo vid slutet af senaste och början af detta sekel, i synnerhet hvad angår Auroraförbundet, dess uppkomst, verksamhet och upphörande, dess medlemmar och tidningar samt Åbo literära tidning af år 1803, hvilket icke blifvit, åtminstone ej i nyare tryck meddeladt, han godhetsfullt ville derom i korthet underrätta undert. under adress: Bibliotekarien vid Kongl. Biblioteket i Stockholm H. Wieselgren. Äfven meddelanden, hvar upplysningar i nämnda ämne möjligen stå att finna, mottagas med tacksamhet.

A. H.

Tillkännagifvande.

I anledning af ett ofta förekommande missförstånd, anser jag mig böra påpeka, att årsafgiften enligt stadgarna bör till skattmästaren insändas under Mars månads lopp. Gör medlem detta, sänder arbetsutskottet till honom sällskapets publikationer utan tillägg af postförskotts- och portoafgift. Uppfylles *ej* detta stadgande kan utskottet naturligen endast *med* påläggande af dessa afgifter tillskicka honom de utgifna skrifterna, då ju ingen garanti finnes att han fortfarande önskar förblifva ledamot af sällskapet och erlägga den stadgade årsafgiften. Likaså anser jag mig böra allvarligt uppmana hvar och en, som önskar ur sällskapet utgå, att tillkännagifva detta, enär sällskapet i annat fall genom portoafgifter tillskyndas en ej obetydlig förlust. Arbetsåret räknas, såsom af stadgarna framgår, från April till April, i följd hvaraf vanligen äfven sällskapets publikationer utgifvas dels på hösten dels i nyssnämda månad.

HENRIK SCHÜCK.

Digitized by Google

Literaturhistorisk Bibliografi [1]).

II

1881.

(Upprättad af Gust. Stjernström).

Tillägg till 1880.

136. Sören Kirkegaards person och författarskap. Ett försök af *W. Rudin.* I. 336 s. 8:o. (Sthlm) Upsala 1880. Pr. 2,25.

137. Svenska konungar såsom författare. Strödda anteckningar af *T.* 31 s. 8.o. Sthlm 1880. Pr. 0,50.

138. Wilhelm von Brauns ungdomsdagar. [Bref från W. v. Braun, kommenterade och utgifna af *K. Warburg* och *Fr. S.*] 21 s. 8:o. Upsala 1880.

Upl. 35 ex. Ej i bokh.

1881.

139. Årskatalog för svenska bokhandeln 1880. Sthlm. 74 s. 8:o. Pr. 0,50.

140. Finsk tidskrifts bok-katalog för år 1880. Hfors. 58 s. 8:o.

Bihang till Finsk tidskr. Tom. X.

141. Förteckning på de böcker, som varit begagnade vid undervisningen i de svenska elementarläroverken och pedagogierna under läsåret 1876–77, jemte uppgift på de särskilda läroverk, hvarest hvarje bok begagnats. Af *Bernhard Lundstedt.* 49 s. 4:o. Sthlm. Ej i bokh.

Aftryck ur »Bidrag till Sveriges officiella statistik P) undervisningsväsendet 2.»

---

1) Som förteckningen öfver skrifter i svenska språket utg. 1881 meddelas å annat ställe, har den, äfven tillika af brist på utrymme, här uteslutits. Förbigångna arbeten torde till red. påpekas.

Digitized by Google

142. **Svenskt boklexikon.** Åren 1830—65. Utg. af *Hjalmar Linnström.* Hft. 37—48 s. 577—968. 4:o. Sthlm. à 1,00.

143. **Historisk bibliografi.** I. 1880. (Upprättad af *Carl Silfverstolpe*). 11 h. 8:o.
I »Historisk tidskrift utgifven af Sv. hist. Föreningen» I: 1.

144. **Literaturhistorisk bibliografi.** I. 1880. Upprättad af *Gust. Stjernström.* 14 s. 8:o.
Bihang till »Samlaren» I: 2.

145. **Förteckning på svenska arbeten och uppsatser i meteorologi,** publicerade 1856—81. Upprättad af *C. G. Fineman.*
Nord. Tidskr. 1881 s. 664—69.

146. **Ur en antecknares samlingar.** [Af *G. E. Klemming*]. Ny uppl. s. 65—128. 8:o. Upsala. Se N:o 9.

147. **Kongl. bibliotekets handlingar.** 3. [Utg. af *G. E. Klemming*]. Sthlm 14+182 s. 8:o. Pr. 3,00.
Inneh. Årsberättelse för år 1880. Bibliografi: Sverige till fremmande magter 1 : 1483—1658 [Af *G. E. Klemming*].

148. **Meddelanden från svenska riksarkivet,** utg. af *R. M. Bovallius.* V. 130 s. 8:o. Sthlm. Pr. 1,00
Sista hft af Bd I, hvartill titelbl. och innehållsförteckning 4 s. medfölja.

149. **Samlaren,** tidskrift utgifven af Svenska Literatursällskapets arbetsutskott. I: 2. 4 + s. 105—160 + 14 s.; II: 1. 54 s. 8:o. Upsala. Pris i bokh. 5,00. Årl. medlemsbidr. 5,00, då flere bihang tillika erhållas.

150. **Nordisk familjebok.** Konversationslexikon och encyklopedi. IV: 5—V: 3. Sthlm. à 1,00 Se N:o 95.

151. **Göteborgs stifts herdaminne ur kyrkan och skolan.** Efter mestadels otryckta källor sammanfördt af *C. W. Skarstedt.* 3 häft. s. 391—548. Lund. Pr. 2,00. Se N:o 16.

152. **Vesterås stifts herdaminne.** Ny följd. 1800—1880. Af *P. A. Ljungberg.* II. Dalarne. Örebro. 212+2 s. 8:o. Pr. 3,00. Se N:o 17.

153. **Armfelt och Leopold.** Af *Elof Tegnér.*
I »Samlaren» II: 1 s. 24—43.

154. **Till Olof von Dalins biografi.** Af *K. F. Werner.*
I »Samlaren II: 1 s. 59—61.

Digitized by Google

155. **Peter Fjellstedt.** Hans verksamhet i fosterlandet mellan åren 1843—81. Af *Emilia Ahnfelt-Laurin.* 294 s. 12:o 1 Portr. Sthlm. Pr. 2,00.

156. **Sjelfbiografiska anteckningar och bref af** *C. W. Böttiger.* 297 s. 8:o. 1 Portr. Sthlm. Pr. 3,00.
Ur Bd 6 af C. W. Böttigers saml. skrifter.

157. **Georg Adlersparre.** En historisk karaktärsbild af *Otto Sjögren.* 143 s. 8:o. 1 Portr. Sthlm. Pr. 1,75.
N:o 2 af »Lefnadsteckningar öfver utmärkta personligheter, utgifna af stiftelsen Lars Hjertas minne». Recens. i Historisk Tidskr. I: 4 af *T. S—e.*

158. **Lars Johan Hjerta.** Biografisk studie af *Harald Wieselgren.* 2 och 3 hft. s. 113—348. Sthlm. 8:o. Pr. à 1,00.

159. **Calderons sekularminne af** *W. Bolin.*
Finsk tidskr. 1881. T. X s. 443—55.

160. **Ättartaflor öfver den på Finlands riddarhus introducerade adeln,** af *Oskar Wasastjerna.* II. 5 (sid. 513—818, ätterna Sticht-Örnhjelm). Borgå.
Se N:o 18. Arbetet recens. i Finsk tidskr. 1881, T. XI s. 146—54.

161. **Johan Ludvig Runeberg, ein schwedisch-finnischer Dichter.** Gedenkblatt zur Verbindung des Badischen und Schwedischen Fürstenhauses von *Eug. Peschier.* 124 s. 8:o. Stuttgart.
Se Literar. Centralblatt 1882 N:o 6.

162. **Anders Fryxell af** *Otto Sjögren.*
Kal. »Svea» 1881.

163. **Johan Wilhelm Snellman af** *Harald Wieselgren.*
Kal. »Svea» 1881.

164. **Wilhelm Fredrik Dalman af** *Marcellus.*
Kal. »Svea» 1881.

165. **Fredrik Vilhelm Scholander af** *Jac. Ahrenberg.*
Finsk tidskr. 1881. T. X s. 379—83.

166. **Fredrik Wilhelm Scholander af** *Claes Lundin.*
Kal. »Svea» 1881.

167. **Olof Eneroth.** 1825—1881.
Minnesrunor. I. i Tidskr. för Hemmet s. 315—320.

168. **Dödsrunor af** *Axel Krok* (Boklund, Östergren, Fjellstedt m. fl.)
Kal. »Svea» 1881.

Digitized by Google

169. **Svenskt biografiskt lexikon.** Ny följd. VIII: 3 s. 369—552 + VII s. 8:o. Sthlm. Pr. 2,00.

Se N:o 15, Rec. i Sv. historisk Tidskrift I: 2.

170. **Konungens svenska och norska statsråd 1809—14—81.** Biografiska data. Af *Wilh. Svalin.* 194+64 s. 8:o. Sthlm. Pr. 3,00.

171. **Dagboksanteckningar af Johan Gabriel Oxenstierna** åren 1769—71, utgifna genom *Gustaf Stjernström.* X + 212 s. 8:o. Upsala. Pr. i bokh. 5,00, gr. till medlemmar af Sv. Literatursällskapet.

Innehåller strödda literaturhistor. notiser etc.

172. **Ur Lidénska brefsamlingen å Upsala universitets bibliotek.** 4, 5. meddel. af *L. Bygdén.*

I »Samlaren» II: 1 s. 55—58.

173. **Nektar och gift.** Ur svenska pressens, skönliteraturens och paskillernas historia. Karaktersdrag, kulturbilder och humoresker hemtade ur arkiven på Eriksberg, Sjöholm, Brokind m. fl. offentliga och enskilda samlingar af *Arvid Ahnfelt.* I. Sthlm. 4+160 s. 8:o. Pr. 2,25.

174. **M. J. Crusenstolpe, hans galleri af samtida och hans literära korrespondens.** Lefnadsteckning och urval. II. Af *Arvid Ahnfelt.* 224 s. 8:o, 1 portr. Sthlm. Pr. 3,00. Se N:o 67.

175. **Från Wilhelm von Brauns ungdomsdagar.** Några bref meddelade af *Karl Warburg.*

Kal. »Svea» 1881.

176. **Hvad behagas?** Tidning af *Carl Michael Bellman.* Ett hundraårsminne, upplifvadt och kommenteradt af *C. Eichhorn.* 71 s. 8:o. Sthlm. Pr. 1,00.

177. **Kungliga stora teatern.** Några bidrag till dess historia under 100 år, af *Frans Hedberg.*

Kal. »Svea» 1881.

178. **Den filosofiska forskningen i Sverige från slutet af adertonde århundradet,** framställd i sitt sammanhang med filosofiens allmänna utveckling af *Axel Nyblæus.* II: 1. Schelling—Leopold—Tegnér – Geijer. XIV + 668 s. 8:o. Lund. Pr. 9,50.

179. **Svenska vitterhetens häfder efter Gustaf III:s död.** Af *Gustaf Ljunggren.* III: 3 s. 321—608. 1 Pl. Lund. Pr. 3,00.

180. **Några anmärkningar om Walter Scott och hans romandiktning** af *Gust. Ljunggren.* Inbjudningsskrift. 25 s. 4:o. Lund. Pr. 0,75.

Digitized by Google

181. **Smärre skrifter** af *Gustaf Ljunggren.* III. Lund. 6 + 196 s. 8:o. Pr. 2,50.

Innehåller: Svenska akademien och sången öfver Creutz; Selma och Fanny, af Franzén; Några anmärkningar rörande Esaias Tegnérs bildspråk; skaldemötet i Lunds domkyrka 1829; Stycken ur svenska skalders lif.

182. **Studier i den Elisabethska literaturen,** afhandling af *Henrik Schück.* Upsala. 81 s. 4:o.

Tryckt såsom manuskript i 24 ex. Ej i bokh.

183. **Nya svenska studier.** Strödda bidrag till fäderneslandets litteratur-, konst- och odlingshistoria af *C. Eichhorn.* Sthlm. 272 s. 8:o. Pr. 3,25.

Inneh.: Det publicistiska lifvet under vår första tryckfrihetstid; Bellmans skaldefränder. I. Tilas. II. Hallman; Tessin om Swedenborg; Wallin som humorist; Två tidsbilder: Almqvist. Palmær; Ett par ord om kärleken till böcker.

184. **En romantisk skaldebild. Alfred de Vigny.** Af *P[auline] A[hlberg].* Sthlm. 6 + 88 s. 8:o. Pr. 1,00.

185. **En svensk ordeskötsel angående bokstäfver, ord och ordesätt** af *Samuel Columbus* med inledning, anmärkningar och register utgifven af *Gust. Stjernström* och *Adolf Noreen.* Upsala XXVI + 78 s. 8:o. Pr. 2,00.

Bland skrifter, utgifna af Literatursällskapet. Innehåller literärhistoriska anteckningar s. 33—41: »Om bokstäfver, skrifter och studier i gemen».

186. **En literär strid i Sverige** år 1738, några bilder ur den svenska literära kritikens äldsta historia. Af *E. Lewenhaupt.*

I »Samlaren» II: 1 s. 4—23.

187. **Kort öfversigt af svenska vitterhetens historia** jämte föregående öfversigt af diktkonsten och hennes arter för elementarundervisningen af *D. A. Sundén.* Sthlm. Pr. 2,00.

Recens. i Ped. tid. 1881 s. 378, 79 af *A. E. Friedlander.*

188. **Bellmaniana. Om Bellmans melodier.** Af *Julius Bagge.*

I »Samlaren» II: 1 s. 44—54.

189. **Hostrup. Det danska studentlifvets skald.** Af *K. Warburg.*

I Ny Sv. Tidskrift 1881 s. 35—69.

190. **Huru Victor Hugo diktar.** I. Af *C. G. Estlander.*

Finsk tidskr. T. XI s. 181—196.

Digitized by Google

191. **Studier bland våra lyriker.** I, II. Topelius, v. Quanten, III—V. Malmström, Hertzberg, Gånge Rolf. Af *Arvid Hultin.*
I Finsk tidskr. T. X s. 169—96 och T. XI s. 85—107.

192. **Svensk literaturhistoria af** *H. Schück.*
Anm. af *K. Warburg,* Sv. Literaturhist. Sthlm 1880. Finsk tidskrift T. X s. 302—11. W:s svar T. X s. 400—07.

193. **Kulturhistoriska studier af** *Aug. Strindberg.* 182 s. 8:o. Sthlm. Pr. 2,00.

194. **Om Carl Snoilskys skaldskap af** *C. D. af Wirsén.*
Kal. »Svea» 1881.

195. **Ny svensk skönliteratur af** *C. R. N.*
Nord. tidskr., utg. af Letterstedtska Föreningen 1881 s. 89—98.

196. **Literaturöfversigt.** Oktober 1880—september 1881. Af *C. R. Nyblom.*
I Kal. Nornan 1882. Sthlm 1881, s. 166—192.

197. **Geschichte der Einwirkungen der deutschen Litteratur auf die Litteraturen der übrigen europäischen Kulturvölker der Neuzeit.** Von *F. H. Otto Weddigen.* VIII + 184. Leipzig 1882(1)
s. 76—80 om sv. literaturen.

198. **Om Romanens ursprung och äldsta former.** Af *E[rnst] M[eyer].*
Ny Svensk Tidskr. 1881 s. 366—383.

Recensioner.

199. **Kongl. Bibliotekets handlingar** 1, 2 1879—80. Se N:o 6.
Recens. i Finsk tidskr. 1881. T. X s. 388—90.

200. **Michelagniolo, en biogr. studie af** *L. Dietrichson.* Se N:o 27.
Recens. i Finsk tidskr. 1881. T. X s. 62—64 af *C. G. Estlander.*

201. **Bengt Erland Fogelberg.** Af *J. Böttiger.*
Se N:o 26. Recens. i Finsk tidskr. 1881. T. X s. 61 af *C. G. Estlander.*

202. **Nya skolan bedömd i literaturhistorien.** Anm. af *Börje Norling.* Sthlm 1880. 8:o.
Se N:o 66. Recens. af *Sr* [*H. Solander*] i Ny svensk tidskr. 1881 s. 299—316; af *K. Warburg* i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning; äfven separat.

Digitized by Google

03. **Geschichte der Literatur des Skandinavischen Nordens von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart** dargestellt von *Frederik Winkel Horn.* Leipzig 1880.

Se N:o 71. Recens. af *Henrik Schück* i Nord. tidskr. 1881 s. 357—65.

04. **Studier öfver Þidreks saga af Bern** af *Oskar Klockhoff.* Upsala 1880.

Se N:o 52. Recens. af *A. Edzardi* i Germania Bd. 26 s. 242—48.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Af Svenska Literatursällskapet utgifna skrifter:

1880—81.

Samlaren, Tidskrift: I, 1. Pris i bokh. 3 kr.
„ „ I, 2. „ „ 2 kr.
Dagboks-Anteckningar af J. G. Oxenstierna: I. Pris i bokh. 2 kr.
Ur en antecknares samlingar: sid. 1—64, Ej i bokhandeln.

1881—82.

Samlaren, Tidskrift: II, 1. Pris i bokh. 2 kr.
„ „ II, 2. „ „ 1,50.
Dagboks-Anteckningar af J. G. Oxenstierna: II. Pris i bokh. 3 kr.
En Svensk Ordeskötsel af Samuel Columbus. „ „ 2 kr.
Ur en antecknares samlingar. Sid. 65—192. Ej i bokhandeln.

Under nästkommande arbetsår komma såsom särskilda publikationer att utgifvas:
Ur en antecknares samlingar (slutet).
Utdrag ur C. G. Tessins på Åkerö förvarade dagbok.
15- och 16-hundratalets visböcker jämte språklig och literaturhistorisk inledning (början).
Hvarjemte Sällskapets tidskrift Samlaren i mån af tillgångar utgifves.

För angelägenheter rörande tidskriften samt sällskapets öfriga publikationer hänvände man sig till sällskapets sekreterare Fil. Lic. Henrik Schück, Upsala.

Upsala i april 1882.

Svenska Literatursällskapets Arbetsutskott.

Digitized by Google

GAYLORD BROS. Inc.
Syracuse, N.Y.
Stockton, Calif.

14 DAY USE
RETURN TO DESK FROM WHICH BORROWED
LOAN DEPT.
This book is due on the last date stamped below, or on the date to which renewed.
Renewed books are subject to immediate recall.

MAY 8 1968 78

RECEIVED
MAR 18 '69 -2 PM
LOAN DEPT.

LD 21A-45m-9,'67
(H5067s10)476B

General Library
University of California
Berkeley

Digitized by Google

Digitized by Google